

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta tělesné výchovy a sportu

Katedra základů kinantropologie a humanitních věd

MARTIN PETERKA

Obor: Management tělesné výchovy a sportu

VÝVOJ OCENĚNÍ SPORTOVců A ČLENŮ REALIZAČNÍHO TÝMU ZA ZISK
MEDAILÍ NA OH

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jan Šíma

PRAHA 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vývoj ocenění sportovců a členů realizačního týmu za zisk medailí na OH“ vypracoval samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály řádně cituji a uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne 3.4.2009.....

.....

Podpis

Poděkování

Dovoluji si využít prostoru a poděkovat svému vedoucímu práce Mgr. Janu Šímovi za jeho cenné rady a připomínky. Dále bych chtěl vyjádřit svůj vděk členům národních olympijských výborů Janu Hrdinovi, Gerdu Grausovi, Sari Tuunainenové, Jesperu Larsenovi, Daniele Jelčičové, Stratosi Karetosovi, Amy Terrierové a Christofu Kaufmannovi za důležité informace, které mi poskytli. Můj dík patří i rodině a přátelům, bez kterých by tato práce nevznikla.

ANOTACE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název: Vývoj ocenění sportovců a členů realizačního týmu za zisk medailí na OH

Jméno: Martin Peterka

Katedra: Katedra základů kinantropologie a humanitních věd

Obor: Management tělesné výchovy a sportu

Vedoucí práce: Mgr. Jan Šíma

Počet stran: 93

Rok obhajoby: 2009

Klíčová slova: Olympijské hry, odměny, medaile, komparace

Abstrakt:

Bakalářská práce je zaměřena na vývoj ocenění sportovců a členů realizačního týmu za zisk medailí na olympijských hrách. V první části práce popisuje vývoj olympijských her od antických počátků, přes jejich obnovení v 19. století, až po cestu na vrchol společenského žebříčku dnes. Ve druhé části se práce soustřeďuje na samotné odměny. Nejprve popisuje vývoj v České republice, kde je pozornost soustředěna na dobu posledních čtyř olympijských cyklů. Dále porovnává odměny mezinárodně. Psaný text je doplněn grafy. Jako stěžejního časového horizontu pro mezinárodní porovnání je použito Olympijských her v Peking. Nakonec práce srovnává odměny v antice a v současnosti.

ANNOTATION OF BACHELOR THESIS

Title of the work: The Development in Awarding Sportsmen and Members of their Organisation Teams for Winning Medals in the Olympic Games

Name: Martin Peterka

Department: Department of Kinanthropology and Humanities

Subject of study: Sports Management

Head of the work: Mgr. Jan Šíma

Number of pages: 93

The year of the Oral Defence: 2009

Key words: Olympic Games, Awards, Medals, Comparison

Summary:

The Bachelor thesis deals with the development in awarding sportsmen and their organization teams for winning medals in the Olympic Games. In the first part of the thesis the development of the Olympic Games (beginning in the ancient times, going through the time of the revival in the 19th century and describing the way to the current social top of this sport event) is described. The second part focuses on the awards. First the development of the Olympic Games in the Czech Republic is described. The main focus is placed on last the four Olympic cycles. Afterwards the awards are compared internationally. The text is also completed with charts. The Olympic Games in Peking are used as the fundamental event for the international comparison. The last part of the thesis deals with the comparison of awards in the ancient times and nowadays.

1. Úvod	7
2. Cíle a úkoly	9
2.1 Hypotézy	9
3. Metodologie	10
4. Teoretická východiska	11
4.1 Antické olympijské hry	11
4.1.1 Olympia	11
4.1.2 Sportovní zápolení.....	15
4.2 Novodobé olympijské hry	18
4.2.1 Evropské tělovýchovné systémy	18
4.2.2 Pierre de Coubertin.....	19
4.2.3 Založení novodobých olympijských her.....	20
4.2.4 Přehled olympijských her a vítězů.....	23
4.3 Olympijské medaile	27
4.3.1 Letní olympijské hry.....	27
4.3.2 Zimní olympijské hry	30
4.3.4 Vývoj počtu medailí	34
5. Analytická část - Odměňování	36
5.1 Odměňování v antickém světě	36
5.1.1 Materiální odměny.....	36
5.1.2 Nemateriální odměny	39
5.2 Odměňování v současnosti	42
5.2.1 Česká republika	43
5.2.1.1 Doba komunismu	44
5.2.1.2 Léta devadesátá a počátek nového tisíciletí	45
5.2.1.3 Hodnocení české reality.....	53
5.2.2 Mezinárodní porovnání	56
5.2.2.1 Srovnání s ekonomickou úrovní	59
5.2.2.2 Závislost odměn na počtu medailí	65
5.3 Olympionici a sponzoring	67
5.4 Porovnání antiky a současnosti	71
6. Závěr	88
7. Seznam použité literatury	90
8. Seznam tabulek a grafů	93

1. Úvod

Ve světě sportu existuje celá řada podniků, akcí, soutěží, jednotlivých zápasů... Jejich prestiž se mění podle individuálních preferencí. Nad všechny tyto podniky ční však jeden velikán světového sportu, olympijské hry. Vždy jednou za dva roky vypukne to pravé sportovní šílenství, kdy se i z lidí „sportovně nezaujatých“ stanou fanoušci, kteří ženou své národní favority vstříc zisku olympijských vavříků. Po dobu konání olympijských her nechtějte po sportovním fandovi, aby se s vámi bavil o něčem jiném než o aktuálním dění pod olympijským ohněm. Právě v tento čas se spojí jinak nesmiřitelné tábory příznivců dvou národních klubových rivalů, aby fandili společně národnímu týmu. Nejedná se pouze o sjednocení celého národa uvnitř země, ale také vzájemné porozumění mezi národy v místě konání her. V tom vidím přežívající odkaz antických předků. Jako sportovního nadšence mne od určitého věku, kdy jsem mohl veškeré hlavní olympijské dění reflektovat, tato atmosféra fascinovala.

Proč si právě olympijské hry vybudovaly takovou pozici? Proč právě tento sportovní svátek dokáže spojit celý národ? Důležitý je fakt, že na olympijských hrách jsou do několika málo dnů soustředěny vrcholy nejvýznamnějších sportovních disciplín. Díky tomu je „donucen“ fanoušek kolektivních sportů sledovat např. výsledky v plavání, atletice apod. Tento příklad samozřejmě platí i obráceně a nemusí se jednat pouze o takovéto složení disciplín. Olympijské hry si ovšem musely něčím zasloužit tak obrovskou pozornost. Kdyby nebyly tolik důležité pro sportovce, nestály by ani v popředí zájmu médií a naopak. Snad kvůli antickému odkazu považuje sportovec olympijské vítězství za nejvyšší možnou dosažitelnou metu ve své kariéře.

Snad každý, kdo o sport, a potažmo i o olympijské hry, jenom trošku zavadil, ví, že novodobé olympijské hry našly vzor ve svých antických předcích. Stejně tak, alespoň intuitivně, tuší, že olympijské hry byly jedním z nejvýznamnějších svátků ve starověkém Řecku. Tento status ovšem nebyl samozřejmostí. Zpočátku se jednalo spíše o náboženské slavnosti. Proto bude jedním z cílů práce přiblížit situaci v antice a trnitou cestu olympijských her až na samý vrchol řeckého společenského žebříčku.

Pokud se dá o vzestupu her v Řecku hovořit jako o dlouhodobém a složitém procesu, pak obnova olympijských her baronem de Coubertinem musí být považována za téměř nadlidský úkol. Francouzský šlechtic musel použít veškeré své dovednosti a řadu předem dobře promyšlených a extrémně taktických kroků, aby dosáhl svého cíle. Myslím, že všichni sportovní fandové by mu měli vzdát čest za to, co pro ně vykonal. Ani postavení obnovených

olympijských her (po době téměř 1 500 let) se nerodilo bezproblémově. Právě cestu od myšlenky na renesanci olympijské tradice, jež se zrodila v hlavě Pierre de Coubertina, až po megalomanský svátek, jakým jsou olympijské hry dnes, bych chtěl také v této práci zmapovat.

Co by byl svátek všech sportovců bez jeho hlavních aktérů? Řada sportovců má v kariéře jeden hlavní milník – olympijské hry. Už samotná účast je pro hodně z nich splněným snem. A co pak teprve skvělé umístění? Medaile? Vítězství? To je potom úspěch! A mimořádný úspěch si žádá také mimořádnou odměnu. Tato odměna je pak v kompetenci jednotlivých států, respektive národních olympijských výborů. Existují různé pohledy nezúčastněných lidí. Někdo chce odměny nižší, někdo vyšší. Existují i lidé, kteří tvrdí, že si sportovci žádnou odměnu nezaslouží. Tyto názory musíme respektovat, ať už s nimi souhlasíme či nikoliv.. Každý má právo na svůj názor. Můžeme si o něm myslet, že je špatný nebo dobrý. Já bych chtěl v této práci zmínit několik názorů, porovnat je se skutečností a poté vyslovit názor svůj vlastní.

Pro začátek bych chtěl zmínit jenom to, že sport je pro diváky určitou formou zábavy. Sledujeme sport na stadionech, v televizi, posloucháme reportážní pořady v rádiu. Herci, tzn. těmi, kdo nám zábavu zprostředkovávají, jsou v tomto případě sportovci. Za to jim patří dík. Jenže naše vděčnost je neúčinná. Potřebují dostávat peníze. My však od nich čekáme stále lepší a lepší výkony, které nás více pobaví. Proto sportovci tráví stále více času tréninkem a zdokonalováním techniky a vybavení. Z toho důvodu nemohou mít své zaměstnání někde jinde a stávají se z nich profesionálové. Sport je tedy jejich živobytím. Tyto řádky píšu proto, abych demonstroval svůj názor na odměny ve sportu před zahájením hlubšího zkoumání problematiky v rámci této práce. Myslím, že odměnění sportovních výkonů a dosažených výsledků k profesionálnímu sportu patří.

2. Cíle a úkoly

Některé cíle a úkoly jsem nastínil již v úvodním textu. Tím nejdůležitějším cílem, ke kterému celá práce směřuje, je vyhodnotit vývoj odměňování medailistů z olympijských her. Nechci porovnávat pouze odměny na novodobých hrách. Zajímavé skutečnosti může nabízet porovnání povahy odměn v antických dobách a odměn současných. Samozřejmě se nabízí i srovnání naposledy vypsanych honorářů za medaile vzhledem k nedávným olympijským hrám v Pekingu. Abych mohl řádně osvětlit funkci odměňování a došlo k správnému pochopení jeho účelu a hloubky, musím nastínit vývoj olympijských her. Díky tomu se dozvíme, v jaké atmosféře probíhaly hry a proč jsou úspěchy na nich tolik ceněny. Samozřejmě se jedná o popis her jak antických, tak i současných.

Dílčí cíle a úkoly:

- popis vývoje antických olympijských her a jejich postavení v rámci řecké společnosti
- okolnosti obnovení olympijské myšlenky a cesta na vrchol společenského žebříčku
- formy odměn atletů za přední umístění na antických hrách
- vývoj odměňování medailistů z novodobých olympijských her se zaměřením na Českou republiku
- mezistátní porovnání odměn vztažené na realitu Her v Pekingu
- porovnání změn v odměňování za více než dvě tisíciletí – antika a současnost

2.1 Hypotézy

Existuje řada domněnek, které člověk získá při povrchním zájmu o problematiku odměňování sportovců a členů realizačního týmu za zisk medailí na olympijských hrách. Některé z těchto domněnek jsou založeny na reálných skutečnostech, jiné jsou naopak zcela smyšlené. Můžeme je tedy rozdělit na dva tábory – pravdivé a nepravdivé. Na to, zda jsou hypotézy založeny na pravdě nebo pouhé fantazii, má odpovědět následující práce.

Dílčí hypotézy

- odměny prošly od antiky bouřlivým vývojem
- jednotlivé státy se ve výši odměn liší – záleží především na ekonomické vyspělosti státu
- částka vypsaná za zisk medaile je závislá na počtu získaných medailí
- i v současné době existují jiné druhy odměn než finanční

3. Metodologie

Každá práce musí pracovat s určitými informacemi. Při volbě metodologie je důležité uvažovat způsob sběru dat a jejich následné zpracování. V této práci by mělo jít o porovnávání již známých dat. Velikost odměn je dána předpisy a my ji nemůžeme žádným způsobem zásadně ovlivnit. K dispozici máme tedy předem určené částky, které mezi sebou můžeme vzájemně konfrontovat a sledovat jejich vývoj v čase. Vzhledem k povaze práce a vstupů, se kterými může nakládat, jsem zvolil dva možné přístupy – vývojovou studii a komparaci. Oba typy studií jsou charakterizovány takto:

Vývojová studie

Zkoumání změn v čase jedné nebo několika veličin nebo fenoménů.¹ Práce se bude týkat především změn odměňování sportovců a členů realizačního týmu za zisk medailí na olympijských hrách. Největší časový rozdíl mezi srovnávanými hodnotami bude při porovnání výše a způsobu odměňování na antických olympijských hrách a odměn vypisovaných v současnosti. Zde by měly být patrné největší rozdíly. Soustředit se dále chci také na kratší časové úseky. Konkrétně se bude jednat o porovnání odměn v nedávné české resp. československé historii. Krátce zabrousím do doby komunismu v Československu. Hlavní pozornost však chci věnovat změnám odměn vypisovaných Českým olympijským výborem od poloviny 90. let až po současnost.

Komparace

Zkoumá se dvě nebo více existujících situací, aby se zjistily typy, stupeň a příčina jejich podobnosti a rozdílnosti.² Komparaci budu používat u již zmíněného srovnávání odměn v antice a současnosti. Právě pomocí komparace se budu snažit popsat změny, ke kterým došlo v průběhu několika století. Dalším bodem, u kterého se budu opírat o komparaci, bude mezinárodní porovnání výše a způsobu odměňování. Zde zvolím jeden časový horizont pro celý vzorek porovnávaných států a veličin. Porovnání budu realizovat pomocí tabulky i grafického vyjádření.

¹ *Varianty výzkumu* [online]. [cit. 10.02.2009] Dostupný z WWW: <http://www.ftvs.cuni.cz/hendl/index.htm>.

² *Varianty výzkumu* [online]. [cit. 10.02.2009] Dostupný z WWW: <http://www.ftvs.cuni.cz/hendl/index.htm>.

4. Teoretická východiska

4.1 Antické olympijské hry

Abychom se mohli v práci věnovat vývoji odměňování sportovců a členů realizačního týmu za zisk medailí na olympijských hrách, musíme se nejprve ponořit do tajů samotných olympijských her a věnovat se historii a kouzelné atmosféře, která tuto výjimečnou událost pomohla vytvořit. V dnešní době jsou olympijské hry obrovským fenoménem. Jedná se ovšem o novodobé hry, které měly svého předchůdce v antických olympijských hrách. Tyto sportovní soutěže byly též ve své době velmi oblíbenou zábavou. Na vrchol žebříčku zábavy starověkých Řeků však vedla trnitá cesta. Existuje několik důvodů, proč zrovna olympijské hry obsadily tuto pozici. V následujících odstavcích se pokusím nastínit historický vývoj antických olympijských her.

4.1.1 Olympia

Olympijské hry řadíme mezi takzvané celořecké (panhelénské) hry. Tento soubor tvořily hry pýthijské, isthmijské, nemejské a samozřejmě olympijské. Je zcela jasné, že ohromným úspěchem pro tehdejšího atleta bylo vítězství ve všech čtyřech hrách. Postupem času se nejvýznamnějšími hrami z této „velké čtyřky“ staly hry olympijské. Důkazem budiž i fakt, že o nich má v současné době povědomí i široká veřejnost. Všechny z těchto čtyř her byly souladu s tehdejšími zvyky zasvěceny nějakému z bohů:

Hry pýthijské – konané v Delfách; zasvěceny Apolonovi, bohu světla a slunce

Hry nemejské – konané v Nemji v Argolidě k počtě boha Dia, nejvyššího z řeckých bohů

Hry isthmijské – konané na korinském Isthmu a zasvěcené Poseidonovi, bohovi moře³

Hrám olympijským věnovalo jméno místo, kde se sportovní událost konala. Centrem byla Olympia, vzdálená přes 200 km od Atén. Na pahorku Olymp sídlilo podle dávných mýtů řecké božstvo, proto není divu, že hry konané v tomto prostředí byly zasvěceny nejvyššímu z bohů, Diovi, a jeho mytologické choti, Héře. Jelikož olympijské hry dostaly své jméno díky Olympii, věnujme se nejprve této oblasti.

V antickém Řecku tvořily sportovní soutěže celek spolu s náboženskými slavnostmi. Nejinak tomu bylo i v Olympii. Představa o tom, že lidé chodili do Olympie především kvůli sledování sportovního zápolení, je, alespoň z počátku, mylná. Bylo tomu zcela naopak.

³ *Olympijské hry v antickém Řecku*[online]. [cit. 05.09.2008] Dostupný z WWW: <http://www.olympic.cz/?sec=107>.

V samotných počátcích byl sportovní program převyšován programem náboženským. Důležitý je fakt, že v Olympii byla vybudována svatyně, která zde stála od 11. stol. př. n. l. Svatyně byla postavena na úpatí Kronova pohorku a zřejmě byla doplněna věštírnu. Celý základ budoucího obrovského centra vybudovali obyvatelé Alfeia. Vzhledem ke kopcovitému profilu oblasti a úrodné půdě v okolí, měla celá oblast zemědělský charakter. Z tohoto důvodu bylo jasné, že svatyně byla původně zasvěcena bohyni úrody, Gaie. V 10. stol. př. n. l. se stává středem kultu Zeus. Věštírna v Olympii se stejně jako ostatní řecká zařízení stejného typu podílí na poskytování rad ve válečném postupu. Za tyto rady a případná vítězství pak dostává dary z válečné kořisti, ze kterých pak svatyně žije. V průběhu několika staletí Olympia zažívá obrovský vzestup, až se stává jedním z nejvýznamnějších míst celého Řecka. Postupně v celém areálu přibývají stavby, které mají plnit rozmanité účely.

V dnešní době považujeme Olympii za symbol místa sportu zaslíbeného. Z tohoto důvodu je velmi složité si představit olympijskou svatyni bez sportovců. Přesto tomu tak kdysi zřejmě bylo. Jak jsem se již zmínil, svatyně byla postavena v 11. stol. př. n. l. První sportovní hry, později označené jako olympijské hry, jsou písemně doloženy ze 7. stol. př. n. l. Co se dělo po tu dobu čtyř staletí? Je velmi pravděpodobné, že Olympia nezela v této době „sportovní prázdnotou“. Jak již bylo napsáno, Olympii zpočátku navštěvovali zájemci o kultovní slavnosti. Návštěvníci se ovšem chtěli také bavit. Nejjednodušší formou zábavy bylo proto sledování soutěžního zápolení atletů. Sportovní soutěže se tak průběžně staly doprovodným programem kultovních slavností.

Za rok konání prvních starověkých olympijských her je považován rok 776 př. n. l. Na první pohled se může naší generaci, která zvolila za počátek svého letopočtu narození Krista a delší časové úseky udává v desítkové soustavě, tento letopočet jevit jako naprosto tuctové a nijak zaokrouhlené číslo. Ve skutečnosti je tomu ovšem jinak. Sepsáním kroniky svatyně byl pověřen místní historik Hyppiás. Kroniku sepisoval v období okolo roku 400 př. n. l. Při tvorbě svého díla vycházel z písemných pramenů a kde prameny nebyly, tam si dopomohl svojí fantazií. Jak se tedy dopracoval k roku 776 př. n. l.? Základem se stal rok 476 př. n. l. Hry konané v tomto roce byly velmi významné a pro Řeky výjimečné. Byly to první hry od doby, co se Řekové ubránili ataku Peršanů. Nutno podotknout, že se ubránili s notnou dávkou štěstí. S Řeky to dlouho nevydávalo dobře. Samotné Řecko bylo zmítáno válkami mezi jednotlivými městskými státy a nevykazovalo žádný stupeň vnější jednotnosti. Tohoto stavu chtěli Peršané využít. Zpočátku se jim to dařilo. V poslední možné chvíli se spojily Atény, Sparta a Korint a dosáhly vítězství v námořní bitvě u Salamíny (480 př. n. l.), pozemní bitvě na rovině u Platají (479 př. n. l.) a nakonec zničily i zbytky perského vojska u mysu

Mykalé u iónského pobřeží (479 př. n. l.), čímž zažehnaly nebezpečí včlenění Řecka do perské říše.

Hry v roce 476 př. n. l. byly tedy na oslavu odvráceného nebezpečí nezávislosti velkolepé. Ještě větší slavnostní charakter získaly poté, co je navštívil athénský politik a vojevůdce Themistokleos, který byl považován za jednoho ze strůjců slavného vítězství. Vtipnou historkou je, že jeho přítomnost si vyžádala pozornost většiny diváků. Sportovci se tak dostali až na druhé místo, což se jim samozřejmě nelíbilo. Nic to však neubralo na výjimečné atmosféře, která v Olympii panovala. Vzhledem k významu těchto her si je Hyppiás vybral za základ pro odvození „prvních olympijských her“. K letopočtu 776 př. n. l. se dobral pomocí následujícího výpočtu:

Základem je rok 476 př. n. l.

K tomuto základu přičteme 75 olympiád ($75 \times 4 = 300$)

$$476 + 300 = 776$$

Dobrali jsme se tedy k datu konání prvních olympijských her. Z výpočtu je vidět, že určený rok je spíše přibližným datem. Přesto ho považujeme za závazný a neměnný. Stal se také základem pro počítání řeckého letopočtu. První hry po řecko-perských válkách však měly ještě jiný význam. Řekové si uvědomili, že bez sjednocení by v současné době byli již pod perskou nadvládou. Roztříštěnost a spory mezi řeckými městskými státy měl vyřešit určitý smírčí soud. O výsadním postavení Olympie v celém Řecku svědčí fakt, že onen smírčí soud měl být zřízen v jejích útrokách. Ke vzniku této instituce došlo. Dokonce si připsala i pár úspěchů na diplomatickém poli. Její existence však neměla dlouhého trvání. Spory řešila v podstatě pouze v době trvání jedné olympiády. Pak se vše vrátilo do starých kolejí.⁴

Jak již bylo řečeno, Řecko této doby bylo vnitřně velmi nejednotným seskupením městských států a hlavně bylo poměrně rozsáhlou říší. Olympijské hry byly určeny pro všechny svobodné a morálně bezúhonné Řeky. Zpočátku měly dozajista pouze lokální charakter. Jak se ovšem šířila zpráva o slavnostech, začaly se na ně sjíždět Řekové i ze vzdálenějších provincií. Samozřejmě se nedostavovali pouze diváci, ale také sportovci. Olympijské hry se tak staly příležitostí pro setkávání lidí ze všech koutů říše a zároveň i místem prezentace dovedností vyslanců jednotlivých oblastí.

Jak se informace o konání her dostávala do odlehlých částí říše v době neexistence komunikačních prostředků? Z Olympie byli vysíláni vždy určitý čas před začátkem her

⁴ SINN, Ulrich. *Olympia: Kult, sport a slavnosti v antice*. 1. vydání. Vlastimil Drbal. Most : Severografia a. s., 2003. ISBN 80-86328-20-1 s. 39 – 41.

poslové. Hlásali samozřejmě datum začátku her, ale také tzv. svatý mír neboli ekecheiriá. Svatý mír byl vyhlášen nejen na samotnou dobu konání her, ale také na čas, který atleti potřebovali k cestě do Olympie a k návratu do domovské vsi. Jednalo se o velmi vzácný počin v době válečných sporů mezi jednotlivými státy. Pro stát, který by mír porušil, byla připravena sankce v podobě vyloučení jeho atleta z her. Vzhledem k rostoucí prestiži olympijských her si to málokterý stát dovolil porušit.

S rozšiřováním sportovního programu a věhlasu her vznikala i nutnost doplňovat území svatyně o potřebné stavby. Pro přenocování návštěvníků slavností sloužily pouze dočasné stavby. Několik měsíců před začátkem konání významné akce začali dělníci stavět dřevěné základy pro stany. Přes tyto základny pak návštěvníci přehazovali plachty. Toto dotváření svých provizorních obydlí se postupem času stávalo velice prestižní záležitostí. Vlastníci stanů tak dávali pomocí drahých plachet a vzácného vybavení najevo svou zámožnost. Takovéto soutěžení došlo až tak daleko, že pro celkovou hodnotu vybavení stanu musely být zavedeny omezující limity.

Pro sportovce, ale nejen pro ně, bylo vystaveno gymnasium, které odjakživa patří k řecké kultuře. Pro závodníky měla tato stavba obrovský význam, když zde mohli trávit poslední dny tréninku před závody. Tato doba trvala přibližně 5 dní. Stavět budovu s několika místnostmi a dvory dlouhými 200 a 100 metrů kvůli pěti dnům za čtyři roky by se určitě nevyplatilo. Gymnasium bylo využíváno i filosofy a politiky k různým přednáškám, které měly vyvolat diskusi. V době největšího rozmachu slavností vznikly takové stavby jako například radnice, kde zasedala rada svatyně, a pro návštěvníky velmi atraktivní lázeňské zařízení. Že správci svatyně při svém konání mysleli i na diváky dokládá fakt, že divácká tribuna postupně získala střechu.

Olympijské hry se konaly v době největšího letního parna v Řecku. Vedro bylo pro hry příznačné. Mezi řeckými pány se rozšiřovalo přísloví, že nejlepším způsobem, jak naučit otoka poslušnosti, je poslat ho do Olympie na hry. Pak prý bude již poslouchat. Velmi nepříjemným faktem byl nedostatek vody. Naštěstí Olympie je oblast bohatá na spodní vodu. Jako přístupové cesty k této spodní vodě sloužily studně, které byly budovány dočasně a do hloubky pěti metrů. Po skončení slavností byly studně zlikvidovány. Jejich udržování po další čtyři roky, kdy v podstatě nebyly potřeba, bylo velice nákladné. Navíc pětimetrové jámy se přímo nabízely jako skladiště pro odpadky, které po sobě návštěvníci zanechali.⁵

⁵ SINN, Ulrich. *Olympia: Kult, sport a slavnosti v antice*. 1. vydání. Vlastimil Drbal. Most : Severografia a. s., 2003. ISBN 80-86328-20-1 s. 65 – 71.

4.1.2 Sportovní zápolení

Jak je ve starověkém Řecku zvykem, tak i zrození olympijských her je doprovázeno mýty. Za vůbec prvního organizátora sportovních soutěží v Olympii je mytologií označován Diův syn Hérakles.⁶ Těmto bájím nahrávalo místo konání. Vždyť hora Olymp byla posvátnou horou starověkého Řecka, na níž sídlili řečtí bohové včetně svého nejvyššího vládce, Dia.

Jakkoliv jsou tyto historicky o božském původu her působivé, je velmi nepravděpodobné, že tomu tak bylo. Mýtický původ určitě ale mohl sehrát svoji roli při popularizaci her mezi starověkými Řeky, kteří svůj život velmi pevně spojovali s bohy. Nicméně jak jsem se již zmínil, tak za první olympijské hry jsou považovány slavnosti z roku 776 př. n. l. Přestože tento letopočet pravděpodobně není pravdivý, současná kultura ho přijala za závazný.

Sportovní program prvních olympijských her byl velmi chudý. Obsahoval pouze jednu disciplínu, kterou byl běh na jeden stadion. Účastníci tohoto závodu museli překonat vzdálenost 600 stop, což je 192,27 m. Z pohledu tématu, které tato práce sleduje, je důležitý fakt, že prvním historicky doloženým vítězem právě z roku 776 př. n. l. je Koroibos z Élidy⁷, který se stal šampionem v tehdy jediné vypsané soutěži. Z počátku byly hry ovšem jen lokálního charakteru a sportovní program byl převyšován programem náboženských slavností. V průběhu několika dalších desetiletí se misky vah postupně převážily na stranu sportovců. V roce 776 př. n. l. nemohl Koroibos tušit, kolik slavných následovníků, vítězů, bude mít. Určitě by ho těšila skutečnost, že se nachází na samém začátku ohromně dlouhého seznamu nejslavnějších sportovních vítězů, který byl sice na dlouhou dobu přerušen, ale dostalo se mu pokračování. Přestože je „zakladatelem“ tak významné řady úspěšných lidí, jeho jméno je v podstatě neznámé.

Jak se rozšiřovala popularita olympijských her, rostl počet závodů, soutěživých a i přihlížejících. Seznam provozovaných disciplín se snažil sledovat i „moderní trendy“. Jako příklad poslouží zařazení různých jezdeckých závodů mezi olympijské sporty. O stejnou reflexi poptávky na diváckém trhu se snaží i současný MOV. Vývoj počtu a druhů disciplín je převzatý ze stránek ČOV:

r. 776 běh na délku jednoho *stadia*,

r. 724 přibyl *diaulos*, tj. běh na dvě *stadia* s obrátkou,

⁶ *Olympijské hry v antickém Řecku*[online]. [cit. 05.09.2008] Dostupný z WWW: <http://www.olympic.cz/?sec=107>.

⁷ *Starověké olympijské hry*[online]. [cit. 05.10.2008] Dostupný z WWW: <http://www.czechbadminton.cz/html/news/peking/staroveke-olympijske-hry.htm>.

r. 720 zařazen *dolichos*, pravděpodobně sedm, později dvanáct a dvacet čtyři stadií (kolem 4600m),

r. 708 program rozšířen o *palé* (zápas podobný dnešnímu řeckořímskému) a *pentathlón* (pětiboj, zahrnující skok daleký, běh na 1 stadion, hod diskem a oštěpem a zápas),

r. 688 zaveden *pygmé* (box ve velmi tvrdém provedení),

r. 680 kromě dosavadních atletických (gymnických) disciplín nově zařazen *tethrippon*, rychlostní závod na dvoukolových vozech s koňským spřežením,

r. 648 připojen závod *hipposkelétion*, závod jezdců na koních, a také *pankration* (všeboj), kombinace boxu a zápasu,

r. 520 nová disciplína *hoplítodromos*, běh těžkooděnců se štítem a přilbou.⁸

Poslední zmíněná disciplína je určitě hodně zajímavá. Z dnešního pohledu se může zdát, že šlo pouze o pokus ještě více zatraktivnit hry. Účastníci závodili v plné zbroji, ale beze zbraní, neboť ty byly v Olympii zakázány. I strážci pořádku byli vyzbrojeni pouze holemi nebo biči. Naopak pankration byl považován za nejtvrdší disciplínu celých her. Tento fakt dokládá i incident, kdy se proslulý aténský politik Alkibiádés při přátelském zápasu uchýlil dokonce ke kousání.⁹ Ve vrcholném období rozkvětu her se tedy počet disciplín pohyboval někde mezi třinácti a patnácti.

V době největšího rozkvětu trvaly hry 5-6 dní. První den byl vždy věnován nástupu sportovců a obětování Diovi. Sportovci také skládali slib, že mezi sebou budou zápolit podle pravidel a čestně. Poslední den se už nesportovalo. Závěr celých slavností byl totiž opět vyčleněn pro podstoupení obětí nejvyššímu z bohů.

Soutěžícím na olympijských hrách se nemohl stát kdokoliv. Brány olympijského stádia byly otevřeny pouze svobodným a mravně bezúhonným řeckým občanům. Nemohli tedy závodit otroci. Od roku 632 př. n. l. se her mohli zúčastnit kromě dospělých mužů i dorostenci, označováni jako „chlapci“.¹⁰ Obecně známou skutečností je, že atleti byli při sportovním výkonu nazí. Sportovat tedy nemohly ženy, ale vstup do hlediště stádia jim byl povolen. Ovšem pouze těm, které dosud nebyly provdány.

Rok před konáním her byl vybrán desetičlenný sbor rozhodčích, který vybíral budoucí olympioniky. Deset měsíců před zahájením slavností se sportovci sešli v Aténách a pod dozorem těchto rozhodčích podstupovali jakýsi trénink. Z dnešního pohledu bychom ho

⁸ *Olympijské hry v antickém Řecku*[online]. [cit. 05.09.2008] Dostupný z WWW: <http://www.olympic.cz/?sec=107>.

⁹ *Olympijské hry ve starém Řecku*[online]. [cit. 05.10.2008] Dostupný z WWW: <http://litera.blog/0611/olympijske-hry-ve-starem-recku>.

¹⁰ *Olympijské hry v antickém Řecku*[online]. [cit. 05.09.2008] Dostupný z WWW: <http://www.olympic.cz/?sec=107>.

mohli označit za kvalifikaci. Po zahájení her se „náborový sbor“ rekrutoval do pozice dohlížitelů nad dodržováním pravidel. Přibližně od 80. olympiády se součástí programu her staly i soutěže muzické¹¹, na které se později snažil neúspěšně navázat Pierre de Coubertin. Vyvrcholením sportovní snahy bylo samozřejmě vítězství. Tomu, jak bylo ohodnoceno, se budu věnovat později.

Všechno krásné ovšem jednou končí. Tak to bylo i s rozkvětem olympijských her. Velmi důležitým předělem bylo dobití Řecka Římany. Zpočátku to olympijským hrám moc nevadilo. Římané chovali k řecké kultuře úctu. Obdivovali ji. Z tohoto důvodu mohlo konání olympijských her pokračovat. Jejich průběh byl však ovlivněn římskou nadvládou. Nejznámějším incidentem je příběh, podle něhož se her zúčastnil římský císař Nero. Nero opravdu figuruje mezi vítězi her. Vedou se spory, zda se vítězství zmocnil ušlechtilou sportovní cestou nebo podvodem. Císař se přihlásil do závodu koňských spřežení. Traduje se, že se stal vítězem, aniž by musel protnout cílovou pásku. Ostatní soupeři prý odstoupili ze strachu, že by je vítězství nad krutým císařem mohlo stát život. Olympijské hry si mohly užívat ještě poslední chvilky slávy. Základním problémem her byla skutečnost, že v době sílící pozice křesťanství byly stále hrami pohanskými. Jak byla Římská říše postupně ovlivňována křesťanstvím, stávaly se olympijské hry nerespektovanou formou zábavy. Na příkaz císaře Theodosia I. z roku 393 n. l. byly olympijské hry zakázány. Zákaz her ovšem neznamenal jejich okamžité zrušení. Hry přežívaly ještě několik let, ale těšily se stále menšímu zájmu křesťanské řecké veřejnosti, a tak postupem času upadly do zapomnění. Je to velice smutný osud pro činnost, která měla tak obrovský význam v dějinách starověkého Řecka. Díův chrám v Olympii byl spálen a o zbytek zařízení v sakrálním okrsku se postaralo zemětřesení. Tímto byl tedy osud starověkých olympijských her zpečetěn a musely se uložit k dlouhému spánku, který trval skoro 1 500 let.

Starověké olympijské hry jsou vnímány jako světlý bod v dějinách lidstva. Ne vždy tomu tak bylo, ale myslím, že taková představa hrám sluší. Pořadatelé her se snažili sledovat ušlechtilé hodnoty. Atmosféra při slavnostech musela být úžasná. Nabízí se srovnání s římskými gladiátorskými hrami. Oba druhy soutěží se ve své době těšily neskutečně velké oblibě. Římané ovšem provozovali gladiátorské hry pro potěšení co největšího publika. Z dnešního pohledu bychom je mohli označit za populistické. Oproti tomu olympijské hry sledovaly hlavně ideál kalokaghatie, tedy souznění těla a duše. Jsem rád, že jsem měl možnost osobně navštívit odkryté ruiny v Olympii. Atmosféra starověkých olympijských her tam

¹¹ *Olympijské hry v antickém Řecku*[online]. [cit. 05.09.2008] Dostupný z WWW: <http://www.olympic.cz/?sec=107>.

na mě dýchala na každém kroku. Toto místo musí být posvátné pro každého sportovce, a nejen pro něj. Myslím, že i běžný návštěvník ocení historické příběhy, které se ukrývají v ruinách starověkého sportovního centra. Řecké hry zanechaly obrovský odkaz budoucím generacím. Je určitě dobře, že se podařilo takovou událost obnovit a řecký odkaz se pomocí novodobých olympijských her může šířit dál.

4.2 Novodobé olympijské hry

Od zániku starověkých olympijských her uplynulo necelých 1 500 let. Za tuto dlouhou dobu však olympijské hry neupadly do úplného zapomnění. Bylo registrováno několik pokusů o jejich obnovení. Dokonce i samotní Řekové vykazovali určitou snahu o vzkříšení antického ideálu. Musíme si ovšem uvědomit, že doba se za těch několik století změnila. Centrum kultury se přesunulo směrem na západ, zatímco východoevropské metropole strádaly. Nejinak tomu bylo i v oblasti sportu. Za kolébku novodobého sportu je považována Velká Británie. Žádný z pokusů o vdechnutí života starověkému svátku však nebyl úspěšný. Je dobré si připomenout, že obrovský rozmach křesťanství zanechal velké šrámy na sportovním odvětví. Křesťanská nauka v dobách jejího největšího vlivu omezovala tehdejší společnost v mnoha směrech. Sport byl tehdy chápán jako věc neušlechtilá a proto bylo naprosto nevhodné mu věnovat jakoukoliv pozornost. Zlomovým bodem se stalo období osvícenství, které se pozitivně promítlo i do oblasti sportu. Jedním z hlavních center vzniku byla, jak jsem již zmínil, Velká Británie. Konkrétně město Rugby, kde byla zavedena pravidelná sportovní aktivita pro studenty bydlící na středoškolské koleji, aby si zkrátili dlouhý čas.

4.2.1 Evropské tělovýchovné systémy

V průběhu času se proti sobě v Evropě postavily dva velice silné tělovýchovné systémy. V nesjednoceném Německu získal výsostné postavení systém pánů Eiselena a Jahna – turnerství. Tento výchovný systém byl určen zejména mladým německým chlapcům, ve kterých Jahn a Eiselen viděli naději na sjednocení roztržitého Německa. Turneři používali pro svá cvičení převážně nářadí. Pravým opakem k německému turnerství byl systém vytvořený na severu Evropy Švédem Peterem Henrikem Lingem. Jednalo se o soubor protahovacích a dýchacích cviků. Napříč Evropou se proto vedly spory mezi tělovýchovnými odborníky o to, který ze dvou systémů je lepší. Nás může těšit, že český národ, ač tísněný v rakouské monarchii, byl považován za jeden z tělovýchovně nejvyspělejších. Zasloužili se o to zejména čeští Sokolové, kteří sbírali na mezinárodním poli jeden gymnastický úspěch

za druhým. Sokol můžeme považovat za další směr tehdejšího vývoje tělovýchovy, ale je nutné si uvědomit, že byl ovlivněn ze západu přicházejícím turnerstvím. Na počátku vzniku Sokola stáli pánové Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. Sokolská myšlenka byla založena především na vlastenectví a tak pro Sokoly mohlo být pozdější přizvání k založení olympijských her a vystupování na nich pod českou vlajkou obrovským zadostiučiněním. Bez sokolské činnosti by tohoto postavení Češi nikdy nedosáhli.

4.2.2 Pierre de Coubertin

Vzhledem k výše popsaným vztahům ve společnosti 19. století nás potom už nemůže překvapit, že podnět na obnovení novodobých olympijských her nevzešel z jejich kolébky, Řecka, ale z Francie. Konkrétně se o něj zasloužil Pierre Fredi, baron de Coubertin. Není pochyb o tom, že Coubertinova osoba je obrovskou postavou novodobého sportu, a proto bych ji chtěl v této práci věnovat několik málo řádků.

Pierre de Coubertin se narodil 1. ledna 1863 v Paříži. Jeho otec Charles de Fredi pocházel z italské nižší šlechty, která se již ve čtrnáctém století přestěhovala z Itálie do Francie. Jeho matka Marie Marcelle byla původem z francouzské Normandie, a proto také Pierre strávil značnou část svého mládí na záměčku Mirville v normanském kraji Caux. Rodinná tradice předurčovala mladého Coubertina ke kariéře vojenské nebo politické. On však tíhl spíše k literatuře, pedagogice a historii. Pierre pozoroval, že francouzský národ upadá po porážce u Sedanu do poráženecké nálady a ztrácí důvěru v sebe sama. Dospěl k závěru, že nápravy lze dosáhnout pouze pomocí reorganizace výchovy francouzské mládeže. Již ve čtyřiaadvaceti letech, v roce 1887, se rozhodl, že se bude oné reformě věnovat a svůj úmysl počal okamžitě realizovat. Společnosti pro rozvoj věd předložil několik memorand zabývajících se změnou studijního procesu. Coubertin sbíral velké množství vědomostí i díky svým cestám do zahraničí. Postupně navštívil Spojené státy, Švédsko a Řecko. Studijní cesty ho pouze utvrdily v jeho názoru na nezastupitelnou roli, kterou sehrává sport při výchově mládeže. Nejvíce stop zanechala na Coubertinovi návštěva Řecka. Bezmezně obdivoval antickou charakteristickou vlastnost – harmonii těla a ducha, vzájemnou závislost lidské činnosti a úsilí v oblasti fyzické i duševní. Jeho dílo bylo tedy značně ovlivněno helénismem. Z tohoto důvodu není divu, že se nadchl myšlenkou antických

olympijských her. Velmi silně na něj zapůsobila olympijská myšlenka sportovních soutěží, spojených se soutěžemi v umění a literatuře, myšlenka čestného boje a míru během her.¹²

Procesům předcházejícím znovuoobnovení olympijské myšlenky a Coubertenovu působení v tomto směru, i jeho roli v nastartovaném procesu olympijských her, se budu věnovat v dalším textu. Nyní bych chtěl ještě napsat něco k jeho kariéře po té, co se v roce 1925 na olympijském kongresu v Praze vzdal místa předsedy Mezinárodního olympijského výboru. Po ukončení této funkce se vrátil k dalšímu životnímu poslání – pedagogice. V roce 1928 zakládá v Lausanne Mezinárodní úřad sportovní pedagogiky (Bureau International de Pédagogie Sportive – BIPS). Je nutno poznamenat, že Coubertin byl ve svém myšlení dosti pokrokový, a tak se nezdálo, že zůstával nepochopen svými vrstevníky. Osobně se naposledy zúčastnil olympijských her v roce 1924 v Paříži. Po své abdikaci na post předsedy MOV posílal na olympijské hry pouze pozdravná poselství. Jako čestný předseda MOV se tedy svými dopisy „podílel“ na hrách 1928 v Amsterdamu, 1932 v Los Angeles a 1936 v Berlíně. Přesto že se předseda Německého olympijského výboru dr. Th. Lewald snažil získat Coubertina pro návštěvu Hitlera, her v Berlíně a Garmisch-Partenkirchenu, zakladatel novodobých her se vždy omluvil. V lednu 1936 vzešel od francouzského předsedy vlády a člena MOV F. Piétriho návrh, aby byla Coubertinovi udělena Nobelova cena míru. Pořadatelé obou německých olympiád tuto myšlenku podporovali. Nobelovu cenu však nakonec získal německý pokrokový publicista a spisovatel Karl Ossietzky. Ani tato událost však hrdého Francouze nezlomila. V Lausanne ho potkávali smutného a zklamaného, ale nikdy zahořklého. 22. června 1937 ho město Lausanne jmenovalo čestným občanem. Necelé tři měsíce po této poctě, 2. září, Pierre de Coubertin umírá. Smrt přišla náhle na procházce ženevským parkem. Podle jeho posledního přání se pohřební obřad konal v Lausanne v nejužším kruhu a úmrtní oznámení nebylo rozesíláno. Později došlo k slavnostnímu přenesení srdce zakladatele novověkých olympijských her do památníku v řecké Olympii.¹³

4.2.3 Založení novodobých olympijských her

Jak bylo již napsáno, pokusů o oživení antické tradice proběhlo za dobu 1 500 let mnoho. Čím se tedy tento pokus lišil od ostatních? Podle mého názoru byl rozhodujícím

¹² DE COUBERTIN, Peirre. *Olympijské paměti*. 1. vydání. Jiří Kroutil. Praha : Olympia Praha, 1977. ISBN 27-027-77 s. 160 – 161. (Zpracoval dr. František Kroutil)

¹³ DE COUBERTIN, Peirre. *Olympijské paměti*. 1. vydání. Jiří Kroutil. Praha : Olympia Praha, 1977. ISBN 27-027-77 s. 169 – 174. (Zpracoval dr. František Kroutil)

elementem právě Pierre de Coubertin. Jeho počínání na mě působí jako velice promyšlené. Byl nadšený svou věcí a nikdy pro ni nepřestával obětovat maximum. O tom, jak se Coubertin vydával ze všech sil svědčí i článek, který napsal H. de Madre v Revue Olympique IOC 1971:

„Tento muž, který dokázal zahýbat světem, a jehož mozek, podobný živé encyklopedii, zplodil tolik děl, neměl nikdy sekretáře. Všechno dělal sám. Vyřizoval písemná pozvání, rozesílal programy. Nikdy nepoužíval stenotypistek. Psal sám veškerou korespondenci Mezinárodního olympijského výboru a přitom tato jeho každodenní práce nijak neubírala na síle jeho pracím a publikacím intelektuálního charakteru. Z vlastních peněz hradil veškeré výdaje a toto všechno považoval za maličkost, on, který dokázal rozehrát na světovou úroveň tuto velkou organizaci olympijských her s jejími nesčetnými složkami.“¹⁴

Tento výmluvný článek hovoří o obětavosti, se kterou baron de Coubertin pracoval. Dále se v textu, který zpracoval dr. František Kroutil, se dočteme, že náklady na udržování administrativy MOV byly stále vyšší a vyšší. Od okamžiku, kdy se Coubertin jako absolvent politických věd rozhodl věnovat svůj život pedagogice, sportu a obnovení olympijských her, jeho jmění, jmění manželky, rodiny, úspory, to všechno pohltily studijní a olympijské cesty, publikace, časopisy vydávané vlastním nákladem. Poslední léta v Lausanne žil se svou manželkou a dcerou Renée téměř v bídě. Z podnětu sekretáře Švýcarského olympijského výboru F. M. Messerliho byla na začátku r. 1936 adresována výzva všem národním olympijským výborům, aby samy nebo jejich prostřednictvím státní představitelé přispěli do fondu Pierra de Coubertina. Příspěvky se sešly až po Coubertinově smrti a byly předány jeho rodině.¹⁵

Ani Coubertinovi se nepovedlo prosadit obnovení olympijských her na první pokus, jehož svědkem se stal amfiteátr starobylé Sorbony. První Coubertinův návrh na obnovu her spatřil světlo světa 25. listopadu 1892 na výročním kongresu Unie francouzských společností atletických sportů. Coubertin pronesl svoji řeč, kterou zakončil rezolucí, jež měla být výzvou k brzké obnově olympijských her. Sám pak o reakci publika ve svých pamětech napsal:

„Byl jsem připraven na všechno, jenom ne na tohle. Opozice? Protesty? Ironické komentáře? Lhostejnost?... Nic takového. Shromáždění tleskalo, souhlasilo, přálo mně plný úspěch

¹⁴ DE COUBERTIN, Peirre. *Olympijské paměti*. 1. vydání. Jiří Kroutil. Praha : Olympia Praha, 1977. ISBN 27-027-77 s. 173.

¹⁵ DE COUBERTIN, Peirre. *Olympijské paměti*. 1. vydání. Jiří Kroutil. Praha : Olympia Praha, 1977. ISBN 27-027-77 s. 173.

*a přitom nikdo neporozuměl mé myšlence. Tam začalo naprosté, dokonalé nepochopení. Mělo trvat ještě dlouho.*¹⁶

Coubertin se tedy dočkal dvojího nepochopení. Veřejnost se domnívala, že se má jednat o jakousi přehlídku dávných časů a antického umění. V podstatě očekávala jakýsi skanzen. Dokonce snad předpokládala, že závodníci budou startovat nazí, jak tomu bylo ve starověkém Řecku. Z druhé strany, od sportovců, se nejednalo ani tak o nepochopení, jako spíše o neochotu spolupráce jednoho sportu s druhým. V této době se razilo heslo, že každý sport je naprosto odlišný od jiného a vyznavač jednoho sportu se provozováním sportu „cizího“ pouze kazí. Jak je vidno, před Coubertinem stála obrovská výzva, na kterou bylo potřeba vynaložit obrovský kus práce. Nebyl by to ovšem baron de Coubertin, kdyby se vzdal. Jako záminka pro další, tentokrát již úspěšný, pokus mu posloužila otázka amatérismu. Kongres k vyřešení tohoto tématu byl svolán na červen roku 1894. Těsně před zahájením shromáždění se jeho název změnil na „Kongres pro obnovení olympijských her“. Svou taktickou vyspělost a lásku k helénismu dokázal Coubertin i při zahájení tohoto kongresu, když nechal sálem proplout zvuky Apollonovi hymny, nedávno objevené v Delfách. Sám píše, jak díky tomuto kroku sálem prostoupil helénismus. Atmosféra pro obnovení her byla tedy navozena. Díky tomu byla obnova her odhlasována bez jakékoliv opozice 23. června 1894. Coubertin využil tohoto zasedání a postupně ve svém projevu nechával odsouhlasit jednu principiální zásadu za druhou. Odhlasováno bylo mezidobí čtyř let, výrazně novodobý ráz soutěží, vyloučení žactva z účasti, jmenování Mezinárodního olympijského výboru, zásadně stálého a trvalého ve svém složení, jehož členové byli zástupci olympismu ve svých zemích. Střídání destinací, kde se budou hry konat, bylo také velmi prozíravým tahem, neboť jak sám Coubertin pravil: *„Šlo o závažnou skutečnost, neboť náklady na periodické pořádání her na jednom místě by na sebe nemohla vzít žádná země na světě. A zdaleka by technicky ani finančně nemohlo připadnout v úvahu Řecko.*¹⁷

Další Coubertinovou představou bylo, že předseda MOV bude volen vždy na čtyři roky a bude pocházet ze země, ve které se budou konat příští olympijské hry. Zásada byla dodržena pouze u prvního předsedy, kterým se stal Řek Bikélas. Po něm nastoupil Pierre de Coubertin. Ze svého úřadu odstoupil však až na kongresu v Praze roku 1925.

¹⁶ DE COUBERTIN, Peirre. *Olympijské paměti*. 1. vydání. Jiří Kroutil. Praha : Olympia Praha, 1977. ISBN 27-027-77 s. 8.

¹⁷ DE COUBERTIN, Peirre. *Olympijské paměti*. 1. vydání. Jiří Kroutil. Praha : Olympia Praha, 1977. ISBN 27-027-77 s. 16.

4.2.4 Přehled olympijských her a vítězů

Olympijské hry tedy byly na papíře obnoveny. Jejich fyzické zmrtvýchvstání však vyžadovalo ještě mnoho práce a snahy. V následujících řádcích bych se pokusil o nastínění vývoje her. Jelikož se mám zabývat odměňováním medailistů, chtěl bych také věnovat trochu prostoru vybraným sportovcům, jejich jménům, příběhům a kuriozitám. Už samotné povědomí o olympijských vítězích patří k jejich odměnění.

1. olympijské hry v Aténách 1896

Přestože si Coubertin představoval jako místo a čas pro obnovení olympijských her domácí Paříž a rok 1900, nakonec ustoupil a přenechal tuto poctu Řecku. Nakonec souhlasil i díky helénismu, který později celé hry prostoupil. Přípravy nebyly jednoduché. Našlo se mnoho odpůrců, ale stejně tak i příznivců her. Sám řecký korunní princ se účastnil přípravy her. Přes veškeré překážky se nakonec hry uskutečnily a staly se tak prvním článkem dlouhého řetězce, který má dnes za sebou již 29. pokračovatele. Sám Coubertin viděl hry takto:

„Po technické stránce nebyly 1. olympijské hry žádnou senzací. Nebyl překonán žádný rekord, výkony nijak nepřekročily očekávané výsledky. Veškerá nabytá zkušenost a všechno nové spočívalo vlastně v tom, že se uskutečnila spolupráce mezi různými sporty.“¹⁸

Vzhledem k tématu práce bych rád uvedl, jak viděl nejslavnějšího vítěze prvních olympijských her jejich obnovitel. Jednalo se o vítěze maratónského běhu, o jehož zařazení se vzhledem k jeho délce v tehdejších dobách dost polemizovalo. Výrok tedy zněl:

„Řekové měli běžců málo. Nikoho nenapadlo, že by vítězem mohl být právě někdo z nich, a navíc dokonce „neodborník“. Spiridion Louys byl urostlý pastýř, na sobě měl lidovou „fustanelu“ a neměl ani ponětí o vědeckých praktikách a metodách výcviku. Připravoval se prý tak, že se den před závodem postil a modlil celou noc před svícemi ozářenými ikonami. Jeho vítězství bylo nádherné svou silou i prostotou. Nebylo na něm vidět únavu, když vbíhal do brány stadiónu, kde se tísnilo více než šedesát tisíc diváků, a když ho pak princové Konstantin a Jiří bezděčně uchopili v podpaží a zavedli před krále, stojícího u mramorového trůnu, zdálo se, že s vítězem přichází dávný starověk. Rozpoutal se neslýchaný jásot. Byla to

¹⁸ DE COUBERTIN, Peirre. *Olympijské paměti*. 1. vydání. Jiří Kroutil. Praha : Olympia Praha, 1977. ISBN 27-027-77 s. 31.

ta nejpodivuhodnější podívaná, jakou jsem kdy v životě zažil. Odtud pramenilo i mé přesvědčení, že duševní síly hrají ve sportu daleko větší úlohu, než se jim obvykle připisuje.¹⁹

Prvním vítězem moderní olympiády se stal americký trojskokan Brendan Conolly, nejúspěšnějším medailistou německý gymnasta Hermann Wingärtner – třikrát první, dvakrát druhý, jednou třetí. Jeho krajan Carl Schuhmann vyhrál tři gymnastické disciplíny a ještě zápas. Francouz Paul Masson zvítězil ve třech cyklistických závodech, Američané John a Summer Painovi (střelba) byli prvními sourozenci s olympijskými vavříny.²⁰

2. olympijské hry v Paříži 1900

I když se tomu Pierre de Coubertin bránil, byly hry spojeny se světovou výstavou v Paříži. Důsledkem bylo roztržení her do několika měsíců. Tato symbióza se neukázala pro obnovené olympijské hry jako přínosná. Přesto musela vzhledem k omezeným rozpočtovým možnostem zafungovat ještě v letech 1904 a 1908. Z područí světových výstav vymanili olympijské hry až Švédové v roce 1912. Dalším velkým problémem her v Paříži byla ztráta helénistické atmosféry. Francie se proto snažila nabídnout něco ze své historie a ze svých tradic.

Tyto hry si připsaly jeden primát – a to v počtu účastníků z jedné země. Her se totiž zúčastnilo 884 sportovců, kteří reprezentovali domácí Francii. Poprvé v historii se her účastnily i ženy. První olympijskou vítězkou se stala wimbledonská šampionka Charlotta Cooperová z Velké Británie. Velmi zajímavým vítězem se stal „gumový muž“ Ray C. Ewry, který v dětství prodělal obrnu a začal chodit až coby čtrnáctiletý chlapec. V Paříži vyhrál hned tři disciplíny – skok do výšky, do dálky a trojskok z místa. Naopak olympijská historie byla velmi krutá k jednomu Pařížanovi. Toho totiž na poslední chvíli přemluvila holandská dvojka s kormidelníkem, aby s nimi jel závod. Holanďané vyhráli, ale jméno chlapce se zjistit nepodařilo, i když se stal pravděpodobně nejmladším vítězem v historii her. Velmi proslulým se stal i výkon australského sprintera Stanleyho Rowleye, který pro svou zemi získal tři bronzové medaile a ještě stačil pomoci Velké Británii ke zlatu v soutěži družstev na 5 000 m. Tehdy to bylo možné, jelikož Austrálie byla součástí Britského společenství. Rowley se tak stal jediným sportovcem, který získal na jedněch hrách medaile pro dva státy. Kuriózní diskvalifikací skončil závod v přetahu lanem. Vyhrálo kombinované družstvo Dánska

¹⁹ DE COUBERTIN, Peirre. *Olympijské paměti*. 1. vydání. Jiří Kroutil. Praha : Olympia Praha, 1977. ISBN 27-027-77 s. 32.

²⁰ Kolektiv autorů. *Kniha olympijských her*. Pardubice : Nakladatelství Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0382-X s. 12.

a Švédska. Z druhého místa však byli vyloučeni Američané, jelikož v rozhodujícím klání jim přišli na pomoc diváci z hlediště. Na OH v Paříži zaznamenaly svůj první úspěch také české barvy, které startovaly samostatně, ač byly v té době součástí Rakouska-Uherska. Historicky první medaili pro Čechy získal František Janda-Suk v hodu diskem. Ostatní členové výpravy přidali k jeho úspěchu ještě 2 třetí místa, a tak se česká výprava vracela s bilancí 0-1-2.²¹

3. olympijské hry v St. Luis 1904

Myšlenka konání her ve Spojených státech amerických se Coubertinovi zamlouvala. Viděl v tom dovršení trojúhelníku Řecko – Francie – USA, který měl jednoznačně dokládat mezinárodní charakter celého olympijského hnutí. Hry byly zpočátku přiřknuty Chicagu. Vzhledem k sympatiím prezidenta Roosevelta a oslavám stoletého výročí podstoupení Virginie USA byly nakonec přesunuty do St. Luis.²²

Nejúspěšnějším sportovcem her se stal americký gymnasta Anton Heida, který vyhrál celkem pět disciplín a v jedné byl druhý. Velkého trapasu se dopustil Američan Fred Lorz. Zpočátku byl oslavován jako vítěz maratónského běhu. Na stadion vběhl svěží a vychutnával si ovace diváků. Až hodinu po skončení závodu vyšlo najevo, že při závodu zasáhly reprezentanta USA křeče a tak se nechal před stadion odvézt autem.²³

4. olympijské hry v Londýně 1908

Po architektonické stránce se Londýn vytáhl, když nechal za 40 000 liber vystavět stadión pro 68 000 diváků. Po obvodu stadionu byla vybudována škvárová dráha, kolem níž se vinul okruh pro dráhovou cyklistiku. Stadión byl navíc vybaven i plaveckým bazénem. Samotné zápolení o cenné kovy výrazně ovlivnilo anglo-americké nepřátelství. Smutným hrdinou her se stal italský pekař Dorando Pietri, který na si konci maratónského běhu spletl směr, čímž ztratil cenné zbytky sil. Do cíle mu pak pomohli pořadatelé, což ho stálo olympijské vítězství. Byl diskvalifikován.²⁴

²¹ Kolektiv autorů. *Kniha olympijských her*. Pardubice : Nakladatelství Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0382-X s. 13.

²² DE COUBERTIN, Peirre. *Olympijské paměti*. 1. vydání. Jiří Kroutil. Praha : Olympia Praha, 1977. ISBN 27-027-77 s. 46.

²³ Kolektiv autorů. *Kniha olympijských her*. Pardubice : Nakladatelství Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0382-X s. 14.

²⁴ Kolektiv autorů. *Kniha olympijských her*. Pardubice : Nakladatelství Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0382-X s. 15.

5. olympijské hry ve Stockholmu 1912

Ze švédské olympiády se vrátili čeští reprezentanti bez medaile. Obě sprinterské tratě vyhrál Ralph Craigh, jenž byl celkem autorem tří předčasných startů, takže dnes by takového úspěchu nedosáhl. Poprvé se na hrách objevil moderní pětiboj. Jeho vítězem a zároveň prvním mužem desetiboje se stal Jim Thrope, který byl později diskvalifikován pro profesionalismus. Rehabilitace se dočkal až posmrtně v roce 1982.²⁵

7. olympijské hry v Antverpách 1920

Hry šesté olympiády se nekonaly kvůli 1. světové válce. Tyto hry zaznamenaly nejstaršího vítěze v dějinách. Soutěži ve střelbě dominoval Oscar Swahn, kterému v době jeho triumfu bylo 72 let a 280 dní. O stříbrnou medaili přišli českoslovenští fotbalisté, kteří odstoupili z boje o zlato pro zaujatost rozhodčího. Dvojnásob to určitě mrzelo kapitána Kád'u-Peška, protože na těchto hrách získal již medaili v ledním hokeji. Mohl se tak stát jediným Čechem, který získal na jedněch hrách medaili ve dvou různých disciplínách.²⁶

1. zimní olympijské hry v Chamonix 1924

Tyto hry byly za olympijské prohlášeny až zpětně na pražském kongresu MOV. Legendou se stal lyžař Thorleif Haug z Norska, který vyhrál obě běžecké disciplíny, skok na lyžích i závod sruženářů.²⁷

8. olympijské hry v Paříži 1924

Na přání Pierra de Coubertina se hry vrátily do Paříže, aby si je mohl Coubertin ještě naposledy vychutnat z pozice předsedy MOV. Návrat se stal doslova zlatým pro československé barvy. První zlatou medaili pro naše barvy získal sokol Bedřich Šupčík ve šplhu.²⁸

²⁵ Kolektiv autorů. *Kniha olympijských her*. Pardubice : Nakladatelství Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0382-X s. 17.

²⁶ Kolektiv autorů. *Kniha olympijských her*. Pardubice : Nakladatelství Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0382-X s. 18-19.

²⁷ Kolektiv autorů. *Kniha olympijských her*. Pardubice : Nakladatelství Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0382-X s. 19.

²⁸ Kolektiv autorů. *Kniha olympijských her*. Pardubice : Nakladatelství Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0382-X s. 21.

Olympijské hry se tedy postupně zakořenily v lidských srdcích. Ruku v ruce s tím šlo i neustálé vylepšování organizační úrovně. Z tohoto důvodu přestaly hry být tak bohaté na kuriozity. Přesto i nadále vyrůstaly olympijské legendy.

4.3 Olympijské medaile

V předchozím textu jsem uvedl několik kuriózních, ale také velmi uznávaných olympijských vítězů. K jejich bezprostřední odměně ještě v místě a čase konání olympijských her patří bezesporu medaile. Tak jako celé olympijské hry, i medaile prošly v průběhu let určitým vývojem.

4.3.1 Letní olympijské hry

Atény 1896

Olympijští vítězové byli odměňováni stříbrnou medailí, olivovou větvíčkou a diplomem. Sportovec na druhém místě získal měděnou medaili, vavřínovou větvíčku a diplom. Na líci byla vyobrazena Diova tvář a ruka, ve které drží zeměkouli se ztělesněním vítězství v podobě okřídlené bohyně a nápisem v alfabete „Olympia“. Zadní strana byla opatřena stavbou na Akropolis a opět nápisem v řečtině „Mezinárodní olympijské hry v Aténách 1896“.

Paříž 1900

Na lícní části medaile je vyvýšena okřídlená bohyně držící v obou rukou vavřínovou větvíčkou. Jelikož se druhé olympijské hry konaly v rámci světové výstavy, byl v pozadí vyobrazen pohled na Paříž a monument světové výstavy, Eiffelova věž. Na zadní straně byl v popředí vyhotoven sportovec stojící na podiu a držící v pravé ruce vavřínovou větvíčku. Za ním se tyčil stadion na řeckém Akropolis.

St. Luis 1904

Líce byla opatřena sportovcem stojícím na stupni, držícím vavřínový věnec, symbol vítězství, a zvedajícím levou paži. V pozadí byly ilustrovány antické sportovní disciplíny prostřednictvím řeckého chrámu a sportovců, nad nimiž byl nápis „OLYMPIAD“ a na úpatí skály vpravo dole „1904“. Na druhé straně stála bohyně vítězství Niké na zeměkouli. Ve své levé ruce držela vavřínový věnec a v pravé pak palmový list. Před bohyní byl ponechán

prostor pro vyrytí názvu sportovní disciplíny. Za bohyní Niké byla busta Dia na podstavci. Nápis na medaili zněl “UNIVERSAL EXPOSITION ST.-LOUIS U.S.A”. Design amerických medailí byl inspirován medailemi udělovanými v Aténách a Paříži.

Londýn 1908

Na lícni části byly vyobrazeny dvě ženské postavy jak pokládají věnec na hlavu vítěze. Ve spodní polovině byl nápis „OLYMPIC GAMES LONDON 1908“. Zadní strana byla opatřena podobiznou svatého Jiří, patrona Anglie.

Stockholm 1912

Přední strana byla naprosto identická s tou, která spatřila světlo světa před čtyřmi lety v Londýně. Druhou stranu zdobila socha Petera Henrika Linga, zakladatele švédského gymnastického systému. Kolem dokola byl nápis „OLYMPISKA SPELEN STOCKOHLM 1912“.

Antverpy 1920

Lícni strana byla vyzdobena podobiznou nahého sportovce, který držel v ruce symboly vítězství – vavřínový věnec a palmový list. V pozadí byl vlisován nápis „VII Olympiade“. Na rubové straně byl pomník připomínající pověst o Brabovi a nápis „Anvers MCMXX“.

Paříž 1924

Lícni část patřila dvěma nahým sportovcům. Vítěz podává ruku kolegovi, aby mu pomohl vstát. Za oběma sportovci byly vyryty olympijské kruhy. Druhé straně dominovala harfa jako symbol kulturní části her. Okolo byl kruh tvořen různým sportovním náčiním a v centru nápis „VIII OLYMPIADE PARIS 1924“.

Amsterdam 1928

Na přední straně byla tradiční bohyně vítězství třímající palmový list a korunu. Design vytvořil florentský umělec Giuseppe Cassioli, jehož námět byl vybrán v soutěži vypsané Mezinárodním olympijským výborem. Pro tyto Hry byl motiv vítězství doplněn nápisem „IX OLYMPIADE AMSTERDAM 1928“. Na druhé straně byl sportovec, který dosáhl vítězství a byl nesen na rukou lidí v davu se stadionem v pozadí.

Od Olympijských her v Antverpách byl na každé letní olympiádě používán motiv vítězství Giuseppe Cassioliho až do roku 1972. Jediným rozdílem byl nápis, který se měnil podle místa konání her.

Mnichov 1972

Protože se po celých 40 let neměnil motiv na medailích, vynechal jsem hry tohoto období a přeskočil jsem až do Mnichova 1972. Změna se ovšem týkala pouze zadní strany, kde byli zobrazeni dva nazí chlapi, kteří měli představovat syny Dia a Lédy – Castra a Polluxe.

Montreal 1976

Zadní strana zde byla záměrně koncipována jako poměrně volná. Byla tvořena vavřínovým věncem, symbolem antických olympijských her, a také vyhotovením symbolu Her v Montrealu.

Moskva 1980

Měnila se opět pouze strana zadní, na které byla vyobrazena mísa, ze které šlehaly plameny. Pozadí tvořil symbol stadionu a moskevských Olympijských her.

Los Angeles 1984

Na motiv zadní strany se vrátil sportovec, kterého jsme již znali z období 1928 - 1968. Jedinou změnou bylo, že do ruky dostal vavřínovou větvíčku.

Soul 1988

Rubová strana byla vyzdobena holubicí držící v zobáku vavřínovou větvíčku. Nad holubicí byly vyobrazeny olympijské kruhy a symbol Her v Koreji.

Barcelona 1992

Zadní stranu zdobil pouze symbol španělských Her.

Atlanta 1996

Měnicí se stranu reprezentoval symbol Her a stylizovaná olivová ratolest.

Sydney 2000

Zadní strana byla tvořena symboly olympijských her a Austrálie – operou v Sydney, olympijskými kruhy a hořící olympijskou pochodní.

Atény 2004

Při příležitosti navrácení her do Řecka došlo ke změně lící části medailí. Byla zde opět vyobrazena Niké. Nyní ovšem neseděla, ale přilétala na stadion a přinášela vítězství těm nejlepším sportovcům. Stadion v pozadí je shodný s tím, na kterém byly v roce 1896 obnoveny olympijské hry. Zadní stranu tvořila mísa se šlehajícími plameny, řecký nápis a logo her v Aténách.

4.3.2 Zimní olympijské hry

Chamonix 1924

Lící část medailí z prvních zimních olympijských her byla opatřena motivem sportovce, kterak má otevřenou náruč a drží v jedné ruce pár bruslí a v druhé lyže. V pozadí pak byly vyobrazeny Alpy se svým nejvyšším vrcholem, Mont Blancem, který se tyčí právě nad Chamonix. Na zadní straně pak byl dlouhý nápis „CHAMONIX MONT-BLANC SPORTS D'HIVER 25 JANVIER - 5 FEVRIER 1924 ORGANISES PAR LE COMITE OLYMPIQUE FRANCAIS SOUS LE HAUT PATRONAGE DU COMITE INTERNATIONAL OLYMPIQUE A L'OCCASION DE LA CELEBRATION DE LA VIII OLYMPIADE”.

Svatý Mořic 1928

Přední strana byla opět věnována sportovci s otevřenou náručí, který ovšem nyní bruslí a okolo něj poletují sněhové vločky. Na rubu medaile byl vyrytý nápis „II. JEUX OLYMPIQUES D'HIVER ST.-MORITZ 1928”, který byl ohraničen olivovými větvičkami a olympijskými kruhy.

Lake Placid 1932

Líc medaile byl inspirován medailemi udělovanými od OH 1928 vítězům letních her. V horní části byla tedy vyobrazena bohyně držící v ruce olivový věnec a schovávající se v mracích. Hleděla dolů na hory, zimní stadion pro skoky na lyžích a krajinu okolo Lake

Placid. Nepravidelný tvar medaile měl symbolizovat antické sloupy. Zadní strana byla velice podobná té ze Svatého Mořice. Pouze nápis byl jiný a olivové ratolesti byly jinak uspořádané.

Garmisch-Partenkirchen 1936

Na přední části opět najdeme motiv bohyně s vavřínovým věncem. V tomto vyhotovení se ovšem proháněla po vítězném oblouku na antickém voze taženém třemi koňmi. Pod vítězným obloukem pak byly příklady zimního sportovního vybavení a název destinace, kde se OH konaly. Zadní straně dominovaly olympijské kruhy, kolem nichž bylo napsáno – „IV OLYMPICHE WINTERSPIELE 1936“.

Svatý Mořic 1948

Tentokrát se nápis „Vmes Jeux OLYMPIQUES D'hiver St-Moritz 1948“ lemovaný dvěma sněhovými vločkami přesunul na přední stranu udělované medaile. Rub byl obdařen olympijskými kruhy v pozadí za rukou držící hořící olympijskou pochoděň. Prázdná místa byla vyplněna sněhovými vločkami a v horní části se vyjímalo heslo „Citius Altius Fortius“.

Oslo 1952

Tentokrát se motiv hořící pochodně zakrývající olympijské kruhy dostal na lící stranu. V pozadí byl nápis v abecedě – „Olympia“ a okolo pak „Jeux Olympiques“ a heslo „Citius Altius Fortius“. Norština dostala prostor na zadní straně medaile, kde byl norský naspaný název her ohraničen sněhovými vločkami.

Cortina D'Ampezzo 1956

Na přední straně byla vyobrazena idealizovaná žena, která byla obdařena korunou vytvořenou z pěti olympijských kruhů. V popředí plál olympijský oheň a kolem dokola byl nápis „VII GIOCHI OLIMPICI INVERNALI“. Rub byl ozdoben masivem Mount Pomagagnon, symbolem Her v Itálii, v pozadí za velkou sněhovou vločkou. Opět zde bylo vyryto olympijské heslo a název města, kterému byly OH v roce 1956 přiřazeny.

Squaw Valley 1960

Na lící části byly vyobrazeny dva profily. Jeden patřil mladé ženě a v pozadí za ní byl mladý muž. Oba měli symbolizovat mládí Ameriky, ale i celého světa. Kolem nich pak bylo napsáno „VIII OLYMPIC WINTER GAMES“. Zadní straně dominovaly olympijské

kruhy spolu s olympijským heslem. Ve spodní části byl pak, v souladu s novým pravidlem olympijské charty, ponechán prostor pro název sportu.

Innsbruck 1964

Hlavní část přední strany tvořil horský masiv s nápisem Innsbruck 1964. Na úpatí hory pak byl vždy uveden název sportovní disciplíny. Na druhé straně byl vyobrazen oficiální znak rakouského pořadatelského města spojený s olympijskými kruhy a ohraničen nápisem „IX OLYMPISCHE WINTERSPIELE“.

Grenoble 1968

Na přední části byl oficiální symbol Her vytvořený designerem Rogerem Excoffonem. Na druhé straně byl pak piktogram, pro každý sport jiný, od stejného autora. Poprvé v historii byla pro každou sportovní disciplínu vytvořena originální sada medailí. Medaile určená pro vítěze byla potažena šesti gramy zlata.

Sapporo 1972

Na lícové straně byly linky představující měkhoučký sníh stejně jako ostrý led. Zadní strana byla opatřena nápisem v angličtině i japonštině a oficiálním logem Her. Výroba olympijských medailí byla financována japonským ministerstvem financí.

Innsbruck 1976

Stejně jako při prvním konání her v Innsbrucku v roce 1964, tak i nyní pocházel návrh z designérské dílny Marthy Coufal. Motiv z roku 1964 se přesunul z rubové na lícní část. Na zadní straně ho pak vystřídal nákres hor a název města a sportovní disciplíny.

Lake Placid 1980

Na přední části byla ruka držící hořící pochodeň, olympijské kruhy a v pozadí pohoří společně s názvem a pořadovým číslem Her. Zadní stranu pak převážně zaplňovala borová větvíčka, symbol Her a „Lake Placid 1980“.

Sarajevo 1984

Lícní část byla obdařena symbolem Her, stylizovanou bledulí, a olympijskými kruhy. Poté zde byl také nápis „XIV Zimske Olimpijske Igre – Sarajevo 1984“. Na rubu pak byla stylizovaná hlava vítězného sportovce ověčená olivovým věncem.

Calgary 1988

Lící část byla vyplněna oficiálním logem Her a označením s pořadovým číslem zimních OH. Na zadní straně pak byla opět stylizovaná hlava vítězného sportovce tvořená lyžařskými hůlkami, lyžemi, bobem, bruslařským ostřím a saněmi.

Albertville 1992

Medaile byly poprvé vytvořeny za pomoci kombinace více materiálu, převážně skla. Všechny medaile byly vyráběny ručně a jejich výroba vyžadovala několik set hodin. Na přední straně jsou olympijské kruhy. Údolí v pozadí vytváří dojem perspektivy. Dále zde byla olivová ratolest a nápis Albertville 1992. Zadní strana pak byla identická s tou přední, ale bez ratolesti a nápisu.

Lillehammer 1994

Další zimní olympijské hry se netradičně konaly již za dva roky. Na vytvoření medailí byla jako základní materiál použita žula. Cílem designu bylo, aby medaile byly humorné, střízlivé a snadno rozpoznatelné. Měly zároveň charakterizovat norský charakter.

Nagano 1998

Hlavním motivem obou stran medailí byl symbol japonské země, vycházející slunce. V přední části byl doplněn symbolem olympijského vítězství, olivovou ratolestí. V zadní části pak bylo vycházející slunce doplněno vrcholky hor, symbolem Her a znakem sportovního odvětví.

Salt Lake City 2002

Na přední straně byl sportovec nesoucí hořící olympijskou pochodeň doplněný olympijskými kruhy. Zadní stranu pak zdobila bohyně Niké, jež sledovala pokaždé jiného sportovce v závislosti na sportovní disciplíně, ve které byla medaile udělena.

Turín 2006

Medaile v Turíně změnily svou strukturu. Zůstaly sice kulaté, ale uprostřed byla vytvořena díra pro připevnění stuhy.²⁹

²⁹ COMITÉ INTERNATIONALE OLYMPIQUE – MEMORABILIA NUMISMATIQUE & PHILATÉLIE [online]. [cit. 15.11.2008] Dostupný z WWW: http://www.olympic.org/uk/passion/collectors/search_uk.asp?TypeId=4.

4.3.4 Vývoj počtu medailí

Tabulka 1: Letní olympijské hry³⁰

Olympijské hry	Počet sad medailí	Průměr [mm]	Tloušťka [mm]	Váha [g]
Atény 1896	100	48	3,8	37
Paříž 1900	nevedeno	Délka: 59, šířka: 41	3,2	53
St. Luis 1904	nevedeno	37,8	3,5	21
Londýn 1908	250	33	3,3	21
Stockholm 1912	90	33,4	1,5	24
Antverpy 1920	450	59	4,4	79
Paříž 1924	304	55	4,8	79
Amsterdam 1928	254	55	3	66
Los Angeles 1932	nevedeno	55,3	5,7	96
Berlín 1936	320	55	5	71
Londýn 1948	300	51,4	5,1	60
Helsinky 1952	320	51	4,8	46,5
Melbourne 1956	280	51	4,8	68
Řím 1960	nevedeno	68	6,5	211
Tokio 1964	314	60	7,5	62
Mexiko 1968	nevedeno	60	6	130
Mnichov 1972	364	66	6,5	102
Montreal 1976	420	60	5,8	154
Moskva 1980	nevedeno	60	6,8	125
Los Angeles 1984	nevedeno	60	7,9	141
Soul 1988	525	60	7	152
Barcelona 1992	nevedeno	70	9,8	231
Atlanta 1996	637	70	5	181
Sydney 2000	nevedeno	68	5	180
Atény 2004	1130	60	5	135

³⁰ COMITÉ INTERNATIONAL OLYMPIQUE – MEMORABILIA NUMISMATIQUE & PHILATÉLIE [online]. [cit. 23.11.2008] Dostupný z WWW: http://www.olympic.org/uk/passion/collectors/search_uk.asp?TypeId=4.

Tabulka 2: Zimní olympijské hry³¹

Olympijské hry	Počet sad medailí	Průměr [mm]	Tloušťka [mm]	Váha [g]
Chamonix 1924	neuveđeno	55	4	75
Svatý Mořic 1928	31	50,4	3	51
Lake Placid 1932	35	55	3	51
Ga-Pa 1936	36	100	4	324
Svatý Mořic 1924	51	60,2	3,8	103
Oslo 1952	48	70	3	137,5
Cortina d'Ampezzo 1956	40	60,2	3	120,5
Squaw Valley 1960	60	55,3	4,3	95
Innsbruck 1964	61	72	4	110
Grenoble 1968	250	61	3,3	124
Sapporo 1972	89	D: 57,3, Š: 61,3	5	130
Innsbruck 1976	71	70	5,4	164
Lake Placid 1980	73	81	6,1	205
Sarajevo 1984	95	D: 71,1 Š: 65,1	3,1	164
Clagary 1988	89	69	5	193
Albertville 1992	110	92	9,1	169
Lillehammer 1994	neuveđeno	80	8,5	131
Nagano 1998	neuveđeno	80	8	261
Salt Lake City 2002	neuveđeno	85	10	487

³¹ COMITÉ INTERNATIONALE OLYMPIQUE – MEMORABILIA NUMISMATIQUE & PHILATÉLIE [online]. [cit. 23.11.2008] Dostupný z WWW: http://www.olympic.org/uk/passion/collectors/search_uk.asp?TypeId=4.

5. Analytická část - Odměňování

5.1 Odměňování v antickém světě

Jelikož jedním z cílů práce je porovnat situaci olympijských vítězů v dobách dávných s realitou současné doby, musíme se nejprve dozvědět něco o samotném antickém smýšlení v oblasti sportu a hlavně jeho ocenění. Odměny pro významné antické sportovce bych rozdělil do dvou kategorií – na materiální a nemateriální.

5.1.1 Materiální odměny

Obecně se dá říci, že Řekové jsou chápáni jako určitý vzor mravnosti a poctivosti. Toto tvrzení platí hlavně o představitelích zlatého klasického věku. Obraz Řeků postupně začal upadat až pod nadvládou Římanů. Vzhledem k této iluzi, ať je pravdě jakkoliv blízko nebo daleko, si řada lidí myslí, že olympijští vítězové byli honorováni pouze nemateriálními cenami. Samozřejmě, že čest patřila k hlavnímu zisku úspěšného olympionika, nicméně další bezstarostný život mu nezajistila. Ať se to zdá někomu jakkoliv „neantické“, i v této době se rozdávaly ceny materiální. Měly různou podobu – od klasických peněžních odměn až po předměty s vysokou užitnou hodnotou. Postupem času se dokonce rekrutovali i profesionální atleti. Profesionální pouze z dnešního hlediska, protože Řekové tehdy takové rozlišení neuznávali.

Ceny pro vítěze měly ve sportovních hrách v Řecku dávnou tradici. Mluví o nich už dávné báje a mýty. Zpravidla bývaly vysoké a velice hmatatelné. Důkazem nám může být Homérův popis her na Patroklovu počest. Pro vítěze v běhu věnoval Achilleus „měsidlo z lesklého stříbra, jež pojalo sice jen šest měř, bylo však nejhezčí ze všech na světě“. Vítěz v zápase měl dostat „velký trojnohý kotlík, který si cenili Achajci na dvanáct býků“, vítěz v hodu diskem „velký železný kotouč“, který by pokryl potřebu tehdy vzácného železa „v jakkoli rozlehlém statku po celou dobu celých pěti let“. U jízdních závodů věnoval „zajatou dívku, jež dobře se vyzná v různých domácích pracích, kromě ní trojnožku s kotlíkem velikým dvacet dva měř tomu, kdo dorazí do cíle první“. Nikoli pro druhého nebo pro třetího, ale „pro toho, kdo dorazí do cíle čtvrtý, určil dva talenty zlata“. (Dva talenty se rovnaly našim 52 až 76 kilogramům. Zřejmě počítal, že je vyhraje jeho nejmilejší druh Antilochos, ale ten úskokem získal lepší místo a horší cenu.) Tyto ceny odpovídaly svou velikostí velikosti hérojské doby; v historických dobách byly nižší. Obvykle se skládaly

z ozdobných bronzových kotlíků a trojnožek, zlatých nebo stříbrných pohárů, umělecky zdobených zbraní, malovaných váz a jiných luxusních předmětů. Postupem doby je čím dál tím víc doplňovaly předměty užitné hodnoty.³²

O cenách udělovaných vítězům v historických dobách máme dost podrobné zprávy. A nejen zprávy, mnohé z těchto cen známe z vitrín ve světových muzeích *in natura*. V Aténách dostávali například vítězové na místních výročních hrách, známých panathénajích, ozdobné keramické vázy naplněné jemným olejem. Tyto „panathénajské amfory“ byly přibližně půl metru vysoké, na jedné straně měly obraz bohyně Athény a na druhé výjev z příslušné soutěžní disciplíny. Olej, jímž byly naplněny, pocházel z oliv pěstovaných v posvátných hájích. Vítěz v běhu dostal 50 takových amfor, vítěz v pankratiu 40, vítěz v jiné disciplíně 30. Přitom si je nemusel ponechat, ale mohl je, nebo jejich olej, libovolně rozprodat. V 5. – 4. století př. n. l., z něhož jsou tyto údaje, představovala hodnota jedné panathénajské amfory včetně oleje přibližně tolik, kolik vydělal majitel řemeslnické dílny se třemi, čtyřmi otroky za týden. Ze svého vítězství mohl tedy pětibojař nebo zápasník vyžít přes půl roku. Běžec, jehož disciplína se těšila z tradičních důvodů největší vážnost, dokonce rok. A to docela slušně.³³

V předešlém textu jsem se poněkud vzdálil od antických olympijských her. Tato odbočka nicméně by záměrná. Snažil jsem se nastínit fakt, že odměňování mělo v Řecku obrovskou tradici, a to i na jiných atletických podnikcích. Z tohoto důvodu nemohly ani olympijské hry zůstat pozadu. Byly považovány za nejznámější a nejvýznamnější hry celého Řecka a odměna za vrcholné sportovní výkony se tedy rozuměla samozřejmostí. Možná i proto, že hmatatelné ceny byly součástí řeckých mýtů, měli k nim obyvatelé antického Řecka takový přístup. Odměny prostě byly brány jako běžná součást sportovního výkonu. Tuto myšlenku dokládá i věta v knize Vojtěcha Zamarovského: „*Necht' však sportovci vydělávali jakkoli mnoho (a podle Galéna „více než kdokoli jiný“), nikdo se v Řecku nad tím nepohoršoval.*“³⁴ Je možné, že i v tehdejších podmínkách existovala závist, protože patří k lidstvu odjakživa, nicméně její projevy se nám nedochovaly.

Pojďme se ale nyní navrátit do Olympie a povědět si něco o odměnách, kterých se dostalo těm nejlepším atletům účinkujícím na těchto slavnostech. Teď se konečně dostáváme k penězům, tedy k fenoménu, který už tehdy hýbal světem. Odměňování bylo v kompetenci

³² ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80 s. 209 - 210.

³³ ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80 s. 210 - 211.

³⁴ ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80 s. 213

každého státu. Záleželo tedy určitě na tom, jak moc byla naplněna státní pokladna a jaké výdaje bylo zrovna v tu dobu nutné učinit. Sportovci měli symbolické odměny doplňovány právě finanční formou – drachmami. Podlé Solónova zákona z přelomu 7. a 6. století př. n. l. dostal každý Atéňan, který zvítězil na olympijských hrách, 500 drachem ze státní pokladny; za vítězství na isthmijských (asi i jiných) dostal 100 drachem. V současnosti nám pojem 500 drachem nic neřekne. Proto je potřeba tento počet nějakým způsobem kvantifikovat. V tehdejších dobách se za jednu drachmu dal koupit jeden *medimnos* obilí, tj. 52,5 litru, nebo jedna ovce. Majitel polností, které vynášely ročně 500 medimnů obilí, tj. obilí v hodnotě 500 drachem, patřil podle Solónova cenzu do třídy nejbohatších občanů. Jinými slovy: peněžní odměna za olympijské vítězství se v Aténách rovnala ročnímu výnosu tehdejšího velkostatku.³⁵ Je tedy zřejmé, že odměna olympijského vítěze v Aténách nabývala obrovské hodnoty, a atlet, který vyhrál soutěž, se stal nejen jedním z nejváženějších Atéňanů, ale také jedním z nejbohatších obyvatelů současné řecké metropole.

Peněžní odměny olympijských vítězů nebyly přítom a Aténách nejvyšší. Podle nápisu, objeveného roku 1968 při vykopávkách v jihoitalské Sybaridě, věnoval tamější olympijský vítěz desetinu své odměny na postavení sochy nějaké bohyně. Jeho jméno, ani údaje o době a sumě se nezachovaly. Jestliže předpokládáme, že v době existence Sybaridy (od jejího založení kolem roku 620 př. n. l. do jejího zničení roku 511 př. n. l. Krotónany) socha nestála méně než 100 drachem, pak odměna tamějšího olympionika musela být nejméně dvakrát vyšší než v Aténách. Ve většině jiných měst byla nepochybně nižší; nikoli ovšem proto, že by se tam olympijské vítězství méně cenilo, ale proto, že jejich pokladna na víc nestačila. V některých však dosahovala podle zmínky Dióna Chrysostama, řečníka a spisovatele z 1. – 2. stol. př. n. l., až pět talentů, tj. 30 000 drachem. Interpretace této zmínky není sice jednoznačná, avšak o sumě není pochyb. Je to suma přímo neuvěřitelná, i když bereme v úvahu pokles hodnoty drachmy. Římský žoldnér musel za ni sloužit deset až dvanáct let.³⁶ Jak je z textu vidět, už tehdy existovaly značné rozdíly ve výši odměn mezi jednotlivými státy. Nejinak je tomu i dnes, jak se dozvíme později.

Pokud bych měl nějakým způsobem zhodnotit materiální odměny za vítězství na starověkých olympijských hrách, tak určitě zaznamenaly určitý vývoj. Je jasné, že výše odměn stoupala s rostoucí reputací samotných her. Zároveň byla velmi diferencovaná

³⁵ ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80 s. 194.

³⁶ ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80 s. 194.

v závislosti na bohatství jednotlivých států. Co se týká přímo olympijských her, tak se jednalo zejména o peněžní odměnu. Nicméně se dá říci, že výrazně záleželo na přístupu jednotlivých států ke svým vítězům. Každý stát považoval za čest chlubit se olympijským vítězem, nicméně na jeho odměnění měl pouze omezené prostředky. Pokud bychom se na problematiku podívali z druhé strany, z pohledu atletů, tak peněžní odměnu bezpochyby uvítali. Zisk vítězství na hrách vyžadoval stále lepší a lepší výkony. Atleti proto procházeli sportovním tréninkem a cílenou přípravou. Tato příprava musela být také z nějakých zdrojů financována. Velký počet sportovců se připravoval v gymnáziích. Tato příprava byla ale opět dotována, zejména ze státních prostředků. Zadarmo nebyla ani cesta do Olympie a zpět do domovské země. Dá se říci, že část z odměny tedy připadla jako součást nákladů na přípravu a dopravu. Navíc si musíme uvědomit, že vzhledem k prohlubující se přípravě strávili atleti tréninkem značné množství času. Z tohoto důvodu pak nemohli mít ani řádné zaměstnání, a tím pádem byla odměna za olympijský triumf hlavním zdrojem prostředků nutných k životu. V horších případech byla odměna používána k podplacení soupeřů či rozhodčích, aby závodník získal odměnu další. Naštěstí bylo toto podvodné použití spíše výjimkou.³⁷

Určitým důvodem k poskytování odměn za výkony na olympijských hrách mohla být snad i uvědomělost Řeků. Pokud si již tehdy uvědomovali, že profesionální život sportovce je časově velmi omezený a byla to hlavní pohnutka k vypsání odměn, pak klobouk dolů. Myslím si však, že tím prvotním podnětem pro odměnění olympijských vítězů byl fakt, že přinesli státu slávu po celém Řecku. Doufám však, že určitou pohnutkou byla i snaha se postarat o významné občany státu. Každopádně se nemůže Řekům upřít snaha ocenit „práci ve prospěch států“ jednotlivých občanů. Z existence odměn za vítězství na olympijských hrách můžeme odvodit jakému významu se atletický svátek těšil.

5.1.2 Nemateriální odměny

Jak už jsem napsal výše, tak většina lidí má s vítězstvím na olympijských hrách ve starověkém Řecku spojenou především prestiž, kterou poté závodník získal. Určitě nejsou daleko od pravdy, nicméně o tom, zda to byl hlavní stimul k účasti na hrách, se můžeme po přečtení předchozího textu dohadovat. Stoprocentně však můžeme říci, že čest a prestiž byla neodmyslitelnou součástí každého olympijského vítězství.

³⁷ KÖSSL, Jiří, ŠTUMBAUER, Jan, WAIC, Marek. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha : Karolinum, 2006. ISBN 80-246-0802-2 s. 22.

Předchozí myšlenku dokazuje i text pocházející od řeckého básníka Pindara, který se objevuje v první Olympijské ódě: „*Do daleka září sláva vydobytá na olympijských hrách, kde bojuje rychlost a síla spojená s odvahou o nejvyšší cenu. Kdo si odtamtud odnese vítězství, těší se po celý život úctě sladké jak med, jež odměňuje úspěch. Vždyť čest a stálé každodenní štěstí je to nejlepší, co si může přát člověk.*“³⁸ Zde je olympijské vítězství popsáno básnickým jazykem, ale myslím, že podstatu vystihuje naprosto dokonale. Snad to dokazuje fakt, že mezi olympijskými vítězi najdeme i atlety, kteří závodili především pro čest.

Olympijské vítězství zaujímalo na stupnici výkonů dosažených člověkem ve starém Řecku nejpřednější místo: stejné jako vítězství vojevůdce ve válce. Olivový věnec a titul olympionika byl vyznamenáním „nejlepšího z nejlepších“, nejvzácnější kořistí z „nejmužnějšího zápolení“. Olympijský vítěz přinášel, řečeno opět Pindarovými slovy, „čest a slávu své vlasti“. Byl zdrojem hrdosti a obdivu svých spoluobčanů, středem jejich pozornosti a úcty, uznával se za hrdinu v celořeckém měřítku. Pocty a odměny, jimiž byl zahrnován, překovávaly nejednou i dnešní „kult hvězd“. Korunování olympijským věncem znamenalo pro atleta vrcholný okamžik života; často i počátek nového života. Už uvítání, jež mu doma připravili spoluobčané, bývalo velkolepé. Zachovala se zpráva, jak uctil Akragás svého rodáka Exaineta, když roku 412 př. n. l. zvítězil na 92. hrách podruhé v běhu na jedno stadion. „Vstoupil do města stoje na připraveném voze se čtyřspřežím a jeho doprovod tvořilo tři sta vozů popředních občanů, každý s párem běloušů.“ Xenofóntha z Koryntu, který zvítězil v běhu na jedno stadion a v pětiboji na 79. hrách roku 464 př. n. l. („což žádný smrtelník před ním nedokázal“), čekal před bránou chór, který ho uvítal oslavnou ódou, a další chór zazpíval hymnus na jeho počest před Apollónovým chrámem. Mnohé olympioniky přicházela uvítat celá vláda. Ulice, kterými procházeli, byly posypány květy, náměstí ověšeno ratolestmi, k oslavě se shromažďoval „lid v nesčetném množství a jásot nebral konce“. V starších dobách někteří ani nevstupovali do města městskou bránou, ale zvláštní slavobránou, kterou pro ně probourali a postavili ve hradbě. A stejně jako cesta vítězného vojevůdce vedla i cesta olympijského vítěze ponejprv do hlavního chrámu, kde vzdal děkovnou oběť bohům a věnoval jim svůj věnec.³⁹

Uvítání olympijského vítěze bylo jen předzvěstí toho, co ho čekalo potom. Vláda a rada města uspořádala na jeho počest slavnostní hostinu v prythaneiu, což se považovalo

³⁸ ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80 s. 191.

³⁹ ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80 s. 191.

za nejvyšší veřejnou poctu. Nejedn takový oslavenec tam tehdy vstoupil poprvé v životě. Od té chvíle měl tam však už nadosmrti vyhrazené místo mezi představiteli a zasloužilými občany města. Stravování v prytaneiu bylo privilegiem, jehož si vážili a využívali i ti, kteří měli opravdu z čeho žít. Pro atleta ze skromných poměrů to znamenalo doživotní zabezpečení existence. Na nejbližším zasedání rady nebo lidového sněmu se rozhodlo o jeho soše. Jestliže byl bohatý, dal si ji postavit z vlastních prostředků; jestliže ne, byla postavena z peněz městské pokladny. Zpravidla se objednávaly dvě takové sochy: jedna pro Altidu, druhá pro místní agoru nebo gymnázium. Mnohá města poctila olympijské vítěze i členstvím v radě, a to někdy už jako dorostence. Ve Spartě se jim přiznávalo právo bojovat v bitvě po boku krále. V Alexandrii se stávali členy Múseia (v našich pojmech akademie věd a umění), což bylo spojeno s plným zaopatřením a platem z královské pokladny. Samozřejmě dostali čestné křeslo na stadiónu a v divadle, a jestliže chtěli, také funkci v gymnáziu. Navíc bývali osvobozeni od některých nebo od všech daní. V helénistické době se stalo zvykem, že různá města jim udělovala čestné občanství, aby se mohla jimi chlubit jako svými příslušníky. Někteří olympijští vítězi jich dostali tolik, že se titulovali „občany celého světa“. Titul olympijského vítěze však zabezpečoval svému nositeli respekt a prestiž ve všech, ne jenom ve sportovních, oblastech života. Olympijští vítězové se tak mohli postavit do čela vojsk svých států v nesčetných bitvách. Zároveň působili na diplomatickém poli, když byli vysíláni do sousedních zemí jako zástupci svého domovského státu.⁴⁰

Po slávě olympijského vítěze toužili i nejmocnější králové a vládcové. V seznamu těch, kteří jí dosáhli, najdeme jména, jež se píše v řeckých dějinách velkými písmeny. Z tyranů, když ještě toto slovo nebylo nadávkou, se stal olympionikem například sikyónský Kleisthenés, aténský Peisistratos, Kleosthenés z Epidamnu, Gelón ze sicilské Gely, Thérón z Akragantu, syrak)ský Hierón. Z králů se mezi ně zařadili Euagorás a Dáamrátos ze Sparty, Arkesilaós IV. z africké Kyrény, Archeláos a Filip II. z Makedonie, Attalos I. z Pergamu; později i dva římscí císařové. Závodů se účastnili většinou s vozy a koňmi ze svých stájí; občas i osobně, například makedonský Alexandr I. v běhu a pozdější jeho nástupce Alexandr II. v boxu. O tom, jak si cenili dosaženého vítězství, svědčí kromě jiného fakt, že na jeho paměť dávali razit mince. Když Gelón zvítězil roku 480 př. n. l. u Himery na Karthaginci, neoslavil to pamětní mincí. Na počest vítězství svého čtyřspřeží na 73. hrách roku 488 př. n. l. vydal však krásnou stříbrnou čtydrachmu. Skoro se zdá, že vítězství v Olympii stavěl

⁴⁰ ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80 s. 192.

nad vítězství v historické bitvě. Nejvyšší pocta vůbec, kterou Řekové smrtelníkovi prokazovali, byla jeho heroizace, tj. povýšení mezi hrdiny z mýtů a bájí. Prokázali ji i několika výjimečně zasloužilým olympijským vítězům, avšak nikoli jen z titulu jejich olympijského vítězství. Například Euthýmos z jihoitalských Loker, který zvítězil v boxu na 74., 76. a 77. hrách v letech 484 – 472 př. n. l., se stal héroem, protože prý zabil nějakého strašného démona, „celého černého, s hrozným pohledem, ve vlčí kůži“. Púlydmás ze Skottúsy v Thesssalii, vítěz v pankratiu na 93. hrách roku 408 př. n. l., vyhubil prý lvy v okolí Olympu. Navíc obdaroval sochu, kterou mu spoluobčané postavili, léčebnou silou. Theagenés z ostrova Thasu byl nejen vítězem v boxu na 75. hrách a v pankratiu na 76. hrách v letech 480 a 476 př. n. l., ale přímo divotvůrcem. Dal své soše prý takovou moc, že když ji nějaký jeho nepřítel chtěl svrhnout, na místě ho zabila. Podobně jako Púlydamantova také léčila, ba co víc, za mírný poplatek pomáhala mužům, aby dostali ženu, po které toužili (přičemž to neznamenal, že ji museli dostat také za manželku). Kult ostatních heroizovaných olympioniků byl méně rozšířen. Theagenův, zavedený podle Pausania z příkazu delfské věštírny, se udržel až do křesťanských dob.⁴¹

5.2 Odměňování v současnosti

Od prvního zdařilého pokusu o obnovu starodávné tradice olympijských her uplynulo již více než jedno století. Za tuto dobu se hry staly něčím, co ve světě, a to nejen sportovním, nemá obdoby. Je úžasné sledovat rozšíření myšlenky jednoho člověka, kterým byl Pierre de Coubertin. Olympijské hry už dávno nejsou pouhou sportovní akcí, ale ovlivňují svět i v jiných oblastech života. Mnoho lidí kritizuje, že se z původně ušlechtilé myšlenky stala marketingová záležitost. Vše se v současnosti točí okolo peněz. Z jejich vlivu nemůžeme vyjmout ani olympijské hry. Tato nejdůležitější sportovní akce znamená pro pořadatele, ale i pro zúčastněné, obrovský byznys a příležitosti v jiných oblastech v případě úspěchu. Těmi zúčastněnými mám na mysli národní olympijské výbory. Jednotlivé národní výbory jsou organizacemi, o kterých můžeme říci, že zajišťují svou účast na olympijských hrách pomocí sportovců. Ti pak odvádí co nejlepší výkon a podle výsledků jsou hodnoceny i jejich domácí země, potažmo národní olympijské výbory. Dalo by se tedy říci, že sportovci pracují pro své olympijské výbory. Tak jako každá práce, i tato by měla být odměněna odpovídajícím

⁴¹ ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80 s. 193.

honorářem. Z právního hlediska by tento model zřejmě neuspěl. Já jsem však takový popis zvolil, abych nějakým způsobem přiblížil úlohu odměn.

V této kapitole bych se chtěl věnovat výhradně finančnímu odměňování, neboť to je v současnosti základem. Peníze jsou nejčastěji používanou formou odměňování. Národní olympijské výbory vypisují před zahájením olympijských her výši odměn. Existují i země, kde se sportovci odměn od svých národních výborů nedočkají. K porovnání jednotlivých zemí se vyjádřím blíže v následujících podkapitolách.

Tak jako v antice, i dnes můžeme hovořit o jiných formách odměn, než jsou finanční prémie. Existuje jich celá řada. Často jsou skryté. Někdo je dokonce ani za odměnu nepovažuje. Těmto druhům odměn bude věnována samostatná kapitola, která je bude srovnávat se skutečností v antickém Řecku.

5.2.1 Česká republika

Než se pustím do mezinárodního srovnávání odměn, zaměřím se důkladněji na Českou republiku. Čeští olympionici patří do skupiny sportovců, pro něž vypisují příslušné finanční prémie za umístění na olympijských hrách národní olympijské výbory. V české realitě se samozřejmě jedná o Český olympijský výbor, který je členem MOV.

Při obnovení olympijských her sportem stále hýbal status amatéra a profesionála. Přístup na olympijské hry měli pouze amatérští sportovci. Vzhledem k tomuto faktu žádné odměny nepředpokládám. Pokud by totiž olympijský medailista přijal jakoukoliv odměnu spojenou s jeho sportovním výkonem, rázem by byl považován za profesionála. Tato změna statutu by mu samozřejmě znemožňovala případnou účast na olympijských hrách. Vystavoval by se však i nebezpečí anulování dosažených výsledků, za které odměnu získal. Jak docházelo k rozvoji sportovní oblasti, měnilo se i smýšlení o profesionalismu a amatérismu. Sportovec začínal být uznáván jako řádné povolání. Z důvodu stoupajícího počtu profesionálních sportovců jim byla umožněna účast na olympijských hrách (Dosud se tak nestalo ve všech sportovních odvětvích, ale v jejich případě se dá hovořit maximálně o „falešném amatérovi“.). Díky uvolnění bariér v přístupu profesionálů na olympijská kolbiště se otevřela také cesta pro odměny za zisk medailí. Sportovci tuto odměnu mohli požadovat a z druhé strany jim také mohla být poskytnuta.

5.2.1.1 Doba komunismu

Oficiální dokumenty Českého olympijského výboru jsou k dispozici až pro odměňování na Olympijských hrách 1996 v Atlantě. Problémem druhé poloviny 20. století je fakt, že Československý olympijský výbor byl součástí ČSTV a příslušné dokumenty nejsou ještě zpracovány. Otázkou je, zda v době komunistické nadvlády byly odměny systematické či nikoliv. Pokud v nich žádný systém nebyl, dokumenty s vypsáními odměnami existovat nebudou. Realita mohla být i taková, že se medailisté rozdělovali na dvě skupiny. V první byli sportovci, kteří otevřeně sympatizovali s KSČ. Druhou skupinu tvořili olympionici nevyjadřující podporu KSČ. Členové první skupiny se pak samozřejmě těšili vyšším odměnám za medaile z olympijských her. To, že jsem polemizoval o tom, zda odměňování bylo systematické či nikoliv, neznamena, že připouštím možnost neexistence odměn za olympijské medaile. Komunistický režim si zakládal na výsledcích na sportovním poli. O tom, že se nebál použít jakékoliv cesty na vrchol, bylo v médiích napsáno již mnohé. Komunisté vždy dokázali lidi, kteří pro ně vybojovali nějaký ten úspěch, náležitě odměnit. Proto neexistenci odměn v komunistické éře neuvažují. K tomuto závěru mě dovádí i informace, které se mi z této doby podařilo získat.

Údaje, které mi poskytla Mgr. Květa Jeriová-Pecková, uvádím v následující tabulce:

Tabulka 3: Odměny vybraných let z doby komunismu

Olympijské hry	Medaile	Finanční odměna
1956	zlatá	3 000 Kčs
1968	zlatá	10 000 Kčs
1984	zlatá	medaile nebyla
	stříbrná	50 000 Kčs
1988	zlatá	údaj nedostupný
	stříbrná	150 000 Kčs

Můžeme si povšimnout, že první údaj nabývá hodnoty 3 000 Kčs. Tehdejší kupní síla peněz byla naprosto odlišná od té, kterou známe dnes. V celém sledovaném období výše odměn rostla. Pokud porovnáme situaci mezi lety 1956 a 1968, zjistíme, že se odměna více než ztrojnásobila. Doba dvanácti let se může zdát poměrně dlouhou. V počtu olympijských her se však jedná pouze o 4 konané olympiády. Ještě výraznější nárůst můžeme sledovat v letech 1984 – 1988. Velmi výrazné zvýšení odměny z 50 000 na 150 000 Kčs během jednoho olympijského cyklu vyčnívá v porovnávaném období nad ostatní hodnoty. O vysoké míře inflace nemůžeme v těchto letech uvažovat, protože hospodářství bylo podrobena centrálnímu plánování. Rozhodně inflace nemohla dosáhnout 250%. Znamená to tedy,

že během jednoho olympijského cyklu výrazně vzrostla i reálná hodnota odměny. Příčiny, které vedly soudruhy k tomuto navýšení se asi už nedozvíme. Můžeme pouze hádat. Mělo se snad jednat o jeden z posledních zoufalých pokusů, jak si udržet přízeň sportovní veřejnosti? Projevovaly se zde snad prvky tržního západního systému? Nebo soudruzi chtěli jen více vyvážit službu, kterou pro vlast sportovci odvedli? Ať už za takovým skokem stálo cokoliv, byl v historii československých a českých odměn ojedinělým. I vzhledem k výši odměn, na kterou se v posledních letech vyšplhaly, nemůžeme již 250% nárůst očekávat.

5.2.1.2 Léta devadesátá a počátek nového tisíciletí

Po pádu železné opony prošlo Československo bouřlivými změnami, které na poli politickém vyvrcholily rozpadem federace na samostatné státy – Českou a Slovenskou republiku. Velká změna také nastala pro Československý, později Český, olympijský výbor, který se stal opět samostatnou organizací. V ekonomické sféře došlo k velmi důležité události – hospodářství přešlo z centrálně plánovaného modelu na tržní systém. Tento fakt měl vliv i na odměny za zisk medailí, které musely začít reflektovat tržní situaci. Zejména fenomén inflace.

Jak jsem již zmínil, oficiální dokumenty ČOV jsou k dispozici od Atlanty 1996. V roce 1992 dostávali všichni medailisté jako odměnu automobil Škoda Forman. Tento druh ocenění se mi nejeví jako zcela šťastný. Peníze jsou v tomto případě určitě lepší volbou. Pokud již některý z medailistů automobil vlastnil, byla tato odměna jaksi nadbytečným artiklem. Mohl automobil samozřejmě prodat, ale ne nadarmo se tvrdí, že koupí nového auta se jeho cena sníží skoro až na polovinu. Na prodeji by tedy sportovec poměrně tratil, protože prodej za plnou cenu nepřipadal v úvahu. Když medailista dostane od olympijského výboru peníze, může s nimi nakládat jak uzná za vhodné. V případě, kdy obdrží automobil, je už předem rozhodnuto, co může s odměnou dělat.

Atlanta 1996

Snad i proto, že se nápad s automobilem neosvědčil, navrátil se ČOV v roce 1996 k finančnímu ohodnocení medailí. I když psát „v roce 1996“ je poněkud zavádějící. Forma a konkrétní výše odměn jsou schvalovány s dostatečným předstihem před olympijskými hrami. Odměny vypsány pro Olympijské hry v Atlantě musely být tedy schváleny dříve než v roce 1996, konkrétně v únoru 1995.

Návrh odměňování pro Atlantu 1996 počítal se třemi různými variantami, které jsou zachyceny v dokumentu „Zásady nominace sportovců na LOH v Atlantě“. Návrh vypadal následovně:

Zásady ocenění sportovců a členů realizačních týmů za zisk medailí při XXVI. LOH
v Atlantě⁴²

Doporučujeme, aby obdobně jako v minulém olympijském cyklu, byli oceněni Českým olympijským výborem naši nejlepší sportovci a jejich realizační týmy za své úsilí a výsledky na LOH. Návrh na výši finančních odměn předkládáme ve více variantách.

Odměny pro sportovce (v tis. Kč)

Tabulka 4: a) valorizace k odměnám k ZOJ 1994 – 20%

Medaile	Individ.	Dvojice	Družstva	Týmy
Zlatá	600	800	1 200	3 600 – 6 000
Stříbrná	350	500	700	2 500 – 4 200
Bronzová	250	400	500	1 800 – 3 000

Tabulka 5: b) odvozený koeficient od zlaté medaile individ. 1 mil. Kč

Medaile	Individ.	Dvojice	Družstva	Týmy
Zlatá	1 000	1 200	2 000	max 10 000
Stříbrná	600	720	1 200	max 6 000
Bronzová	400	480	800	max 4 000

Tabulka 6: c) volná úprava b) varianty

Medaile	Individ.	Dvojice	Družstva	Týmy
Zlatá	1 000	1 200	1 600	max 7 000
Stříbrná	400	600	1 000	max 4 500
Bronzová	250	400	600	max 3 000

Legenda: individ. – sportovní umístění jednotlivců

dvojice – v badmintonu, jachtingu (star, tornado), kanoistice (K2, C2), stolním tenisu, plážovém volejbalu, veslování (dvojky, dvojskif)

družstva – v atletice (štafety), cyklistice (stíhací záv. družstev), gymnastice (družstva), jachtingu (soling), jezdeckví (skok-drezůra-3den. všestr.

⁴² Zásady odměňování sportovců a členů realizačních týmů. Praha : Český olympijský výbor, 1995. 3 s.

družstva), kanoistice (K4), lukostřelbě (družstva), moderní gymnastice (družstva), plavání (štafety, synchron), šermu (fleret-šavle-kord družstva) veslování (všechny posádky bez skifu, dvojskifu a dvojek)
týmy – basebal, fotbal, házená, pozemní hokej, softbal, vodní pólo, volejbal – podle počtu hráčů na soupisce (max. hranice je stanovena pro 20 hráčů)

Zásady pro udělování odměn sportovcům:

1. Odměnu ČOV mohou získat pouze medailisté.
2. ČOV výrazně oceňuje zisk zlaté olympijské medaile.
3. Získá-li jeden sportovec více medailí, bude za každou další medaili nižší hodnoty stanovena výše odměn do 50% uvedených částek.
4. U dvojic, družstev a týmů svaz navrhuje ocenění jednotlivých sportovců dle jejich osobního podílu na úspěchu, maximálně však do výše částky pro individuální odměny.

Odměny pro realizační týmy (v tis. Kč)

Tabulka 7: valorizace ZOH 1994 a stejná výše odměn pro individ., dvojice, družstva

Medaile	Odměna
Zlatá	150
Stříbrná	100
Bronzová	60

Zásady pro udělování odměn RT:

1. Odměny pro členy realizačních týmů kolektivních sportů jsou zahrnuty do odměn sportovců.
2. ČOV rozdělí částku podle návrhu sportovního svazu mezi členy realizačního týmu, který se podílel na přípravě úspěšných sportovců (sportovce), tj. trenérů (včetně osobních), lékaře, maséra, manažera.

Závěr

Navrhujeme postupovat u sportovců podle varianty a), tj. valorizaci odměn k ZOH 1994 (u realizačních týmů valorizovaná odměna) s tím, že uvedené částky se rozumí jako čistý obnos po zdanění.

Takto tedy zněl přepis oficiálního dokumentu ČOV. Jak je vidět, existovala řada vysvětlujících a doplňujících klauzulí. Pozornosti by neměla uniknout ani určitá omezení, např. snížení odměny za každou další medaili nižší hodnoty jedním sportovcem až na hodnotu

50%. Také návrh, aby byla odměna v rámci družstva či týmu rozdělena podle zásluh jeho jednotlivých členů, by se mohla zdát poněkud zvláštní. Tento dokument také činí rozdíl mezi realizačním týmem u jednotlivce a u kolektivního sportu. Důležitým faktem je skutečnost, že částky jsou uváděny již po zdanění. K celkové částce vyplacené sportovci musíme tedy přičíst ještě hodnotu daně.

Nagano 1998

Dalšího navýšení se odměny dočkaly hned za dva roky pro Olympijské hry v Naganu. Při určování výše odměn vycházel ČOV z částek vypsanych pro Atlantu 1996. Poprvé se zde prosadil návrh, kdy finanční částka za zlatou medaili dosáhla 1 miliónu korun. Opět se odměny lišily podle počtu sportovců, kteří se podíleli na zisku medaile. Konkrétní vyjádření vypadalo následovně:

Tabulka 8: Sportovci (v tis. Kč)

Medaile	Jednotlivci	Dvojice	Družstva
Zlatá	1 000	1 200	1 500
Stříbrná	500	600	750
Bronzová	300	400	600

jednotlivci – umístění jednotlivců

dvojice – krasobruslení /páry, dvojice), dvojbob, saně (dvojky)

družstva – lyžování (štafety, družstvo skoky, sev. kombinace), biatlon (štafety), čtyřbob, rychlobruslení (štafety)

Tabulka 9: Realizační týmy (v tis. Kč)

Medaile	Realizační tým
Zlatá	190
Stříbrná	130
Bronzová	80

Tabulka 10: Týmy (v tis. Kč)

Medaile	Curling	Lední hokej
Zlatá	2 000	10 000
Stříbrná	1 150	7 000
Bronzová	850	5 000

V odměnách vypsanych pro týmy je zahrnuta i odměna realizačního týmu.

Kromě zvýšení vypsané částky doznal dokument ČOV týkající se odměn sportovců za medaile na ZOH 1998 ještě dalších změn. Tou nejdůležitější změnou je, že vypsané odměny nejsou zdaněny, tudíž se musí přihlásit k dani z příjmů a jejich čistá hodnota se tím pádem sníží. Nadále v zásadách pro udělování odměn sportovcům přibyl bod, že odměny budou sportovcům předávány přímo ČOV. Zároveň byla upravena pravidla v případě zisku více jak jedné medaile na jedněch hrách. Tato úprava se v realitě ZOH 1998 týkala Kateřiny Neumannové a spočívala v tom, že každá další získaná medaile bude ohodnocena přesně podle tabulky. Odpadlo tak pravidlo, v jehož rámci docházelo při zisku více medailí ke krácení odměny za medaili nižší hodnoty.

Po skončení Olympijských her v Naganu byla celková částka použitá na odměny medailistům uvedena v dokumentu *Dopis sponzorům – finanční odměny medailistům* ze dne 25. února 1998. Výši odměn je zde věnován přímo jeden odstavec:

Na základě zásad ocenění sportovců a členů realizačních týmů za zisk medailí na ZOH 1998 v Naganu, které schválilo plenární zasedání ČOV dne 9. dubna 1997 je celková částka pro odměny stanovena ve výši 11 010 000 Kč. Z toho připadne 10 000 000 Kč za zlatou medaili hráčům a realizačnímu týmu ledního hokeje, 500 000 Kč a 300 000 Kč Kateřině Neumannové za stříbrnou a bronzovou medaili v běhu na lyžích a 130 000 Kč a 80 000 Kč Stanislavu Friihaufovi, trenéru K. Neumannové.⁴³

Celková částka se tedy vyšplhala až na hodnotu 11 010 000 Kč. Největší podíl na tom měla samozřejmě zlatá medaile hokejistů. Tento nečekaný úspěch nadělal vrásky na čele i členům ČOV. Náhle musel sehnat 10 000 000 Kč, se kterými před ZOH nikdo nepočítal. Nicméně v této nelehké situaci podali pomocnou ruku partneři ČOV, jak dokazuje další část z již zmíněného dopisu:

(...) Český olympijský výbor se na návrh několika partnerů TOP 10 rozhodl nepřijmout finanční prostředky na odměny medailistům od konsorcia bank, jak bylo předběžně projednáno, a přiklonil se k jejich nabídce poskytnout tyto další finanční prostředky nad rámec jejich partnerských smluv uzavřených s ČOV.⁴⁴

⁴³ *Dopis sponzorům – finanční odměny medailistům*. Praha : Český olympijský výbor, 1998. 1 s.

⁴⁴ *Dopis sponzorům – finanční odměny medailistům*. Praha : Český olympijský výbor, 1998. 1 s.

Nepříjemnou situaci se tedy povedlo zažehnat díky podpoře hlavních sponzorů z tzv. skupiny TOP 10.

Sydney 2000

V březnu 2000 byla definitivně schválena výše jednotlivých odměn za medaile z Olympijských her v Sydney v roce 2000. Od tohoto roku zaznamenáváme trend, který se projevuje po několik dalších let, a sice, že částky za medaile českých sportovců na olympijských hrách stagnují. Odměny pro jednotlivce, dvojice a čtyřčlenná družstva zůstávají na hodnotě odměny pro ZOH 1998. Pokud porovnáváme pouze LOH mezi sebou, tak za 4 roky odměny vzrostly. Na dlouhou dobu je to však poslední nárůst, který můžeme zaznamenat. Jistá úprava nastala v oblasti týmových sportů, v níž je oficiálním dokumentem přesně vyměřena odměna, která připadá realizačnímu týmu.

Tabulka 11: Sportovci a realizační týmy (v tis. Kč)

Medaile	Jednotlivci	Dvojice-trojice	4-členná družstva	9-členná družstva	Real. tým
Zlatá	1 000	1 200	1 500	2 250	190
Stříbrná	500	600	750	1 150	130
Bronzová	300	400	600	1 000	80

Tabulka 12: Týmové sportovní hry (v tis. Kč)

Medaile	Fotbal	Vodní pólo	Fotbal	Vodní pólo
	Hráči	Hráči	RT	RT
Zlatá	9 200	3 850	800	300
Stříbrná	6 500	2 750	500	200
Bronzová	4 600	2 200	400	160

Atény 2004

Pro Olympijské hry v Salt Lake City 2002 byly schváleny odměny zcela totožné s těmi pro ZOH 1998 a LOH 2000. Další změny se proto dočkáváme až v návrhu pro Olympijské hry roku 2004, které se konaly v řecké metropoli, Aténách. Žádnou velkou proměnu však očekávat nemůžeme. Jedná se spíše o kosmetické úpravy, které se týkají kolektivních sportů. Došlo k rozdělení kategorie *týmové sporty* na více položek, které reflektují počet členů sportovního kolektivu. Konečná tabulka pak vypadala následovně:

Tabulka 13: Týmové sportovní hry (v tis. Kč)

Medaile	Baseball	Basketbal-volejbal	Házená-softbal	Poz. hokej	Vodní pólo	RT
Zlatá	7 100	3 550	4 450	4 700	3 850	300
Stříbrná	5 100	2 550	3 200	3 400	2 750	200
Bronzová	4 100	2 050	2 550	2 700	2 200	160

Odměny pro členy fotbalového týmu (včetně realizačního týmu) zůstaly nezměněny.

Peking 2008

Oficiální odměny pro ZOH 2006 v Turíně zůstaly opět neměnné. Další úprava proto byla naplánována na rok 2008 pro Hry v Pekingu. Došlo opět ke změně určování odměny pro početnější sportovní týmy. Nutno podotknout, že pro ně nebyla zrovna příznivá. Došlo totiž ke snížení celkové odměny za případnou medaili. Ani pro nejvíce početné družstvo odměna nedosahovala dřívějších 10 000 000 Kč. Zůstává otázkou, zda tato úprava byla vůbec nutná. Upřímně řečeno, Česká republika nemá v týmových sportech reálné vyhlídky na účast na olympijských hrách, natož na získání medaile. Výjimku tvoří pouze basketbalistky, které se jako jediný český kolektiv probjovaly do Pekingu. Jejich medailové ambice však nebyly příliš vysoké. Nová tabulka je tedy odstupňovaná podle počtu sportovců podílejících se na získání medaile:

Tabulka 14: Ocenění sportovců za získání medailí (v tis. Kč)

Počet sportovců	Zlato		Stříbro		Bronz	
	celkem	osoba	celkem	Osoba	celkem	osoba
1	1 000	1 000	600	600	300	300
2	1 500	750	800	400	500	250
3	1 500	500	900	300	600	200
4	1 500	375	900	225	640	160
5	1 750	350	1 000	200	750	150
6	1 950	325	1 200	200	900	150
9	2 700	300	1 800	200	1 350	150
12	3 600	300	2 400	200	1 800	150
13	3 900	300	2 600	200	1 950	150
15	4 500	300	3 000	200	2 250	150
16	4 800	300	3 200	200	2 400	150
18	5 400	300	3 600	200	2 700	150
24	7 200	300	4 800	200	3 600	150

Týmy byly určeny následovně:

O méně početných družstvech jsem se zmiňoval již dříve, proto začnu od 9-členného týmu.

9-členná družstva	synchronní plavání (družstvo), veslování (osma)
12-členné týmy	basketbal, volejbal
13-členný tým	vodní pólo
15-členné týmy	házená, softbal
16-členný tým	pozemní hokej
18-členný tým	fotbal (hráči)
24-členný tým	baseball

Odpočívajícím způsobem byly upraveny i odměny vypsány pro realizační týmy. Opět záleželo na počtu sportovců v týmu:

Tabulka 15: Realizační týmy (v tis. Kč)

Počet sportovců v disciplíně	Zlato	Stříbro	Bronz
1 až 9	300	200	150
12 až 24	400	300	200

Pohled do budoucna

Podle Květy Jeriové-Peckové se zdá velmi pravděpodobné, že stagnaci ve výši odměn za olympijské medaile pro české sportovce bude v nejbližší době konec. K očekávané změně by mohlo dojít již pro Olympijské hry ve Vancouveru 2010, případně pak pro LOH 2012 v Londýně. Na stole ČOV totiž leží návrh, který počítá se čtyřmi různými variantami dalšího vývoje. Budou uvažovány tyto návrhy:

1. zachovat stávající odměny
2. nárůst všech částek o 50%
3. nárůst všech částek o 100%
4. navýšení částky za zlato o 100% a ostatní ponechat na současné hodnotě

Po úpravě by pak odměny pro jednotlivce vypadaly následovně:

Tabulka 16: Varianta 1 (v tis. Kč)

Zlato	Stříbro	Bronz
1 000	600	300

Tabulka 17: Varianta 2 (v tis. Kč)

Zlato	Stříbro	Bronz
1 500	900	450

Tabulka 18: Varianta 3 (v tis. Kč)

Zlato	Stříbro	Bronz
2 000	1 200	600

Tabulka 19: Varianta 4 (v tis. Kč)

Zlato	Stříbro	Bronz
2 000	600	300

Která z variant nakonec získá nejvíce hlasů a bude tedy závazná pro další olympijské hry se dozvíme v dubnu 2009, kdy zasedá Plénum ČOV.

5.2.1.3 Hodnocení české reality

Na předešlých stránkách jsem podal svědectví o vývoji odměňování v českých podmínkách, které bylo zaměřeno především na druhou polovinu devadesátých let 20. století a začátek nového tisíciletí. Nejvýraznějším jevem je skutečnost, kdy se výše odměn prakticky nemění od roku 1998. Dochází maximálně k nevýrazným úpravám, případně dokonce ke snižování odměn. Tento fakt může být poněkud zarážející, uvědomíme-li si, že kupní síla peněz neustále klesá. Z toho důvodu je i reálné vyjádření vyplacené odměny olympiádu od olympiády nižší. Poměrně názorně si tuto skutečnost můžeme ukázat v tabulce, kde uvažuji míru inflace jednotlivých let a v závislosti na ní pak i upravenou částku odměn. Upravená výše by tedy měla reflektovat právě míru inflace tak, aby nedocházelo k reálnému poklesu odměn. V tabulce uvažuji odměny pouze za zlatou medaili. Ostatní by byly samozřejmě upraveny stejným postupem.

Tabulka 20: Odměny ve vztahu k inflaci

Rok	Míra inflace (v %) ⁴⁵	Upravená částka (v Kč)	Vyplácená částka (v Kč)
1998	10,7	1 000 000	1 000 000
1999	2,1	1 107 000	---
2000	3,9	1 130 247	1 000 000
2001	4,7	1 174 327	---
2002	1,8	1 229 520	1 000 000
2003	0,1	1 251 651	---
2004	2,8	1 252 903	1 000 000
2005	1,9	1 287 984	---
2006	2,5	1 312 456	1 000 000
2007	2,8	1 345 267	---
2008	6,3	1 382 934	1 000 000

⁴⁵ *Míra inflace* [online]. [cit. 10.02.2009] Dostupný z WWW: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace.

Jako základ pro výpočet jsem zvolil hodnotu odměny ve výši 1 000 000 Kč. Základním rokem se pak stal rok 1998, kdy odměna jednotlivce za zlatou medaili zaznamenala poslední změnu hodnoty. Míra inflace vychází z údajů Českého statistického úřadu vždy pro příslušný rok. Výpočet pro rok 1999 uvažuje částku roku 1998 a míru inflace vztaženou též k roku 1998. Pokud by měla být odměna vyplácena v roce 1999, tak musíme brát v úvahu poslední známý údaj míry inflace, což je právě ten pro rok 1998. Takto jsem postupoval i při výpočtu upravené částky pro další roky. Kolonka „vyplácená částka“ udává, kolik ČOV skutečně vyplatil zlatému medailistovi. Symbol „---“, označuje, že v tom roce se olympijské hry nekonaly, tudíž nebyla žádná odměna udělována.

Z tabulky je zřejmé, že odměna, pokud by měla ambice sledovat vývoj inflace, by měla rok od roku růst. Tím by byla zachována její stále stejná reálná hodnota. Výsledný rozdíl mezi vyplácenou částkou a hodnotou upravenou o inflaci činí v roce 2008 necelých 383 000 Kč. To znamená, že zlatí medailisté z Pekingů by podle této tabulky obdrželi odměnu skoro o 400 000 Kč vyšší než tomu bylo ve skutečnosti.

Jedná se samozřejmě pouze o orientační výpočty. V reálném světě je asi nemožné, aby se před každým schvalováním odměn zjišťoval vliv inflace. ČOV to řeší návrhem, který existuje pro rok 2010 a počítá se skokovým nárůstem částky za zlato. To je samozřejmě jedna z možných cest. Druhou je pravidelné zvyšování odměny o nižší částku v řádu desetitisíců, které by eliminovalo vliv inflace. Podle mého názoru je druhá cesta spravedlivější ke sportovcům. Pokud ČOV zvýší odměnu za zlatou medaili až na hodnotu 2 000 000 Kč, vyšplhá se hodnota na částku vyšší než bychom dostali v tabulce, pokud bychom pokračovali až do roku 2010. Zlatí medailisté z Vancouveru na tom vydělají. Zlatí sportovci z let 2000 – 2008 však mohou počítat „relativní ztrátu“. Otázkou však zůstává, jak rychle může ČOV reagovat na vývoj na trhu a přizpůsobovat mu výši odměny.

V úvodu práce jsem zmínil, že se vyskytují různé názory na výši odměn. Slýcháme je z řad laiků, sportovních nadšenců, ale i z řad lidí, kteří se sportem zabývají celý svůj život a dokonale mu rozumí. Nebo si to alespoň myslí. Chtěl bych se zastavit nad názorem jednoho takového člověka. Je jím kontroverzní bývalý prvoligový basketbalový trenér Miroslav Pospíšil. Fanoušci si ho pamatují jako osobu, která neustále kritizuje poměry v českém sportu. Nebojí se říci svůj názor a prosazovat ho. On není pouhým kritikem, který by neustále jenom kibicoval. V oblasti sportu má za sebou řadu úspěchů, a tak si může dovolit sem tam nějakou kritiku. Nutno ovšem přiznat, že ta z jeho úst je většinou opravdu jedovatá. Pospíšil píše své

názory pro deník Sport, kde také uveřejnil článek s názvem „Za zlato? Klidně i pět milionů!“. Poodkrývá zde čtenářům svůj pohled na věc:

„Teď se taky dočítám, že Emmons bude možná reprezentovat Spojené státy, kde bude mít lepší podmínky k tréninku a přípravě. Chápal bych to z lidského hlediska, když má za manžela Američana. Ale my v Česku bychom měli udělat vše pro to, aby nadále reprezentovala naši vlast.

S tím také hodně souvisí odměny, které naši medailisté z Pekingu dostanou. Jeden milion za zlato je podle mě málo, vzhledem k tomu, co tito lidé pro propagaci Česka ve světě udělali. Pět milionů korun, to je podle mě suma, která by adekvátně vyvážila hodnotu zlaté medaile.“⁴⁶

Pospíšil ve svém příspěvku kritizuje výši odměn. Řadí se do skupiny lidí, kteří poukazují na příliš nízkou hodnotu odměn za olympijské medaile. O tomto článku bych si dovolil polemizovat. Samozřejmě se milion korun může zdát málo. Tím spíše, že je tato částka konstantní již od roku 1998. Zvýšení? Ano, ale mám takový pocit, jestli není pět milionů přehnaně vysokou částkou. Nechci zde snižovat to, co tito lidé udělali pro propagaci Česka ve světa, jak píše Pospíšil. Spíše bych se na tento problém podíval z druhé strany, tedy z pozice ČOV. Ještě zde nepadla zmínka, že Český olympijský výbor je neziskovou organizací. Prostředky na honorář za medaile z olympijských her získává od sponzorů, prodejem práv apod. Myslím si, že v současné době není v silách ČOV zajistit dostatečný obnos, aby mohl nabídnout odměnu až ve výši zde uvedených pěti milionů.

Další otázkou může být, zda je Český olympijský výbor zrovna tím subjektem, na kterém leží zodpovědnost za „udržení“ olympioniků pod českou vlajkou. Myslím, že ČOV není zodpovědný za vytváření odpovídajícího sportovního prostředí. Tuto roli by měla hrát především příslušná sportovní federace. Čeští sportovci však od svých federací žádné finanční odměny za olympijské medaile nedostávají. Sportovní federace by se měly snažit vytvářet příslušné prostředí jinými prostředky, ale to už není předmětem této práce.

⁴⁶ *Za zlato? Klidně i pět milionů!* [online]. [cit. 22.02.2009] Dostupný z WWW: <http://deniksport.blesk.cz/archiv/2008/08/16/art/B9FA08CK1306/za-zlato-klidne-i-pet-milionu>.

5.2.2 Mezinárodní porovnání

Jedním z úkolů práce je porovnat mezinárodně odměny vypisované jednotlivými NOV. K tomuto kroku využiji posledních konaných Olympijských her, které v roce 2008 hostil čínský Peking. Na základě elektronické komunikace s národními olympijskými výbory jsem obdržel konkrétní informace o výši odměn v Německu, Dánsku, Finsku, Chorvatsku, Řecku a Velké Británii.

Německo

Jak mi napsal Gerd Graus, v Německu nevypisuje oficiální odměny Německý olympijský výbor, ale organizace nesoucí název Deutsche Sporthilfe. Dozvěděl jsem se, že tato organizace vypisuje odměny pro medailisty z nejvyšší mezinárodní soutěže, která se v tom daném roce v konkrétním sportu koná. Může se tedy jednat o odměny za medailová umístění na olympijských hrách, světových šampionátech, případně na evropských mistrovstvích. To se však týká pouze olympijských sportů. Pro sporty neolympijské, sport postižených a juniorské kategorie platí speciální pravidla a částky jsou upravovány. Stejně tak existují určitá pravidla pro odměny v kolektivních sportech. Deutsche Sporthilfe je poměrně zajímavou organizací, která od svého založení podpořila kolem 38 000 sportovců částkou dosahující hodnoty téměř 350 milionů EUR. Navíc je to organizace, která podporuje také juniorské talenty pomocí programu Top-Athleten, na který padne 33 000 EUR denně! To je 12 milionů EUR za rok. Prostředky na takto finančně náročnou činnost získává Deutsche Sporthilfe v první řadě pomocí darů a vlastních aktivit. Konkrétně se jedná o 65 % z darů a tržeb z různých akčních, mecenášských a benefičních programů. Další 20 % získává z tržeb z loterie GlücksSpirale a posledních 15 % pochází z marže z kolekce poštovních známek vydaných touto organizací.⁴⁷

Velkým rozdílem oproti české realitě je odměňování sportovců i na dalších, než jen medailových pozicích. K výplatě dochází během doby dvanácti měsíců následujících po daném sportovcově úspěchu. Odměny za olympijské medaile jsou oproti České republice na zhruba poloviční úrovni.

⁴⁷ *Mittelbeschaffung* [online]. [cit. 06.03.2009] Dostupný z WWW: <https://www.sporthilfe.de/servlet/index?page=86>.

Tabulka 21: Odměny v Německu

Umístění	Odměna (EUR)	Odměna (CZK)
1. místo	15 000	416 400
2. místo	10 000	277 600
3. místo	7 500	208 200
4. místo	4 000	111 040
5. místo	3 000	83 280
6. místo	2 500	69 400
7. místo	2 000	55 520
8. místo	1 500	41 640

Devizový kurz pro rok 2007: 1 EUR = 27,76 CZK⁴⁸

Finsko

Členka Finského olympijského výboru Sari Tuunainenová mi prozradila, že Finsko zavedlo politiku odměňování olympijských medailistů teprve nedávno. První olympionici, kteří se mohli těšit z finančních odměn, byli medailisté z Olympijských her v Turíně 2006. Odměňované sportovce ve Finsku rozdělují do dvou skupin podle počtu členů v týmu. Do první skupiny se řadí jednotlivci a sportovní odvětví, kde tým tvoří dva nebo tři sportovci. Pokud olympionik získá více medailí, smí se jeho odměna vyšplhat maximálně do výše 30 000 EUR. Druhá skupina zahrnuje všechny ostatní druhy sportů. Ze srovnání obou států vychází opět Česká republika jako země, kde se medailisté dočkají dvakrát vyšší odměny.

Tabulka 22: Odměny ve Finsku

Medaile	1. skupina (EUR)	1. skupina (CZK)	2. skupina (EUR)	2. skupina (CZK)
Zlatá	20 000	555 200	40 000	1 110 400
Stříbrná	10 000	277 600	30 000	832 800
Bronzová	5 000	138 800	20 000	555 200

Dánsko

Podle mailu od Jespera Larsena z Dánska, odměňuje v jeho zemi úspěšné olympioniky organizace Team Denmark. Dále prozradil, že nejsou vypisovány žádné speciální odměny pro realizační tým. Hodnota odměny se opět pohybuje mírně pod polovinou částky v České republice.

⁴⁸ *Měna a platební bilance. Devizové kurzy hlavních měn.* [online]. [cit. 22.02.2009] Dostupný z WWW: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/050039BEAB/\\$File/0001080719.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/050039BEAB/$File/0001080719.xls).

Tabulka 23: Odměny v Dánsku

Medaile	Odměna v DKK	Odměna v EUR	Odměna v CZK
Zlatá	100 000	13 430	372 816
Stříbrná	70 000	9 400	260 944
Bronzová	35 000	4 700	130 472

Chorvatsko

Danijela Vrdoljak-Jelčičová poslala velmi pěkný dokument, ve kterém informuje o odměnách v Chorvatsku. Tyto odměny jsou závazné jak pro medailisty z olympijských, tak i paralympijských her. V Chorvatsku se jedná o státní odměny. Není proto divu, že výši odměn schvalovala chorvatská vláda, a to 12. května 2007. Odměny by měly sloužit jako forma poděkování, respektive uznání výkonu jednotlivce či sportovního týmu. Zároveň by mělo dojít i k ocenění práce celého realizačního týmu.

Tabulka 24: Odměny v Chorvatsku - jednotlivci

Medaile	Odměna v HRK	Odměna v EUR	Odměna v CZK
Zlatá	208 000	28 751	798 128
Stříbrná	130 000	17 969	498 819
Bronzová	91 000	12 578	349 165

Výše odměn by se mohla zdát opět pod hranicí odměn českých. Nicméně v Chorvatsku dostává stejnou sumu jako sportovec i jeho trenér. Ocenění bývají i další členové realizačního týmu. Celková suma pak může značně přesáhnout odměnu ČOV. Tuto skutečnost mi Danijela Jelčičová doložila na konkrétním případě z Pekingů. Stříbrnou medaili zde získala horká favoritka v ženském skoku do výšky Blanka Vlašičová. Podle tabulky náležela Vlašičové odměna ve výši 130 000 HRK. Stejnou odměnu dostal i její první trenér a otec v jedné osobě Joško Vlašić. Další trenér, Bojan Marinović, se těšil z odměny 100 000 HRK (tj. 13 822 € = 383 698 Kč). Posledním, kdo byl z celého realizačního týmu odměněn, se stal fyzioterapeut Joško Geržilj. Ten od státu obdržel 30 000 HRK (tj. 4 146 € = 115 093 Kč). V součtu tedy stála stříbrná olympijská medaile Blanky Vlašičové chorvatský stát 390 000 HRK, což je 53 906 EUR a to se rovná 1 496 431 CZK. Je tedy zřejmé, že odměny v Chorvatsku jsou (po sečtení všech položek) vyšší než ty v České republice.

Chorvatský stát vypisuje rozdílné odměny pro jednotlivce a sportovní týmy. V následující tabulce je v kolonce vždy uvedena částka, která připadá na jednu osobu týmu.

Z tohoto důvodu se mohou odměny pro úspěšné kolektivy vyšplhat až do poměrně vysokých částek.

Tabulka 25: Odměny v Chorvatsku – týmy

Medaile	Odměna v HRK	Odměna v EUR	Odměna v CZK
Zlatá	169 000	23 360	648 473
Stříbrná	91 000	12 578	349 165
Bronzová	71 000	9 883	274 352

Řecko

Podle Stratose Karetose není Řecký olympijský výbor zmocněn odměňovat olympijské medailisty. Pokračuje se tedy v tradici, kdy je odměňování v zájmu státu. V antice samozřejmě žádné olympijské výbory neexistovaly. Nicméně každý městský stát oceňoval svého sportovce podle svých možností a uvážení. Nyní tato pravomoc přešla na státní orgány celého Řecka, konkrétně na Ministerstvo sportu.

Velká Británie

Amy Terrierová mi na můj dotaz ohledně ocenění olympijských medailistů odpověděla, že sportovci nejsou ve Velké Británii odměňováni prostřednictvím národního olympijského výboru. To ještě ovšem neznamená, že by britští sportovci nebyli za své medaile náležitě odměněni.

5.2.2.1 Srovnání s ekonomickou úrovní

Jednou z hypotéz vyslovených na začátku práce byl názor, že výše odměn závisí na ekonomické vyspělosti země. Za obecný ukazatel úrovně ekonomiky v jednotlivých zemích je považován hrubý domácí produkt (HDP). Největší vypovídací hodnotu má v poměrovém vyjádření, kdy se celková hodnota přepočte na údaj za obyvatele. Deník Sport uveřejnil na svých internetových stránkách článek, jehož součástí byl přehled zveřejněných odměn za olympijské medaile z Pekingu. Tento seznam jsem využil a doplnil o informace ze států, které jsem uvedl již v předchozím textu. Značka „N“ v tabulce znamená, že údaj nebyl zveřejněn. V případě Číny se jedná o odhad ekonomů, protože čínská vláda oficiální částky neuveřejnila.

Tabulka 26: Odměny ve vybraných zemích (v tis. Kč)⁴⁹

Pořadí	Stát	Zlato	Stříbro	Bronz
1	Singapur	12 500	N	N
2	Ázerbájdžán	12 000	6 000	4 000
3	Arménie	10 900	N	N
4	Thajsko	4 780	1 800	800
5	Malajsie	4 740	1 420	470
6	Řecko	4 500	3 100	1 690
7	Spojené Arabské Emiráty	4 200	3 150	2 100
8	Filipíny	3 670	1 750	350
9	Dominikánská republika	3 100	2 200	1 000
10	Itálie	2 900	N	N
11	Rusko	2 480	1 450	960
12	Hong Kong	2 040	900	600
13	Ukrajina	1 660	N	N
14	Indonésie	1 620	N	N
15	Bělorusko	1 550	780	470
16	Mongolsko	1 550	N	N
17	Uzbekistán	1 550	760	390
18	Čína	1 200	480	280
19	Peru	1 090	680	340
20	Česká republika	1 000	600	300
21	Černá Hora	930	N	N
22	Chorvatsko	798	498	349
23	Slovensko	790	480	320
24	Korea	750	N	N
25	Finsko	555	278	139
26	Japonsko	480	360	170
27	Německo	416	278	208
28	USA	390	240	160
29	Dánsko	373	261	130
30	Indie	370	260	180
31	Kanada	310	230	160
32	Nigérie	280	130	130
33	Austrálie	230	160	100
34	Keňa	170	120	60
35	Velká Británie	150	120	90

Olympijské hry v Pekingu byly výjimečné už tím, že se staly prvními OH, na kterých vypsaly Spojené státy americké a Kanada odměny za medaile. Jejich výše není nikterak závratná. Oba státy totiž pumpují obrovské množství finančních prostředků již do přípravy

⁴⁹ *Za medaile peníze i auta.* [online]. [cit. 23.02.2009] Dostupný z WWW: <http://deniksport.blesk.cz/archiv/2008/08/09/art/B9FA08CE0901/za-medaile-penize-i-auta>.

sportovců. Pravým opakem jsou státy jako např. Singapur, kde si sportovci veškerou přípravu hradí ze svých vlastních prostředků. Díky tomu pak může místní olympijský výbor vypsát vyšší odměnu. V tabulce jsou uvedeny částky, které vypisují NOV či případně oficiální státní odměny. Tato částka ovšem nemusí být pro úspěšného olympionika konečnou. Typickým případem je Rusko, kde medailisté dostávají ještě další finanční odměny. Zde totiž obdrží další finanční obnos od svých gubernií, ze kterých pochází (např. Petrohrad vypisuje odměnu za zlato 528 tisíc korun). Pokud jsou ruští sportovci členy armádního klubu, mohou se za zlatou medaili těšit na další přilepšení si. CSKA pro své členy vypsala za zlato 2,3 milionu korun. Jak už ale bylo napsáno, odměny nemusí mít zcela striktně podobu finanční. Velké popularity se těší zejména sportovní automobily či nemovitosti. Pro druhou možnost se rozhodli v Bělorusku, kde k finanční odměně přibalili vítězi ještě dekret na byt. Šampióni z Dominikánské republiky mohli získat k penězům ještě automobil. Podobný postup zvolili i ve Velké Británii, kde oním automobilem byl vůz značky Alfa Romeo dle vlastního výběru. Britové navíc medailistům nabízeli speciální edici šampaňského v barvě cenného kovu, který z Číny přivezli. Pozadu nezůstala ani Čína. Odměny sice nebyly oficiálně zveřejněny, nicméně se předpokládá, že olympijští hrdinové získali od vlády ještě 1 kg zlata.⁵⁰

Všechny uvedené druhy nepeněžních odměn by bylo nutné připočítat k částkám uvedeným v tabulce. Pro další porovnání ale budu vycházet ze zmíněné tabulky bez dalších úprav.

Základem porovnání se stane HDP na obyvatele. Tyto statistiky se liší podle organizace, která je vytváří. Já budu vycházet ze statistik Konference OSN pro rozvoj a obchod, která je známá pod anglickou zkratkou UNCTAD. Pořadí vybraných států ve výši odměn máme již určeno tabulkou. Stejný vzorek států nyní v další tabulce seřadím podle výše HDP/obyvatele. Pro potřeby porovnání se statistika HDP uvádí v amerických dolarech. Pro moji analýzu používám nejaktuálnější zpracované údaje, tedy za rok 2007.

⁵⁰ *Za medaile peníze i auta.* [online]. [cit. 23.02.2009] Dostupný z WWW: <http://deniksport.blesk.cz/archiv/2008/08/09/art/B9FA08CE0901/za-medaile-penize-i-auta>.

Tabulka 27: HDP/obyvatele ⁵¹

Pořadí	Stát	HDP/obyv. (USD)
1	Dánsko	57 791
2	Spojené Arabské Emiráty	48 161
3	Finsko	46 335
4	Velká Británie	45 060
5	USA	44 594
6	Austrálie	44 435
7	Kanada	43 191
8	Německo	39 979
9	Itálie	35 545
10	Singapur	35 196
11	Japonsko	34 348
12	Řecko	32 457
13	Hong Kong	28 478
14	Korea	19 487
15	Česká republika	17 004
16	Slovensko	13 958
17	Chorvatsko	11 111
18	Rusko	9 016
19	Malajsie	6 695
20	Černá Hora	6 259
21	Bělorusko	4 619
22	Peru	3 842
23	Thajsko	3 841
24	Dominikánská republika	3 726
25	Ázerbájdžán	3 547
26	Ukrajina	3 049
27	Arménie	2 543
28	Čína	2 517
29	Indonésie	1 868
30	Filipíny	1 630
31	Mongolsko	1 412
32	Nigérie	1 022
33	Indie	973
34	Keňa	813
35	Uzbekistán	688

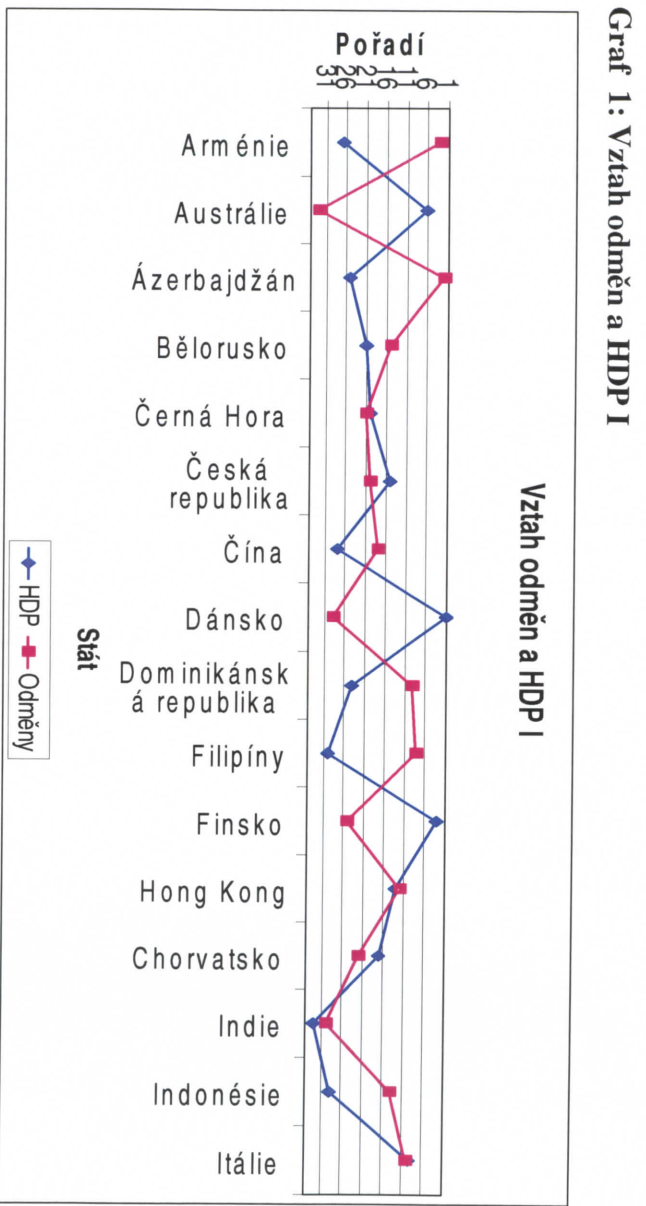
Nyní udělám další tabulku, kde rozhodující bude pořadí v obou sledovaných skutečnostech, tzn. v odměňování a HDP/obyv. Z výsledné tabulky je vidět, jaký je rozdíl a tím pádem i závislost mezi výší odměn a hospodářskou úrovní jednotlivých států. Existuje mnoho států, u kterých rozdíl v pořadí není příliš veliký. U řady vybraných zemí si však můžeme povšimnout, že se hodnoty značně liší. Z toho usuzuji, že ekonomická úroveň státu

⁵¹ UNCTAD Handbook of statistics 2008. [online]. [cit. 23.02.2009] Dostupný z WWW: http://www.unctad.org/en/docs/tdstat33_en.pdf.

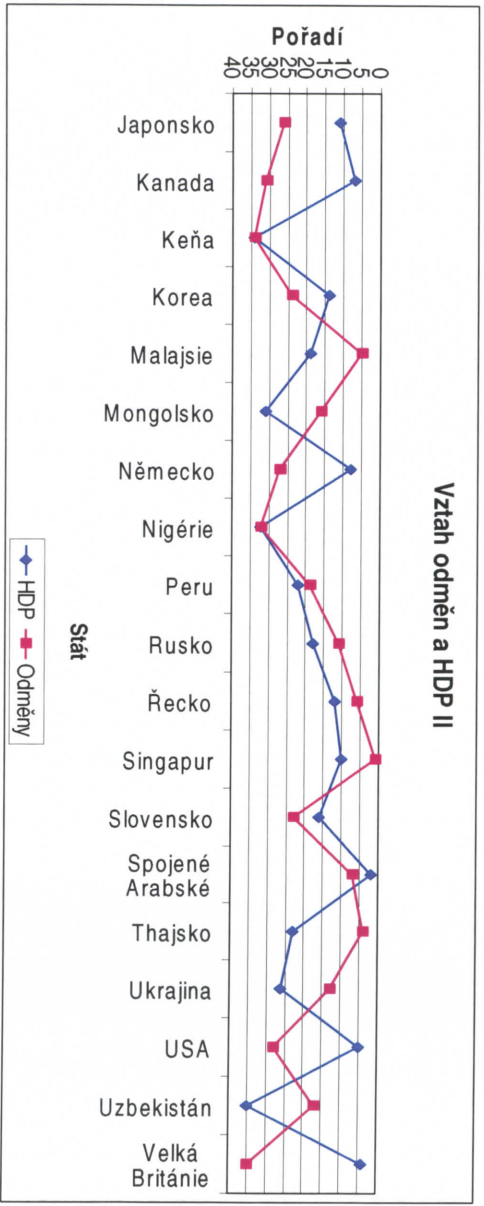
není určujícím faktorem při nastavování výše odměn za olympijské medaile. Z údajů tabulky poté sestrojím graf, na kterém bude názorně ukázán právě rozdíl mezi pořadím v HDP/obyv. a ve výši odměn v rámci vybrané skupiny států. Z důvodu větší přehlednosti grafu, rozdělím státy na dvě poloviny a pro každou sestrojím graf zvlášť.

Tabulka 28: Pořadí v HDP a odměnách

Stát	Pořadí - HDP	Pořadí - odměny
Arménie	27	3
Austrálie	6	33
Ázerbájdžán	25	2
Bělorusko	21	15
Černá Hora	20	21
Česká republika	15	20
Čína	28	18
Dánsko	1	29
Dominikánská republika	24	9
Filipíny	30	8
Finsko	3	25
Hong Kong	13	12
Chorvatsko	17	22
Indie	33	30
Indonésie	29	14
Itálie	9	10
Japonsko	11	26
Kanada	7	31
Keňa	34	34
Korea	14	24
Malajsie	19	5
Mongolsko	31	16
Německo	8	27
Nigérie	32	32
Peru	22	19
Rusko	18	11
Řecko	12	6
Singapur	10	1
Slovensko	16	23
Spojené Arabské Emiráty	2	7
Thajsko	23	4
Ukrajina	26	13
USA	5	28
Uzbekistán	35	17
Velká Británie	4	35

Graf 2: Vztah odměn a HDP II

5.2.2.2 Závislost odměn na počtu medailí

Další hypotézou vyslovenou na začátku práce je, že výše vypsanych odměn závisí na počtu získaných medailí. Proti této tezi stojí už fakt, že konkrétní hodnoty pro odměny se schvalují ještě před začátkem olympijských her. Existují sice kvalifikované odhady kolik ten který stát získá medailí, ale ty musíme brát s určitou rezervou. Počet medailí je totiž fenomén, který se nedá přesně určit. Sportovní štěstí je vrtkavé a do poslední chvíle není jasné na jakou stranu se přikloní. Nepopírám, že tyto analýzy mají určitou vypovídací hodnotu a je to jeden ze zdrojů, kterých se může odpovědný orgán držet při určování výše odměn.

K potvrzení či vyvrácení této hypotézy jsem zvolil způsob, kdy budu opět porovnávat dvě veličiny. Použiji tabulku z předchozího srovnání, kde jsem určoval pořadí států podle výše odměn. Vzorek budu muset oproti předchozímu případu zredukovat, protože druhou proměnnou vstupující do porovnání bude celková částka, kterou musel příslušný orgán vyplatit svým sportovcům za medaile z OH v Pekingu. Musel jsem tedy vyloučit státy, u nichž nebyly zveřejněny částky za stříbrné a bronzové medaile. Celá studie této problematiky vychází z předpokladu, že pokud je určitému státu předpovídána chudší medailová úroda, může si dovolit vypsát vyšší odměny. Velkou vypovídací hodnotu má tabulka, kde jsou uvedeny medailové zisky jednotlivých států a celková částka, kolik obdrželi sportovci z těchto zemí po návratu z olympijských her. V tabulce jsou opět zachyceny odměny za jednotlivé medaile v tisících korun a pod písmeny Z S B je uveden počet získaných medailí příslušné hodnoty (Z = zlato, S = stříbro, B = bronz).⁵² Můžeme si povšimnout, že např. Spojené státy vyplatily čtvrtou nejvyšší částku, i když ve výši odměn za jednu medaili neobsadily přední příčky.

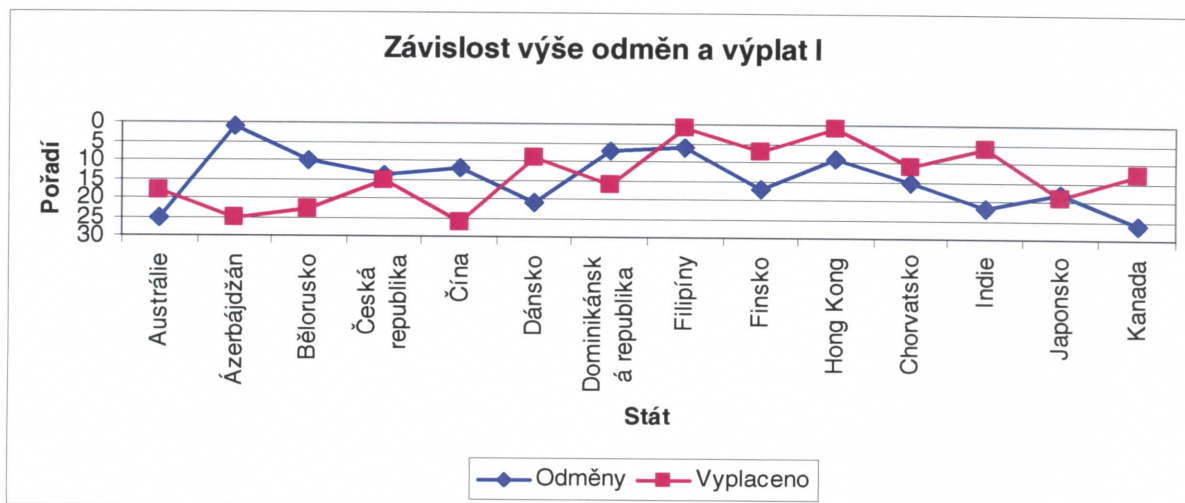
⁵² *Olympijské hry Peking 2008*. [online]. [cit. 01.03.2009] Dostupný z WWW: <http://oh.idnes.cz/databanka.asp?cmd=medaile&idSampionat=12>.

Tabulka 29: Vyplacené odměny (v tis. Kč)

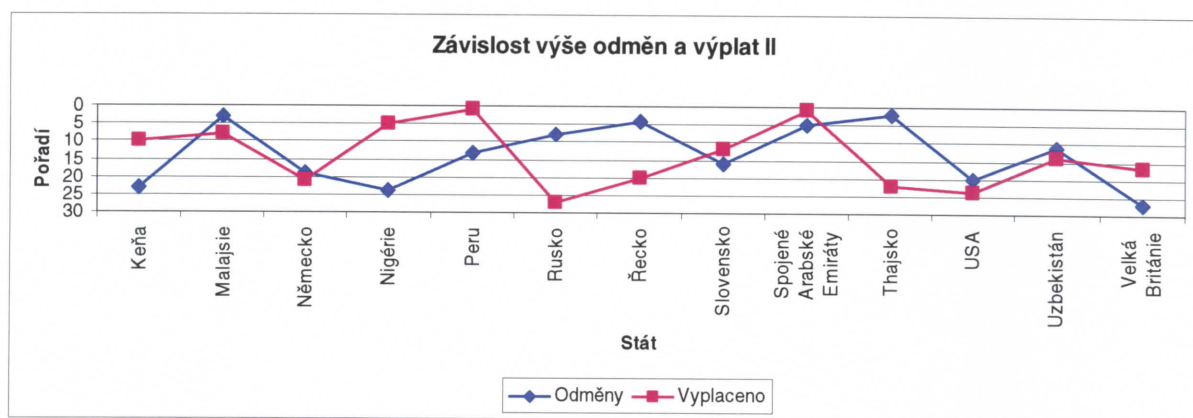
Pořadí	Stát	Zlato	Stříbro	Bronz	Z	S	B	Platba
1	Rusko	2 480	1 450	960	23	21	28	114 370
2	Čína	1 200	480	280	51	21	28	79 120
3	Ázerbájdžán	12 000	6 000	4 000	1	2	4	40 000
4	USA	390	240	160	36	38	36	28 920
5	Bělorusko	1 550	780	470	4	4	9	13 550
6	Thajsko	4 780	1 800	800	2	2	0	13 160
7	Německo	416	278	208	16	10	15	12 556
8	Řecko	4 500	3 100	1 690	0	2	2	9 580
9	Japonsko	480	360	170	9	6	11	8 350
10	Austrálie	230	160	100	14	15	17	7 320
11	Velká Británie	150	120	90	19	13	15	5 760
12	Dominikánská republika	3 100	2 200	1 000	1	1	0	5 300
13	Česká republika	1 000	600	300	3	3	0	4 800
14	Uzbekistán	1 550	760	390	1	2	3	4 240
15	Kanada	310	230	160	3	9	6	3 960
16	Slovensko	790	480	320	3	2	1	3 650
17	Chorvatsko	798	498	349	0	2	3	2 043
18	Keňa	170	120	60	5	5	4	1 690
19	Dánsko	373	261	130	2	2	3	1 658
20	Malajsie	4 740	1 420	470	0	1	0	1 420
21	Finsko	555	278	139	1	1	2	1 111
22	Indie	370	260	180	1	0	2	730
23	Nigérie	280	130	130	0	1	3	520
24	Filipíny	3 670	1 750	350	0	0	0	0
	Hong Kong	2 040	900	600	0	0	0	0
	Peru	1 090	680	340	0	0	0	0
	Spojené Arabské Emiráty	4 200	3 150	2 100	0	0	0	0

Nyní toto pořadí dáme do závislosti s pořadím podle výše odměn. Pro grafickou přehlednost jsem zrcadlově otočil pořadí podle výše vyplacené částky. Potom můžeme uvažovat závislost podle grafu. Čím více se k sobě budou hodnoty blížit, tím vyšší je závislost. Např. Rusko je příkladem, kdy se odhad výše odměn příliš nepovedl vzhledem k počtu medailí. Naopak ve Spojených Arabských Emirátech si mohli dovolit vypsát vyšší odměny, protože nezískali žádný cenný kov a tím pádem nemuseli vyplácet žádnou částku.

Graf 3: Závislost odměn a výplat I

Graf 4: Závislost výše odměn a výplat II

5.3 Olympionici a sponzoring

Odměna úspěšných reprezentantů nemusí mít v konečném výsledku podobu, jakou jsem popsal v případě oficiálně vypisovaných odměn. Medaile z olympijských her se dá využít i jiným způsobem. Olympijským úspěchem cena sportovce na trhu rozhodně stoupne. Z velké části pak záleží na sportovci samotném a jeho realizačním týmu jak dokáže tento vklad zhodnotit. Velkou roli pak hrají i další vnější faktory. Olympijský vítěz nemá svým triumfem automaticky zajištěn přísun sponzorů. Trh, na kterém se sportovci pohybují, je velmi dravým prostředím. O tom, co všechno může hrát roli ve velikosti přísunu prostředků od sponzorů hezky informuje dokument, který jsem obdržel od Švýcarského olympijského výboru pod názvem „*Hodně cti, málo peněz*“:

„Necelý čtvrtrok po slavnostním ukončení Her v Pekingu se ukazuje, že ve Švýcarsku rozhodně není jednoduché něco vydělat pomocí medailí z olympijských her. Kritéria úspěchu jsou složitá a minimálně ovlivnitelná.

Že se nemusí jednat pouze o vítěze, ukazuje případ Terje Haakonsena. Tento nejlepší snowboardista světa se vzdal startu na premiéře svého sportu na olympijských hrách. Stalo se něco, co nikdo neočekával: sponzor zajásal. Výrobce snowboardů Burton totiž více než vítězství ocenil mediální povyk, který se kolem Haakonsena rozpoutal. Rico Dürst, zástupce Burtonu pro Švýcarsko, totiž tento fakt využil, když prohlásil: ‘Vyhráli jsme první zlatou medaili ještě dříve, než byly Hry zahájeny.’

Sport je dosti podivný obchod. Na první pohled je velmi těžké určit systém, jehož pomocí by se daly olympijské medaile proměnit v peníze. Od ukončení Olympijských her v Pekingu uplynulo čtvrt roku. Tento čas ukázal, že využitelnost lesku olympijské medaile je u švýcarských sportovců značně rozdílná.

Cyklistka Karin Thürig, třetí v časovce, celou situaci zlehčovala. Říkala, že bude ráda, když se jí podaří prodloužit smlouvy se všemi stávajícími sponzory. To se opravdu stalo. Nic navíc ovšem nedostala. Jezdec na horských kolech Nino Schurter, který vyhrál také bronzovou medaili, řekl: ‘V roce 2009 vydělám víc než dnes. Dohromady mi medaile přinese necelých 80 000 franků.’ Rozdíl nemůže být zdůvodněn sportovními argumenty. Co je tedy potřeba, aby se daly z medailí udělat peníze?

Zkušenosti dokazují, že spolu často všechny faktory souvisí. Cyklista Pascal Richard vyhrál v roce 1996 silniční závod. Nového sponzora však nenašel. Naopak po dvou olympijských triumfech skokana na lyžích Simona Ammanna v roce 2002 stáli sponzoři před jeho dveřmi dlouhou řadu. Rozdíl mezi oběma neleží v počtu zlatých medailí. Dokonce ani sportovní disciplína není rozhodující. V roce 1996 byla cyklistika ve Švýcarsku mnohem populárnější než skoky na lyžích o šest let později. Ve prospěch Ammanna totiž hovořilo to, že jeho úspěch vzešel v podstatě z ničeho. Byl mladý a marketingově neopotřebovaný. Navíc říkal legrační věci a v brýlích, jaké nosil Harry Potter, a s červenými tvářemi vypadal roztomile.

Rozdíly se tvoří i v rámci jednoho sportovního odvětví. Veslaři Markus a Michael Gierovi mohli ze svého vítězství v roce 1996 stěžít něco vytěžit. Na druhou stranu si vítěz singlu Xeno Müller vydělal odhadem 200 000 franků. Tento rozdíl byl způsoben osobní charakteristikou Müllera. Tento sportovec se lví silou byl jednou uštěpačný, podruhé ponechal průchod emocím v podobě slz. Dnes byl zarputilý, zítra může být srdečný. Takto byl právě Müller charakterizován.

Sponzoring není fér, alespoň v takovém slova smyslu jak ho chápe sport. Není zlatá medaile jako zlatá medaile. Hans-Willi Brockes z Evropské sponzoringové burzy říká: Zlatá medaile je jen jeden komponent v celkovém obrazu sportovce, stejně jako vysokoškolský titul. Díky medaili nebude automaticky přizván k podepsání smluv. Musí něco udělat, říci. Pak mu medaile pomůže, stejně jako titul.'

Neexistuje žádný ekonomický model, který by byl relevantní pro sportovce a jejich pohyb na marketingovém trhu. Brockes vyjmenoval komponenty, které by mohly sportovci pomoci v tržním prostředí. Patří sem atraktivita sportovce, charisma, výkon, který podá, doprovodný příběh a podobně. O vzpěrači Walteru Steinerovi by dnes nikdo nevěděl, kdyby na pódiu v Pekingu neukázal fotografii jeho nedávno zesnulé ženy. Doprovodil to slovy, že komu osud přichystal stejnou ránu jako jemu, tomu medaile přináší málo.

Sportovec musí žít stále asketičtěji, cílevědoměji, aby dosáhl úspěchu. K tomu musí také myslet na svůj vnější dojem, musí si budovat vyhraněný a zajímavý charakter a vytvářet příběhy okolo své osoby. 'Sportovec musí být komunikativní, autentický, atraktivní a charismatický, aby uspěl u sponzorů', prohlásil Matthias Zurbuchen, kariérní poradce Švýcarského olympijského výboru.

Požadavky sportu a sponzoringu se od sebe liší. 'Hlavně sportovci z menších sportovních odvětví se málo věnují svému vnějšímu projevu', říká Stephan Schröder z agentury Sport + Markt. Ředitel agentury IMG ve Švýcarsku doplňuje, že k tomu je potřeba profesionální management. Jenže sportovci z menších odvětví si ho nemohou dovolit. Jezdec na horských kolech Schurter dokonce říká: Nemám žádného manažera, protože si vše dokážu lépe dohodnout u sponzorů osobně.'

Kolem sportovců nemusí být jenom vytvářeny příběhy. Velmi důležité je také to, aby stáli mimo dopingové podezření. Vyprávět by mohl Fabian Cancellara. Tento švýcarský cyklista nejprve slavil zlato z časovky a bronz ze silničního závodu. Později byl však jako domnělý dopingový hříšník stavěn na pranýř. Jeho manažer Rolf Huser zaznamenal úbytek sponzorských příležitostí. Prohlásil, že si cyklista tak jako tak v roce 2009 vydělá mnohem méně než o rok dříve. Proto ho chce držet stranou trhu, čímž by jeho hodnota pro sponzory měla opět vzrůst.

Na doping nahlízejí sponzoři opatrněji. Proto je také velmi patrný posun od sponzoringu individuálních sportů k podpoře sportů kolektivních. Brockes říká, že podpora individuálního sportu je menší, než by se sportovcům líbilo. Hledání sponzorů jim navíc ztěžuje finanční krize. Při těchto špatných předpokladech hraje důležitou roli Švýcarský olympijský výbor. Jako zastřešující organizace odměňuje medailisty 15 000 až 20 000 franky.

Mimoto podporuje medailisty po celý další olympijský cyklus. Členové programu Top-Athlete obdrží v letech 2009 a 2010 1 000 franků na měsíc, v roce 2010 měsíčně 1 500 franků a v roce konání Olympijských her v Londýně 2010 obdrží každý sportovec 2 000 franků na měsíc.

To je pěkné, ale jinde je podpora větší. Judista Sergei Aschwanden říká: Zajímají mě rozdíly mezi zeměmi. V boji o třetí místo jsem porazil Rusa. Kdyby vyhrál medaili, vydělal by si něco kolem milionu dolarů. Švýcarský olympijský výbor ví, že musí zvýšit odměny, protože se zvyšují i náklady sportovců na přípravu. Šéf švýcarské výpravy prohlásil, že vypsané odměny nejsou ve Švýcarsku pobídkou pro zisk medailí. Dále však pokračoval: O tom nám ale nejde. Kromě toho mluví dopingová problematika spíše pro skromné příspěvky. Alespoň nemůže být důvod pro použití peněz nedovoleným způsobem.

Dalším příkladem mohou být olympionici v tenisové čtyřhře Roger Federer a Stanislas Wawrinka. Federer si díky svým příjmům dokázal zajistit živobytí i bez olympijského triumfu. Byl hvězdou světového formátu a jeho tržní cena už nemohla nikam dále stoupat. Kdo tedy těžil ze společné spolupráce byl Wawrinka. Pro něj to byl životní úspěch a jeho cena proto stoupla.

Tyto sféry jsou pro ostatní švýcarské medailisty naprosto neznámé. Pro Aschwandena, Thürigovou a Schurtera platí, že nejvíc vytěžili po hrách ne díky dlouhodobým smlouvám, ale díky svým vystoupením. Judista přednášel, cyklista byl pozván na rozhovor na běhu Transviamala a do florbalového týmu Malans, a časovkářka cvičila s 200 základními školami, byla startérem na Radqueru v Dagmarsellenu a otevřela Slow-up v Baldeggersee. Tak je to ve Švýcarsku.⁵³

Díky svědectví ze Švýcarského olympijského výboru jsme se tedy mohli dovědět jak se věci v této evropské zemi mají. Švýcarsko jsem nezahrnoval do předchozích porovnání, protože z textu není zřejmé, podle čeho se výše odměn stupňuje a kolik tedy připadne na jaký kov. Článek byl zaměřen spíše na hodnotu sportovce na trhu po úspěchu na olympijských hrách. Určitě to také patří k odměňování. Nicméně tyto informace si sportovci poměrně důsledně hlídají. Z rozhovoru s Janem Hrdinou na ČOV vím pouze to, že pro Romana Šeberleho je milionová odměna vypisovaná ČOV pakatelem ve srovnání s tím, kolik dostane od sponzorů. Cena jednotlivých sportovců na trhu se bude lišit i v českých podmínkách. Myslím, že švýcarský článek by se dal zobecnit pro jakoukoliv zemi. Hlubší analýza této problematiky by zabrala celou novou práci.

⁵³ GERTSCH, Christof. *Veil Ehr', wenig Geld*. NZZ am Sonntag

5.4 Porovnání antiky a současnosti

V předchozím textu jsem se věnoval podrobněji odměňování olympijských šampiónů v dávných antických dobách. Poté jsem se snažil trochu přiblížit i honorování úspěšných sportovců v realitě novodobých olympijských her. Účelem této kapitoly je vytvořit určitou komparaci mezi těmito dvěma obdobími. Je zřejmé, že oba časové úseky dělí obrovská řada let. Jak se za tuto dobu ocenění nejlepších sportovních výkonů změnilo? Můžeme vůbec najít nějaké společné rysy? Na tyto, a možná i další otázky, snad odpovím pomocí následujících řádků. Budu se snažit rozebrat jednotlivé odměny a porovnat jejich vývoj v průběhu staletí.

1. Organizace odměn

Antika

Zda byly odměny vypisovány předem ve všech státech, to dnes již nevíme. S určitostí se dá říci, že alespoň v Aténách existoval tzv. Solónův zákon, který připisoval každému vítěznému Atéňanovi 500 drachem.

Současnost

Olympijské výbory vydávají předem oficiální dokumenty, jejichž součástí jsou také částky, které přísluší jednotlivým medailistům z her. Český olympijský výbor tento dokument nazývá Zásady ocenění sportovců a členů realizačních týmů za zisk medailí na OH.

Hodnocení

Je vidět, že bez předem stanovených odměn by tento systém byl velice nepřehledný, nespravedlivý a náchylný k nějakým nepravostem. Toto pochopili již staří Řekové a tradice se udržela až do dnešních dob.

2. Rozdíly mezi jednotlivými státy

Antika

Rozdíly ve výši odměn mezi řeckými státy existovaly již odnepaměti. Doložené máme odměny z Atén ve výši 500 drachem. Existovaly samozřejmě státy s menším ohodnocením. Zároveň jsou však i doklady od odměnách několikanásobně vyšších, než kterým se těšili Atéňané. Extrémním případem může být ohodnocení vítězného atleta až částkou 30 000 drachem.

Současnost

V předchozím textu jsem ilustroval rozdíly mezi jednotlivými státy. Samozřejmě tyto rozdíly mohou nabývat až propastných hodnot. Záleží na mnoha okolnostech, jejichž bližší rozbor byl učiněn v minulých kapitolách.

Hodnocení

Výše odměn nikdy nebude stejná ve všech státech. Možná se za tu dobu proměnily důvody, proč tomu tak není. Dnes nezáleží pouze na bohatství jednotlivých států, i když to samozřejmě hraje roli v každé době. Je zde i řada dalších faktorů, které výši odměny dotvářejí. Jedná se například o počet získaných medailí, systém, kterým je odměňování zajištěno, politický režim apod.

3. Vnímání odměn veřejností

Antika

Staří Řekové brali odměnu za mimořádný sportovní výkon jako naprosto normální věc. Nedochovaly se nám žádné zmínky o kritice honorování atletů. Materiální i nemateriální odměny byly tedy vnímány jako neoddělitelná součást sportovního výkonu.

Současnost

Je to asi jeden z rysů dnešní doby, že jakákoliv skutečnost je hodnocena a podrobena přísnému rozboru ze všech možných stran. Tomuto procesu neunikne ani výše či způsob odměn. Mezi lidmi se objevují různé hlasy. Někteří chtějí odměny snížit nebo zrušit, protože je považují za nemorální. Do jaké míry je to z jejich strany pouze závist, se můžeme pouze dohadovat. Jiní zase vyzývají ke zvyšování odměn. Ohledně výše ohodnocení sportovců bylo napsáno již mnoho. Musíme si uvědomit, že ani kasy olympijských výborů nejsou bezedné.

Hodnocení

Zdá se, že postavení společnosti k problematice odměňování se mění. Z mého pohledu je ta změna spíše k horšímu. Otázkou je, do jaké míry je námi uvažovaný postoj ke starověku ovlivněn naším romantickým vnímáním antického Řecka, které je ještě podloženo neexistencí dokladů o kritice či dokonce závisti chované k oceněným sportovcům. Nechci hodnotit, kolik současných lidí vnímá odměny jako běžnou součást sportovního výkonu. Hodí se snad jen

řící, že bychom to měli sportovcům přát, protože i my chceme být za mimořádné výkony v zaměstnání mimořádně odměněni.

4. Přivítání vítězů

Antika

Tento způsob ocenění jsem v předchozím textu zařadil mezi nemateriální odměny. Dochovaly se nám zprávy o tom, jak atleti byli vítáni za přítomnosti nejvýznamnějších osob obce. Dokonce pro ně byl v opevnění vybudován speciální vjezd. Ulice byly zavaleny květinami. Existovalo zajisté mnoho způsobů přivítání hrdinů v domovské zemi a obci.

Současnost

V současné době existují návraty velice triumfální i poměrně tiché. Velkou roli v tomto směru hrají média. Většinou je okamžitě po návratu sportovce zorganizována tisková konference. Fanoušci svoji hvězdu vítají často už na letišti. Jejich počet je proměnlivý podle toho, o jaký sport se jedná. V této souvislosti nemohu nezmínit triumfální návrat hokejistů ze zlatého Nagana v roce 1998. To, co se odehrávalo na letišti a později i na Staroměstském náměstí se nemusí žádnému fanouškovi připomínat. Takovýto velkolepý způsob přijetí olympijských šampiónů byl dán reputací ledního hokeje v České republice. (Stačí si jenom vzpomenout, jakým způsobem byly oslavovány tituly mistrů světa.) Dále určitě hrála svou roli i cesta českých hokejistů a obraz, který „Turnaji století“ vytvořila média. Českou republiku v té době zasáhla hokejová horečka, která se pak projevila i v bujarých oslavách českého zlata. Do této kategorie jistě spadá i přijetí úspěšných sportovců na oficiálních místech. Stalo se již tradicí, že úspěšní čeští sportovci jsou přijímáni samotným prezidentem republiky. Určitou analogií antické slavobrány vybudované v městském opevnění může být brána nafukovací, kterou se do svého domova vracel olympijský vítěz David Kostelecký.

Hodnocení

Proč vůbec v této práci píšete o uvítání sportovce? Z mého pohledu je to také jeden ze způsobů odměňování. Vřelé přivítání žádný sportovec do konce života nezapomene a je to pro něj určitá satisfakce za měsíce a možná i roky dřiny, kterou musel podstoupit, aby dosáhl tohoto skvělého výsledku. Tradice uvítání olympijských vítězů, která započala velkolepě již v antických dobách, je tedy dodržována i dnes. Průběh se samozřejmě liší. To je ale dáno dobou. Dále se odlišuje i podle druhu sportu a také podle image sportovce.

5. Ódy na vítěze

Antika

Napsat ve starověku ódu na vítěze olympijských her bylo považováno za čest. Řecké básnictví je právem považováno za velmi vyspělé. Básníci se předháněli v tom, kdo bude moci formou básně oslavit olympijského vítěze, kdo jeho triumf dokáže popsat vznešenějšími slovy. Do dnešních dob se nám dochovala řada takovýchto básní. Pravda, některé jsou lepší, jiné horší. Pro řecké básníky se oslava vítězů později stala i velmi dobře placeným úkonem. Sami atleti totiž chtěli mít na svoji počest složenou báseň, a tak se nezdráhali přední řecké básníky bohatě odměnit.

Současnost

V době televizní techniky pochopitelně tento zvyk vymizel. Určitou analogií mohou být medailony a vzpomínkové dokumenty, které televizní stanice vytvářejí, aby i po několika letech mohly divákům připomínat slavná olympijská zápolení. V této souvislosti si ovšem nemohu dovolit opomenout událost, která se odehrála po Hrách v Pekingu. Do určité míry by se oslavné ódy starověku daly srovnat s písničkou Čtvrtá sestra od kapely Tři sestry:

Ve čtvrtek po obědě srpen
A sedím jako běžně na báru
Výročí kladiva se srpem
A koukám v televizi na Báru
Dráha je nečekaně kluzká
A čtvrtá sestra má cit pro drama
Bohužel stále vede Ruska
A bitva bude opět prohraná

Naštěstí však oštěp třímá dáma
Která šestým tahem dává mat
Dobrá forma vážně není fáma
Jednadvacátýho srpna já se mohu smát

Zlato má mimořádnou cenu
A zápis do tabulky rekordů
Já přesto vidím za tím ženu

Která má ráda pivo a pár sester akordů

Naštěstí však oštěp třímá dáma

Která šestým tahem dává mat

Dobrá forma vážně není fáma

Jednadvacátýho srpna já se mohu smát⁵⁴

Tento song vznikl na oslavu úžasného vítězství oštěpařky Barbory Špotákové. Pro text písně bylo příhodné prostředí, ve kterém se klání oštěpařek odehrávalo. Bylo to totiž 21. srpna 2008, tedy přesně 40 let po vpádu vojsk Varšavské smlouvy do tehdejšího Československa. Navíc tomu osud chtěl, že Špotáková sváděla nelítostný boj s ruskou soupeřkou. Nicméně hlavním podnětem ke vzniku této písně bylo přátelství mezi členy kapely a oštěpařkou. Navíc frontman Tři sester, Lou Fanánek Hagen, slíbil Špotákové, že v případě jejího vítězství složí na její počet písničku. Z tohoto důvodu musíme tento počín chápat jako výjimečný, který se bude jen těžko pravidelně opakovat.

Hodnocení

Jedná se o první skutečnost, která se velmi liší od antiky. Předchozí body byly do určité míry naplňovány i dnes. Pouze byly deformovány prostředím. Nyní si ovšem můžeme povšimnout, že zvyk komponování oslavných ód postupně vymizel. Zajisté je to dáno tím, že ani básně jako takové v současné době nezaujímají vysoké postavení ve společnosti. Prim nyní hraje televize a její pořady, kam se oslavné ódy nehodí.

6. Diplomacie

Antika

Sláva doprovázela vítěze her po celém Řecku, proto není divu, že se státy rozhodovaly svěřit úspěšným atletům roli diplomata. Tito populární sportovci doprovázeli různá poselství. Určitým privilegiem, i když ne zcela diplomatickým, může být také právo bojovat po králově boku nebo dokonce vést do bitvy vlastní vojsko.

⁵⁴ *Diskografie – Tři sestry*. [online]. [cit. 13.02.2009] Dostupný z WWW: <http://www.trisestry.cz/?sekce=diskografie&co=27#track101>.

Současnost

V dnešních dobách už olympijští vítězové, díky bohu, nejsou stavěni do čela armád. Na poli diplomacie však hrají neustále významnou roli. Ta je umocněna i tím, že dnes jakémukoliv důležitému rozhodnutí předcházejí zdlouhavá jednání, kam se samozřejmě hodí známá tvář. Většinou jsou sportovci využíváni pro propagaci sportovních artiklů (sportovní náradí, náčiní, výživa, ale i podpora sportovních akcí). Sportovci-diplomaté nemusí však působit pouze na poli sportovním. Jejich popularita bývá využívána i v jiných oblastech veřejného života. Na domácí úrovni se můžeme se slavnými tvářemi setkat například v kampani politických stran. Na poli mezinárodním se pak jedná např. o humanitární akce, jimž propůjčují svoji tvář a jméno. Nesmíme také zapomenout na možnost působení v Mezinárodním olympijském výboru.

Hodnocení

V této oblasti můžeme sledovat velké změny při zachování původního účelu. Způsob vykonávání diplomatické činnosti se proměnil v důsledku globalizace světa, která si vyžádala i vznik nadstátních organizací (příkladem může být právě MOV). Stále se však potvrzuje, že úspěšní olympionici mají mezi obyvateli obrovskou reputaci, kterou se pak jednotlivé státy snaží využít tak, jako tomu bylo ve starověkém Řecku.

7. daně

Antika

Úspěšní atleti byli po svém návratu do domácího státu osvobozeni od vybraných nebo dokonce od všech daní. Tento vstřícný krok představitelů státu jim bezesporu velmi ulehčoval život. Zároveň také zvyšoval reálnou hodnotu bohatství, které získali díky dosaženému vítězství na olympijských hrách.

Současnost

Pokud bychom tento bod porovnávali se situací v naší republice, rozhodně bychom museli konstatovat, že se tento druh ocenění vytratil. Sportovcům je na druhou stranu přiznána peněžní odměna, která je ale posléze státem zdaněna. Můžeme tedy hovořit o obratu o 180 stupňů. Určitou alternativou osvobození od daně může být situace v Rusku. Zde existuje privilegium, které se týká všech sportovců, kteří kdy reprezentovali Rusko (nebo dříve Sovětský svaz) bez ohledu na dosažené výsledky. Do této skupiny můžeme samozřejmě zařadit i olympijské medailisty. Privilegium spočívá v tom, že tito sportovci jsou doživotně

ušetření placení poplatků za plyn a ostatní energie. Je to dáno tím, že Rusko jako stát si může dovolit poskytnout takovouto odměnu. Rusko disponuje obrovskými zásobami zdrojů energie. Na druhou stranu tím, že tuto možnost poskytuje veškerým reprezentantům, jedná se o velmi početnou skupinu lidí.

Hodnocení

Pokud podrobíme tuto kategorii globálnímu zkoumání, musíme konstatovat, že tento druh ocenění zcela vymizel a není využíván. Při bližším pohledu je možné, že najdeme určité analogie (jako je tomu v případě Ruska), ale to opět záleží hlavně na vybavenosti a bohatství jednotlivých států.

8. Čestné občanství

Antika

Už v tehdejších dobách bylo zvykem odměňovat významné osobnosti čestným občanstvím. Jak jsem již napsal, olympijští šampióni byli považováni za jedny z nejvýznamnějších obyvatel, a proto ani je neminula tato pocta. Někteří dokonce získali čestné občanství tolika různých městských států, že se o nich hovořilo jako o „občanech celého světa“.

Současnost

Nyní již tato odměna není tak hojně využívána, ale rozhodně si své místo v souboru ocenění najde. Většina sportovců považuje za čest získat čestné občanství svého rodného či domovského města. Na druhou stranu je tato pocta výhodná i pro město, které se pak může v oficiální prezentaci chlubit čestným občanem-olympijským medailistou.

Hodnocení

Forma ocenění v podobě čestného občanství zaznamenala trochu ústup z vydobytých pozic. Je to dáno i tím, že v minulosti atleti reprezentovali městské státy. Nyní není výjimkou ani to, že se sportovec dokonce rozhodne změnit občanství, aby mohl reprezentovat jiný stát. Stěhování z jednoho města do druhého v rámci jednoho státu se stalo samozřejmostí. Přesto stále existují města, která si na své rodáky vzpomenu a sportovci, kteří tuto poctu s potěšením přijmou.

9. Sochy

Antika

K jednomu z nejtradičnějších ocenění olympijského vítěze patřila socha. Snad každý olympijský vítěz byl takto zvěčněn. Pokud byl dostatečně bohatý, nechal si sochu postavit sám. V případě, že nedisponoval dostatečnou finanční sumou, vypomohla mu jeho domovská obec a nechala sochu postavit na vlastní náklady. Pausaniás píše, že první sochy atletů postavené v Olympii patřily Práxidamantovi z Aigíny, vítězi v boxu na 59. hrách, a Rhéxibiovi z Opúntu, vítězi v pankratiu na 61. hrách. Pocházely tedy z dob krátce po roku 544, resp. 536 př. n. l. To znamená, že byly starší než slavné Anténorovy sochy Tyranobijců na aténské Agoře, postavené po roce 490 př. n. l., které se tradičně považovaly za „nejstarší sochy lidí“. Do těchto dob stavěli prý Řekové výhradně sochy bohů a mytických hrdinů. Tyto sochy měly být dřevěné – z cedru respektive z fíkovníku. Nejslavnější a nejznámější sochou atleta je nepochybně Myrónův Diskobolos. Přitom není vyloučeno, že je to jedna ze tří nebo čtyř soch, jež vytvořil Myrón podle antických zpráv pro Olympii. Není dokonce vyloučeno, že zobrazuje některého z olympijských vítězů v pětiboji. Nejstarší socha olympijského vítěze, která se zachovala zobrazuje Kyniska z Mantineie, vítěze v běhu dorostenců na 80. hrách roku 460 př. n. l.⁵⁵

Současnost

Pokud jsem o čestném občanství napsal, že poněkud „vyklízí pozice“, pak sochařství dávno vyšlo z módy. Nevím o případu v rámci České republiky z poslední doby, kdy by na počest nějakého olympijského vítěze byla postavena socha.

Hodnocení

Je tedy zřejmé, že v minulosti hrály sochy mnohem větší roli. Byl to jeden z hlavních pilířů umění. V dnešní době je sochařství až příliš umělecké na to, aby považovalo za zajímavé vytvořit bronzovou (nebo jakoukoliv jinou) vzpomínku na vynikajícího sportovce.

⁵⁵ ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80 s. 197 - 201.

10. Mytizace, heroizace

Antika

V dávných dobách byly vítězným atletům připisovány různé nadpřirozené schopnosti. Většinou se tyto schopnosti netýkaly přímo sportovců. Za jejich nositele byly považovány sochy. Výjimkou nebyly léčivé schopnosti nebo případně další skutečnosti, které byly spíše výplodem bujné fantazie podložené náhodnými událostmi, než skutečností. Olympijským vítězům byla připisována také řada nadlidských činů. Příkladem může být vyhubení lvů v okolí Olympie nebo porážka démona, celého černého ve vlčí kůži, jak jsem již uvedl v předchozím textu.

Současnost

V dnešní době samozřejmě nemůže být řeč o připisování nějakých nadpřirozených schopností. Přesto existuje proces, jehož pomocí dochází k mytizaci sportovních výkonů nebo osob sportovců. Není divu, že tomuto procesu se nevyhnou ani olympijští šampióni, protože olympijské vítězství je stále považováno za jeden z nejvýznamnějších počinů ve světě sportu. Určité vysvětlení, proč a jakým způsobem dochází k mytizaci i v dnešní době podává ve své knize Jan Děkanovský:

„Je neoddiskutovatelným faktem, že se někteří úspěšní sportovci stávají obecně známými osobnostmi a v některých případech se jejich oblíbenost a sláva mění ve svérázný kult. Fyzická osoba sportovce je nahrazena ikonou, jež se stává virtuálním sportovcovým alter-egem, které ale posléze může získat nad skutečnou osobou vrch a zcela ji nahradit. Taková metamorfóza skutečné osoby v ikonu je provázena radikálním zjednodušením a redukcí všech jejích atributů, které jsou divákovi posléze předkládány. (...) Sportovní úspěchy, které stály u počátku tohoto procesu, ustupují do pozadí a případné prohry nebo i prohřešky jsou zcela opomenuty, pokud nemohou mít pro vznik a posílení ikony pozitivní dopad. Pro každodenní kontakt diváka s ikonou jsou její atributy vtěleny do stručných a snadno zapamatovatelných přívlastků a sloganů, které posléze degenerují ve více či méně otřepaná klišé. Stačí vyslovit spojení *naganský Bůh*, aby si většina Čechů vybavila hokejového brankáře Haška. Tytéž zákonitosti lze vysledovat nejen v případě konkrétních osob, ale i jejich činů – tedy spíše následně generovaných příběhů, kterými jsou tyto činy dále šířeny. Stačí vyslovit pojem *Nagano* a velkému počtu Čechů se asociací vybaví vzpomínky na ranní zápasy hokejového týmu, zaplněné Staroměstské náměstí, velkolepé přivítání navrátilivších se sportovců ze zimních olympijských her atd.

Tyto okolnosti nás ale záhy dovedou k otázce, co je příčinou toho, že mnozí lidé v době konání zmíněného hokejového turnaje podleli euforické atmosféře, byť jinak je jejich vztah ke sportu a projevům kolektivního nadšení více než rezervovaný, a po dlouhou dobu uchovávají vzpomínky na prožité chvíle, ačkoli se jinak považují za osoby veskrze nesentimentální.(...)

Zimní olympijské hry 1998 v japonském Naganu přinesly historicky první setkání nejlepších světových hokejistů pod olympijskou vlajkou. Zámorská NHL přerušila svou soutěž a reprezentační týmy všech hokejově vyspělých zemí tak měly možnost zařadit do mužstva své nejlepší reprezentanty. Krátká doba trvání olympijských her (ve srovnání s celosezónními ligovými soutěžemi) podminila herní systém hokejového turnaje, který tak umožňoval pouze jednorázová střetnutí mezi jednotlivými mužstvy. Tento systém tedy jen v minimální míře eliminoval prvek náhody a překvapení a zásadním způsobem akcentoval vliv momentální formy, herní koncentrace a schopnosti improvizace jednotlivých účastníků.

Všechny uvedené skutečnosti se spolu s jistou dávkou štěstí staly příčinou, že v olympijském turnaji triumfovalo mužstvo České republiky. Ve vyřazovací části turnaje se shodou okolností střetlo postupně se třemi nejsilnějšími mužstvy světa (USA, Kanady a Ruska) a dokázalo je porazit. Ohlas, který jednotlivé zápasy národního mužstva provázel v České republice, neustále sílil, až se po vítězství ve čtvrtfinále nad mužstvem USA změnil ve všeobecné nadšení.

Spoluprožívání sportovního utkání českými diváky u televizních obrazovek rovněž nepostrádalo mytologický základ. Tak trochu doslovnou roli ve snaze moderního člověka „vyjít ze své historie a prožívat odlišný časový rytmus“ sehrál v tomto konkrétním případě i fakt, že se kvůli časovému posunu mezi Japonskem a Evropou odehrávala většina utkání v ranních hodinách našeho času. Český divák tak náhle a bezprecedentně porušil časový rytmus každodennosti a strhující zážitek z boje hokejových hrdinů ve vzdálené zemi umocňoval i pocit sounáležitosti (například na veřejných prostranstvích u obřích obrazovek) a participace na výstupu z času.

Ohlas vítězství a následné bouřlivé uvítání vítězů v Praze je možné interpretovat i pomocí mytologického konceptu Rolanda Barthes. Primární význam naganských hokejových zápasů – tedy série sportovních střetnutí s vítězným koncem a ziskem zlatých olympijských medailí – se v sekundárním významu stal triumfem malého národa (tedy nejen hokejistů) nad „arogantními“ Američany, „sebevědomými“ Kanadany a neoblíbenými (nedávno ještě nenáviděnými) Rusy. I výše vyjmenované atributy jako disciplína, přizpůsobivost, chytrost a schopnost improvizace, které byly pro úspěch v této soutěži

nezbytné, se tímto mytizujícím posunem ocitly náhle v pozici atributů charakterizujících celý národ. Excelentní a pro úspěch celého mužstva klíčový výkon brankáře Dominika Haška, jehož turnaj zastihl objektivně vzato v životní formě, se pak stal základem Haškova mytologického posunu do podoby archetypálního příslušníka českého národa, který se vlastní pílí a nezločnou vůlí prosadil vůči protivenstvím a přehlížení, až nakonec všechny mocné protivníky pokořil a stanul na nejvyšším piedestalu.

I ve způsobu, jakým vznikala podoba českého mužstva a jakým byl tento vznik později prezentován, lze nalézt řadu dílčích naráček, jejichž význam se s úspěchem mužstva výrazně mytizoval. Za základ naganického úspěchu bývá označován neúspěch na Světovém poháru 1996. Podobně jako v Naganu se ho zúčastnili nejlepší hráči světa, ale český tým trpěl „schizmatem“: dva vůdci – Robert Reichel a Jaromír Jágr – rozdělili mužstvo a rozklížený tým prohrál všechna utkání ve skupině. Proto bylo nutné najít vůdce, jenž by mužstvo stmelil. Respektovaným lídrem se mohl stát jedině hráč strašitější než oba dosavadní adepti vůdcovství, jenž by ale současně nepostrádal hokejový respekt obou rivalů. Takovým mužem a tedy i kapitánem se stal veterán Vladimír Růžička. Reichel s Jágrelem pak obdrželi formální funkce jeho asistentů. Růžičkovo troufalé odhodlání postavit se po delší době k zápasům nejvyšší hokejové kvality umocňovalo i zvolené číslo dresu (97), které se povážlivě a rouhavě blížilo nedotknutelnému a mytickému číslu 99 legendárního Waynea Gretzkyho.

Transformace naganických událostí do podoby literárního mýtu začal vlastně ještě v průběhu olympijského turnaje. Velký podíl na ohlasu hokejových bojů měl samozřejmě samotný průběh jednotlivých zápasů, ale následně i práce televize a jejích komentátorů a redaktorů (zejména Roberta Záruby). Komentátoři dokázali velmi efektivně využít každé drobné události, jejíž skrytý potenciál se zdál být vhodný k rozvinutí do podoby příběhu, a častým opakováním se pak z takové historicky stala klíčová událost, jejíž primární význam se již zcela ztratil pod mnohem efektnějším mytologickým významem. Stačí připomenout kupříkladu konflikt obránce Petra Svobody s jedním ze soupeřů v zápase s Kazachstánem. Standardní situace, kdy některý z hráčů oplácí hrubostí předchozí hrubost soupeře, se stala hojně diskutovaným momentem zejména po televizním rozhovoru, v němž Svoboda situaci zhodnotil a vyslovil ochotu pokračovat ve vyřizování účtů i po zápase. Svou roli v popularitě této historicky sehrál fakt, že Svoboda ve čtyřiceti letech poprvé reprezentoval Českou republiku a ve zmíněném rozhovoru hovořil češtinou silně poznamenanou *anglickým* akcentem. Jeho tvář drsného chlapíka spolu se slovy „Někdo se musí postarat. Klidně mu dám číslo pokoje, ať přijde.“ výraznou měrou přispěly k mytologickému posunu. Jeho chladnokrevné a transparentní ztrestání soupeře, které ovšem nezapadalo do nekonfrontační

filozofie mužstva, bylo později interpretováno nejen jako významný příspěvek k sebeuvědomění českého mužstva, ale dokonce i jako příznak úspěšných emancipačních kroků české společnosti.

Rovněž průběh, resp. zlom v průběhu čtvrtfinálového zápasu proti USA byl podroben procesu mytologizace ihned po jeho skončení. V první třetině tohoto utkání, jehož výsledek je rozhodující pro hodnocení úspěšnosti mužstva, byli čeští hráči zaskočeni rychlostí, odhodláním a agresivitou (v rámci pravidel) amerických hokejistů. Jednoznačná převaha USA se zejména díky výkonu brankáře Haška projevila ve skóre zápasu pouze jednou vstřelenou brankou. Do druhé třetiny nastoupilo české mužstvo mnohem aktivněji a výrazně zlepšeným výkonem nakonec Američany přehrálo. Bylo zřejmé, že za zlepšením je nutné hledat trenérské instrukce, a záhy vyšlo najevo, že své připomínky k dosavadnímu výkonu vyslovil i Vladimír Růžička. Tuto skutečnost komentátoři vzápětí transformovali do příběhu o klíčovém projevu kapitána Růžičky, Ačkoliv hráči sami charakterizovali celou epizodu v kabině jako normální kapitánovy připomínky, média význam proslovu dále zvětšovala, až se kapitánské instrukce změnily v klíčový okamžik celého turnaje. Mytologický posun tak vytvořil obraz navrátilšího se veterána českého hokeje, který pod svým vůdcovstvím stmelil mladé české hvězdy a elektrizujícím projevem vyburcoval v kritické chvíli spolubojovníky k vítězství. K této epizodě se později přidávaly více či méně vyfabulované podrobnosti, které se následně šířily především prostřednictvím bulvárních médií. Některé měly spíše anekdotický než vypjatě heroický charakter. Již zmiňovaný Čechoameričan Petr Svoboda tak měl své zakřiknutější spoluhráče povzbuzovat slovy: „Nebojte se jich! Jsou to chlapi jako vy! Jen používají brilantinu a deodoranty!“

Také emotivní komentář Roberta Záruby a prezentace finálového zápasu s Ruskem, coby vyvrcholení seriálu předchozích zápasů bezesporu přispěla k posunu sportovního vítězství do mytologické roviny. Na televizní prezentaci turnaje navázal přenos návratu hráčů do vlasti a přivítání na Staroměstském náměstí. Záhy se na knižním trhu objevila řada publikací, které se hokejovým vítězstvím zabývaly v kontextu celých olympijských her, ale i v rovině výpovědí jednotlivých hráčů. Úroveň těchto knih byla pochopitelně – i s ohledem na rychlost jejich vydání – proměnlivá. Znamenala ale další stupeň v mytizačním procesu. V reportážní knize již zmiňovaného televizního komentátora Roberta Záruby *Přepište dějiny!* jsou tyto tendence dobře patrné. Takto Záruba popisuje úvod semifinálového zápasu Čechů proti Kanadě: „Při dalším nasazení rozkrojí kanadskou linii Jiří Dopita. Zjevuje se Kanadčanům jako přízrak, silný a neznámý, přihrává Beránkovi, za bránou poráží na zem siláka Scotta Stevenese, na druhý pokus míří z otočky těsně vedle a při návratu skolí na modré

Trevora Lindena. Kanad'ané zirájí: *Proboha, takhle přece hrajeme my*. I z tohoto úryvku je jasně patrný posun od objektivní, neutrálně laděné rétoriky reportáže k emocionálně zabarveným přívlastkům, které místy posouvají citově neutrální reportážní žánr k útvarům zcela odlišným.

Všechny tyto popsané aspekty jsou ale pouhým předpokladem vzniku mýtu literárního. Teprve součtem a třibením všech zmíněných rysů a prvků došlo s odstupem šesti let od autentické události ke vzniku stylizované reflexe naganského turnaje – uměleckého díla, které v sobě nese všechny základní atributy, které lze připsat literárnímu mýtu.⁵⁶

Podobně bychom mohli mluvit i o již zmiňované olympijské vítězce z Pekingu, Barboře Špotákové. Ona byla již dávno před začátkem samotné olympijské soutěže pasována do role favoritky. Na tom by nebylo nic zvláštního, protože v celé sezóně byla lídrem světových tabulek a ukazovala, že je číslem jedna ženského oštěpu. Zároveň jí však bylo neustále připomínáno, že finálová část soutěže pod pěti kruhy se uskuteční dne 21. srpna 2008. Samotné finále tedy připadalo přesně na čtyřicáté výročí vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Špotáková tedy měla být člověkem, který vnese zlaté světlo do tohoto jinak černého dne české, resp. československé historie. Sama oštěpařka se tohoto úkolu nezříkala a dokonale se s ním identifikovala. Osud tomu chtěl, že ve finále svedla strhující souboj s Ruskou Abakumovovou. Ruská oštěpařka do té chvíle neměla za sebou žádné oslňující výsledky. Dokonce byla v českých kruzích podezřívána z dopingu. To celou situaci ještě více vyhrotilo. Špotáková většinou své soupeřky drtila prvním pokusem. Teď ovšem až do poslední série vedla Ruska. Špotáková ovšem posledním hodem rozhodla závod ve svůj prospěch. Co víc si pro vznik mýtu přát, než v den čtyřicátého výročí napadení Československa porazit Rusku posledním hodem. Česká oštěpařka tuto skutečnost pak i několikrát zmínila v následných rozhovorech. Právě toto skvěle načasované vítězství a příběh, který s ním byl spojen, odsunulo ostatní úspěchy českých olympioniků trochu do pozadí.

Hodnocení

Trochu jsem se rozepsal o vzniku mýtu v současných novodobých podmínkách. Velkou roli jednoznačně hrají opět média. Na první pohled se může zdát, že právě mytizace nepatří do odměňování olympioniků. Já si ale myslím opak. Co může být pro sportovce větší odměnou než to, že díky svým výkonům byl lidem povýšen nad ostatní obyvatele. Copak

⁵⁶ DĚKANOVSKÝ, Jan. *Sport, média a mýty*. 1. vydání. Praha : Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-131-4 s. 116-122.

nepotěší hokejového brankáře, když slyší, jak lidé volají *Hašek na hrad?* Peníze ztrácí hodnotu, dají se rychle utratit. Ano, finance obdržené vítězství pomohou sportovci do dalšího života, ale jsou pomíjivé. Díky vzniku mýtu národ na svého hrdinu po dlouhá desetiletí nezapomene, a to je, myslím, ta pravá odměna.

11. Peněžní odměna

Antika

Jak bylo již napsáno v minulých kapitolách, finanční odměny se pohybovaly v rozmezí, kde horní hranici tvoří 30 000 drachem.

Současnost

I v dnešních dobách přetrvávají značné rozdíly ve výši odměn. Existují státy, které své sportovce nijak neodměňují za zisk medailí, ale na druhou stranu najdeme i země, kde se olympijští medailisté těší velmi štědré finanční podpoře.

Hodnocení

Nyní bych se pokusil kvantifikovat antickou odměnu na současnou hodnotu. Za základ si zvolíme doložené odměny pro Atéňany ve výši 500 drachem. Jak bylo již napsáno, ve starém Řecku se za jednu drachmu dala koupit jedna ovce. Vycházejme tedy z rovnice:

1 drachma = 1 ovce.

V dnešní době již nejsou ovce natolik váženým a běžným majetkem, proto je třeba ovečky převést na něco, co má v současné době pro člověka podobnou hodnotu. Při konstrukci převodního vztahu vycházím z toho, že stádo ovcí si mohli tehdy dovolit pouze zámožní občané. Skoro každý Řek však vlastnil určitý, i když malý, počet ovcí. Z těchto důvodů jsem tedy zvolil převodní vztah:

10 ovcí = automobil.

Jako základní cenu automobilu jsem vybral hodnotu 250 000 Kč. Nové automobily samozřejmě stojí více peněz, ale na našich silnicích se pohybují i auta starší, tudíž i levnější. Automobil jsem zvolil z toho důvodu, že většina lidí si může alespoň jedno auto dovolit. Ti zámožnější disponují samozřejmě mnohem větším vozovým parkem. Zároveň je automobil

v současné době komodita, se kterou se setkáváme na každém kroku a bez které bychom si již nedokázali život představit. Z toho vyplývá, že pro současníky je automobil podobně důležitý jako pro staré Řeky ovce. Pokud bychom vycházeli ze zvolených vztahů, vyšla by soustava rovnic:

500 drachem = 500 ovcí

10 ovcí = 1 automobil v hodnotě 250 000 Kč

500 drachem = 50 automobilů v hodnotě 250 00 Kč

500 drachem = 12 500 000 Kč

Tímto výpočtem jsme tedy došli k závěru, že tehdejších 500 drachem by se na dnešek dalo kvantifikovat jako 12 500 000 Kč. Díky tomu si můžeme udělat závěr, jak moc byli olympijští vítězové v Aténách ceněni. Toto porovnání do určité míry eliminuje znehodnocování měny prostřednictvím inflace. Díky tomu můžeme nyní zkusit převést odměnu vyjádřenou v korunách na eura nebo dokonce zpět na drachmy. K převodu použijeme oficiální devizové kurzy z roku 2007.

Převod na euro:

1 EUR = 27,76 CZK⁵⁷

12 500 000 CZK = 450 288 EUR

V současném hlavním městě Řecka by tedy vítězný atlet musel obdržet 450 288 euro.

Převod na drachmy:

1 EUR = 340,75 drachem⁵⁸

450 288 EUR = 153 435 636 drachem

Kurz drachmy byl ukotven k euru v době, kdy v Řecku byla zavedena tato společná evropská měna. Pokud by Řekové zůstali u své původní měny a chtěli obnovit výši antických odměn, museli by v současnosti vynaložit 153 435 636 drachem. Z tohoto porovnání vyplývá,

⁵⁷ *Měna a platební bilance. Devizové kurzy hlavních měn.* [online]. [cit. 22.02.2009] Dostupný z WWW: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/050039BEAB/\\$File/0001080719.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/050039BEAB/$File/0001080719.xls).

⁵⁸ *Kurzy zahraničních měn vůči euru.* [online]. [cit. 22.02.2009] Dostupný z WWW: <http://www.finance.cz/ekonomika/svetove-makroukazatele/kurzy-men/>.

že odměny v antice byly mnohem vyšší než je tomu v současnosti a než by v současnosti bylo únosné.

Když už jsem se pustil do snahy kvantifikovat na současnou hodnotu 500 drachem, bylo by dobré učinit stejný pokus i s další odměnou. Jak bylo již uvedeno, vítězové byli odměňováni i doživotním stravováním zdarma. Tuto odměnu bychom mohli opět převést na současnou hodnotu a posléze i na tehdejší drachmy. Český statistický úřad uvádí ve své statistice rodinných účtů roku 2008, že průměrný výdaj na potraviny za rok na osobu činí 26 779 Kč.⁵⁹ Tato hodnota znamená vydání průměrného českého občana na stravování ve výši přesahující 73 Kč denně. Pokud použijeme stejné devizové kurzy jako v předchozím případě, tzn. 1 EUR = 27,76 CZK a 1 EUR = 340,75 drachem, můžeme český výsledek převést na evropskou či řeckou měnu.

$$26\,779\text{ CZK} = 965\text{ EUR} = 2,64\text{ EUR/den}$$

$$965\text{ EUR} = 328\,824\text{ drachem} = 901\text{ drachem/den}$$

Tímto převodem jsme však zjistili pouze to, kolik by státní pokladnu stálo stravování jednoho sportovce v současných podmínkách (vztažených na realitu České republiky v roce 2008). V současné době již tato odměna neexistuje, a proto se nyní pokusím převést její hodnotu vyjádřenou v současných drachmách a drachmy používané před mnoha staletími. Poslouží mi k tomu převodní koeficient, který si vypočítám z předchozího příkladu s automobilem a ovce. Koeficient odvodím ze vztahu:

$$500\text{ antických drachem} = 153\,435\,636\text{ současných drachem}$$

$$\text{koeficient} = 153\,435\,636/500 = 306\,871$$

Pomocí koeficientu nyní převedu současných 328 824 drachem na platidla tehdejší:

$$328\,824/306\,871 = 1,07\text{ drachem}$$

Výpočtem jsem se tedy dobral k hodnotě přesahující jednu drachmu za rok. Pokud bychom uvážili, že potraviny v této hodnotě musel stát platit třeba po dobu 40 let jednomu atletovi, dojdeme k částce 42,8 drachem. To by znamenalo skoro 43 ovčí. Důležité je si

⁵⁹ *Statistika rodinných účtů*. [online]. [cit. 23.02.2009] Dostupný z WWW: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB67/\\$File/30010861.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB67/$File/30010861.xls).

uvědomit, že většina států nedisponovala pouze jedním vítězným atletem, ale musela tuto službu zajišťovat více sportovcům najednou.

V této kapitole jsem se snažil nastínit posun, ke kterému došlo v oblasti odměňování úspěšných olympioniků v průběhu několika staletí. Je zřejmé, že některé formy odměn zcela vymizely. Určité způsoby ohodnocení sportovního výkonu však přetrvávají od antiky až po současnost, jen jsou modifikovány do dnešního způsobu života.

6. Závěr

O olympijských medailích bylo vyřčeno mnoho. Dokonce existuje i bonmot, ve kterém jsou medaile dosti kritizovány slovy prozaika: „*Olympijské medaile a tenisové trofeje znamenají jen to, že jejich držitelé vykonali něco naprosto neužitečného, jenomže lépe než všichni ostatní.*“⁶⁰ Bonmot je to sice vtipný, ale celá práce snad ukázala, že se s ním neztotožňuji. Proto bych chtěl tento citát vyvážit slovy fenomenálního rakouského lyžaře Hermanna Maiera, který o olympijské medaili prohlásil: „Když teď vyhraju zlato, pak budu nesmrtelný.“⁶¹ Maier v dalším průběhu Olympijských her v Naganu získal 2 zlaté medaile a opravdu se nesmrtelným stal. Jeho nesmrtelnost je jistě dána sportovní disciplínou a také příběhem, který celé jeho vystupování v Japonsku doprovázel, kdy obě medaile dokázal vyhrát po hrůzostrašném pádu v prvním závodě. Tím jsem jenom chtěl ukázat, co olympijská medaile pro většinu sportovců opravdu znamená. Považují ji za největší úspěch ve sportovní kariéře.

V úvodu práce jsem uvedl svůj názor, že odměny k mimořádným sportovním výkonům patří. A olympijská medaile rozhodně mimořádným výkonem je. Tento názor byl vysloven ještě před započítím hlubšího zkoumání celé problematiky. Následná analýza mě v mém přesvědčení jenom utvrdila. Jak jsem uvedl, tak se velmi výrazně liší názory na výši odměn. Uvědomuji si, že vypsání odměna musí korespondovat s možnostmi národního olympijského výboru či státu. Přesto bych navrhoval, aby byly v českých podmínkách odměny navyšovány postupně o nižší částky. Potom by totiž byly spravedlivější pro všechny olympioniky napříč dobou.

Z mezinárodního porovnání vyšel závěr, že odměny se stát od státu liší. Olympionici se mohou těšit z různých, nejen finančních, odměn. Pokud se budu soustředit na finanční odměny, tak existuje obrovské rozpětí v jejich výši. Proč takové diference mezi státy vznikají? Jak jsem ukázal, vstupuje do výše vypisovaných odměn řada faktorů. Snažil jsem se objasnit vliv alespoň dvou hlavních. Ekonomická vyspělost ovlivňuje výši odměn. Musí být totiž v možnostech příslušného orgánu finanční částku vyplatit. Nemusí však být pravidlem, že ekonomicky nejsilnější stát vypisuje nejvyšší odměny a naopak. Příkladem může být Dánsko či USA. Obě země jsou na vrcholu ekonomického žebříčku, nicméně odměny pro Peking vypsaly poměrně nízké. Ještě více ovlivňuje vypsání částku predikce počtu

⁶⁰ DĚKANOVSKÝ, Jan. *Sport, média a mýty*. 1. vydání. Praha : Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-131-4 s. 26.

⁶¹ MAIER, Hermann, OKRESEK, Knut. *Nejtěžší závod mého života*. 1. vydání. Hana Pekárková. Vsetín : Snow Press s.r.o., 2005. ISBN 80-86743-08-X s. 36.

získaných medailí. Stát, který nemá v podstatě žádné reálné vyhlídky na zisk cenného kovu, si může dovolit vypsát odměnu vyšší, protože ví, že ji stejně nebude muset nikomu vyplatit. Na druhou stranu jsou státy, kde se musí při určování výše odměn držet při zemi. Toto bezezbytku platí pro Spojené státy americké. Americká výprava totiž již tradičně obsazuje nejvyšší příčky v hodnocení národů podle zisku medailí. Tomu je i uzpůsobena výše odměn za jednu medaili.

Olympijské hry mají své kořeny v antické minulosti. Kromě jména poskytl tento řecký svátek svým pokračovatelům i další zvyky a tradice. Mezi ně můžeme zařadit i odměňování úspěšných sportovců. Stejně jako kdysi v Řecku, i dnes se jim dostává úcty. Odměny samozřejmě prošly určitým vývojem od starých řeckých dob. Jejich podstata však zůstala nezměněna. Přežívá snaha odměnit sportovce za jejich mimořádné výkony. Najdeme druhy odměn, které zcela vymizely. Na druhou stranu existuje i řada způsobů odměňování, které se zachovaly. Jsou však deformovány prostředím a dobou – některé více, jiné méně.

Existuje i řada odměn, které jsou do určité míry skryty. Z toho důvodu je někteří ani nepovažují za odměny. Mám na mysli odměny nemateriální. I v současné materialisticky zaměřené společnosti najdeme takový druh odměňování. Jen není tolik na očích, proto není tolik zajímavý pro média. Každý novinář se radši pozastaví nad tím, kdo dostal kolik peněz a za co. To totiž čtenáře zajímá víc než čest, kterou si sportovec vydobyl, jeho přivítání doma nebo čestné občanství apod. Já si však myslím, že sportovcům to jedno není. Rádi přijmou jakoukoliv nemateriální poctu. Za peníze se může pořídit hodně věcí. Medaile se dá zpeněžit nebo vystavit na okrasu. Jedná se nicméně o hodnoty pomíjivé. Ten krásný pocit, kdy sportovec vyhraje největší závod své kariéry, mu už nikdo nevezme. Navždy si ho uchová ve svém srdci a vzpomínkách. Čest, že mohl rozšířit seznam olympijských vítězů, jehož kořeny sahají až do antiky, to musí být úžasný pocit. A není právě to, že se děti oslovují jménem úspěšného olympionika při zápolení mezi sebou, a to, že jeho jméno bude předáváno po několik generací se zlatým přídomkem, tou největší odměnou? Rozhodně bych tyto skutečnosti nestavěl na nižší úroveň než je finanční odměna. A protože jsem vyjádřil názor, že peněžní odměna k olympionikovi patří, pak k němu musím zařadit i tyto jiné, nefinanční, odměny.

Sportovci nás svými výkony baví. Jejich profesionální kariéra je však věkově velmi omezena. Převezměme proto tedy další tradici od antických Řeků – nezávidíme našim sportovním hrdinům jejich odměny za vítězství. Jakýkoliv druh odměny je totiž satisfakcí za léta dřiny a odříkání, a proto ke sportu patří.

7. Seznam použité literatury

1. DE COUBERTIN, Peirre. *Olympijské paměti*. 1. vydání. Jiří Kroutil. Praha : Olympia Praha, 1977. ISBN 27-027-77. (Zpracoval dr. František Kroutil)
2. DĚKANOVSKÝ, Jan. *Sport, média a mýty*. 1. vydání. Praha : Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-131-4.
3. Dopis sponzorům – finanční odměny medailistům. Praha : Český olympijský výbor, 1998. 1 s.
4. GERTSCH Christof. *Veil Ehr', wenig Geld*. NZZ am Sonntag
5. KÖSSL, Jiří, ŠTUMBAUER, Jan, WAIC, Marek. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha : Karolinum, 2006. ISBN 80-246-0802-2.
6. Kolektiv autorů. *Kniha olympijských her*. Pardubice : Nakladatelství Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0382-X.
7. MAIER, Hermann, OKRESEK, Knut. *Nejtěžší závod mého života*. 1. vydání. Hana Pekárková. Vsetín : Snow Press s.r.o., 2005. ISBN 80-86743-08-X.
8. SINN, Ulrich. *Olympia: Kult, sport a slavnosti v antice*. 1. vydání. Vlastimil Drbal. Most : Severografia a. s., 2003. ISBN 80-86328-20-1.
9. ZAMAROVSKÝ Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vydání. Marie Zamarovská. Praha : Olympia, 1980. ISBN 27-048-80.
10. *Zásady odměňování sportovců a členů realizačních týmů*. Praha: Český olympijský výbor, 1995. 3 s.

Internetové zdroje:

11. *COMITÉ INTERNATIONAL OLYMPIQUE – MEMORABILIA NUMISMATIQUE & PHILATÉLIE* [online]. [cit. 15.11.2008] Dostupný z WWW:

http://www.olympic.org/uk/passion/collectors/search_uk.asp?TypeId=4.

12. *Diskografie – Tři sestry*. [online]. [cit. 13.02.2009] Dostupný z WWW:

<http://www.trisestry.cz/?sekce=diskografie&co=27#track101>.

13. *Kurzy zahraničních měn vůči euru*. [online]. [cit. 22.02.2009] Dostupný z WWW:

<http://www.finance.cz/ekonomika/svetove-makroukazatele/kurzy-men/>.

14. *Měna a platební bilance. Devizové kurzy hlavních měn*. [online]. [cit. 22.02.2009]

Dostupný z WWW:

[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/050039BEAB/\\$File/0001080719.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/050039BEAB/$File/0001080719.xls).

15. *Míra inflace* [online]. [cit. 10.02.2009] Dostupný z WWW:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace.

16. *Mittelbeschaffung* [online]. [cit. 06.03.2009] Dostupný z WWW:

<https://www.sporthilfe.de/servlet/index?page=86>.

17. *Olympijské hry Peking 2008*. [online]. [cit. 01.03.2009] Dostupný z WWW:

<http://oh.idnes.cz/databanka.asp?cmd=medaile&idSampionat=12>.

18. *Olympijské hry v antickém Řecku*[online]. [cit. 05.09.2008] Dostupný z WWW:

<http://www.olympic.cz/?sec=107>.

19. *Olympijské hry ve starém Řecku*[online]. [cit. 05.10.2008] Dostupný z WWW:

<http://litera.blog/0611/olympijske-hry-ve-starem-recku>.

20. *Starověké olympijské hry*[online]. [cit. 05.10.2008] Dostupný z WWW:

<http://www.czechbadminton.cz/html/news/peking/staroveke-olympijske-hry.htm>.

21. *Statistika rodinných účtů*. [online]. [cit. 23.02.2009] Dostupný z WWW:
[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB67/\\$File/30010861.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/710027FB67/$File/30010861.xls).
22. *UNCTAD Handbook of statistics 2008*. [online]. [cit. 23.02.2009] Dostupný z WWW:
http://www.unctad.org/en/docs/tdstat33_en.pdf.
23. *Varianty výzkumu* [online]. [cit. 10.02.2009] Dostupný z WWW:
<http://www.ftvs.cuni.cz/hendl/index.htm>.
24. *Za medaile peníze i auta*. [online]. [cit. 23.02.2009] Dostupný z WWW:
<http://deniksport.blesk.cz/archiv/2008/08/09/art/B9FA08CE0901/za-medaile-penize-i-auta>.
25. *Za zlato? Klidně i pět milionů!* [online]. [cit. 22.02.2009] Dostupný z WWW:
<http://deniksport.blesk.cz/archiv/2008/08/16/art/B9FA08CK1306/za-zlato-klidne-i-pet-milionu>.

8. Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Letní olympijské hry	34
Tabulka 2: Zimní olympijské hry	35
Tabulka 3: Odměny vybraných let z doby komunismu	44
Tabulka 4: a) valorizace k odměnám k ZOH 1994 – 20%	46
Tabulka 5: b) odvozený koeficient od zlaté medaile individ. 1 mil. Kč	46
Tabulka 6: c) volná úprava b) varianty	46
Tabulka 7: valorizace ZOH 1994 a stejná výše odměn pro individ., dvojice, družstva	47
Tabulka 8: Sportovci (v tis. Kč)	48
Tabulka 9: Realizační týmy (v tis. Kč)	48
Tabulka 10: Týmy (v tis. Kč)	48
Tabulka 11: Sportovci a realizační týmy (v tis. Kč)	50
Tabulka 12: Týmové sportovní hry (v tis. Kč)	50
Tabulka 13: Týmové sportovní hry (v tis. Kč)	51
Tabulka 14: Ocenění sportovců za zisk medailí (v tis. Kč)	51
Tabulka 15: Realizační týmy (v tis. Kč)	52
Tabulka 16: Varianta 1 (v tis. Kč)	52
Tabulka 17: Varianta 2 (v tis. Kč)	52
Tabulka 18: Varianta 3 (v tis. Kč)	53
Tabulka 19: Varianta 4 (v tis. Kč)	53
Tabulka 20: Odměny ve vztahu k inflaci	53
Tabulka 21: Odměny v Německu	57
Tabulka 22: Odměny ve Finsku	57
Tabulka 23: Odměny v Dánsku	58
Tabulka 24: Odměny v Chorvatsku - jednotlivci	58
Tabulka 25: Odměny v Chorvatsku – týmy	59
Tabulka 26: Odměny ve vybraných zemích (v tis. Kč)	60
Tabulka 27: HDP/obyvatele	62
Tabulka 28: Pořadí v HDP a odměnách	63
Tabulka 29: Vyplacené odměny (v tis. Kč)	66
Graf 1: Vztah odměn a HDP I	64
Graf 2: Vztah odměn a HDP II	64
Graf 3: Závislost odměn a výplat I	67
Graf 4: Závislost výše odměn a výplat II	67